

בצרון

ירחון למדע, לספרות ולבעיות הזמן

נוסד על-ידי חיים טשרנוביץ (רב צעיר) ז"ל

העורכים: נחום גלאצר (עורך-תורג'ם), צבי וולפסון, שמעון הלקין

חיים ליף — חבר המערכת

מנהל המערכת: משה טשרנוביץ

שנה כ"ג (כרך מ"ו) סיון-תמוז, תשכ"ב חוברת ו' (231)

חוברת המדינה ושנת הששים לקרן הקיימת לישראל ה ת ו כ ן

- 59 אפרים א. ליסצקי ז"ל חיים ליף
- 62 מדינת ישראל — תרים בפני ההתכוללות? אפרים שמואלי
- 69 גאולת עם ועולם דוד כן גוריון
- 71 השותפות הגדולה משה שרת
- 73 הקרן והמדינה יעקב צור
- 82 כיבוש השממה — מפתח לעתיד ישראל אלברט שוף
- 84 גאולת רוח וקרקע ש. מרגושם
- 86 החייאת שממת דורות יוסף זיין
- 87 משמעותה החברתית של הקרן הקיימת מנדל נ. פישר
- 90 דף חדש בתולדות הקרן הקיימת יוסף שטרנשטיין
- 93 קרן הקיימת לישראל כגורם חינוכי י. מ. בודרמן
- 101 הרמן (צבי) שפירא א. ר. מלאכי
- 107 כולי הקרן הקיימת ככולי דואר טוביה פרשל
- *
- 111 פלימפססט (תחרות הסיפור העברי הקצר — סיפור ג') נמרוד
- 119 מן הציפור אלי (שיר) גבריאל פרייל
- 120 ה"דיאלוג" טרם נפתח יהושע תדמור
- 124 שירים רחלה ככלי
- 125 מחדש לחודש יצחק עברי
- 130 הדים ובני הדים (בעקבות הספרות העתית) ח. ל.
- ב קורת ספרים
- 132 (א) „ההווי במדינת ישראל“ לש. ק. מורסקי אבשלום
- 133 (ב) בשדה ספר ל. שפאל
- 134 ידיעות
- 135 מורים (מוסף מנוקד)

„ בצרון “
1141 ברודוויי
ניו-יורק

BITZARON

THE HEBREW MONTHLY OF AMERICA

Founded by CHAIM TCHERNOWITZ (RAV TZAIR)

Editors: NAHUM GLATZER (Contributing Editor)

HARRY WOLFSON, SIMON HALKIN (S. Israel)

HAYIM LEAF, Associate Editor

Managing Editor: MAURICE E. CHERNOWITZ

Twenty-Third Year of Publication

Vol. XLVI - Sivan - Tamuz, 5722 (May - June, 1962) No. 6 (231)

ISRAEL AND J.N.F. ANNIVERSARY ISSUE

CONTENTS:

Ephraim E. Lisitzky: 1885-1962—In Memoriam	<i>H. Leaf</i>	59
Is Israel a Barrier Against Assimilation?.....	<i>E. Shmueli</i>	62
SIXTIETH ANNIVERSARY OF THE JEWISH NATIONAL FUND		
Redemption of a People and of the World.....	<i>David Ben-Gurion</i>	69
The Great Partnership	<i>Moshe Sharett</i>	71
The Jewish National Fund and the State.....	<i>Jacob Tsur</i>	73
The Conquest of the Desert	<i>Albert Schiff</i>	82
Redemption of the Spirit and of the Soil.....	<i>S. Margoshes</i>	84
Revival of Wasteland.....	<i>Joseph Weitz</i>	86
The Social Significance of the J.N.F.	<i>Mendel N. Fisher</i>	87
A New Page In J.N.F. History.....	<i>Joseph Sternstein</i>	90
The J.N.F. As an Educational Force.....	<i>I. M. Biederman</i>	93
Hermann Zvi Schapira—Founder of the J.N.F.	<i>A. R. Malachi</i>	101
Keren Kayemet Stamps As Postage.....	<i>T. Preschel</i>	107
Plimpsest (Bitzaron Hebrew Short Story Contest)	<i>Story Three</i>	111
Poem	<i>Gabriel Preil</i>	119
The "Dialogue" Between Israel and American Jewry.....	<i>Y. Tadmor</i>	120
Two Poems	<i>Rachela Bavli</i>	124
The Month In Review	<i>Itzhak Ivry</i>	125
Echoes and Comments	<i>H. L.</i>	130
EVALUATIONS AND BOOK REVIEWS		132
News and Events		134
SUPPLEMENT: TURIM—MUSSAF MENUKAD		135

BITZARON
1141 Broadway
NEW YORK
MU 6-7680

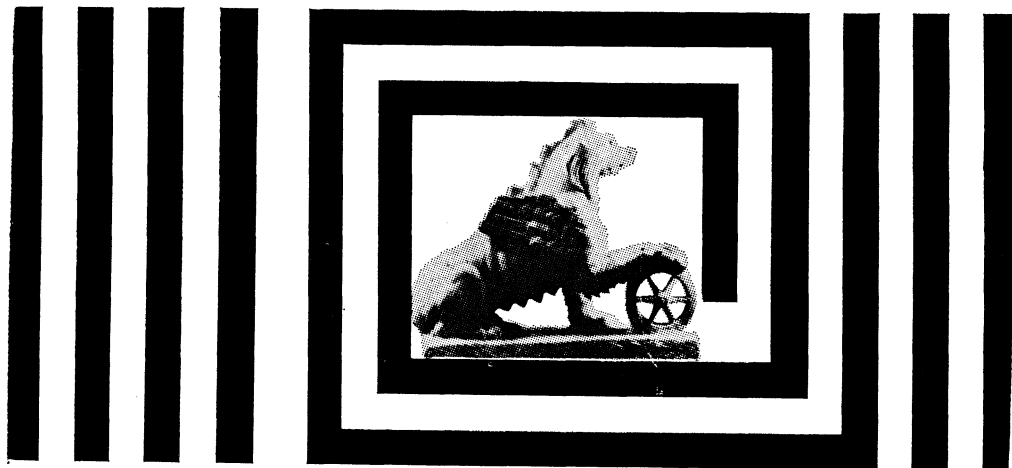
Among the subjects treated in this volume in startlingly new fashion are the origin of the Pharisees and Sadducees, the rise and decay of the Hasmonean rulers, the changing attitude toward Temple and priesthood, the transformations which occurred in Sabbath and holiday observance, questions of calendar, literature, study, and much else. Moreover, despite this concentration on internal developments, the book provides an excellent outline of the ever-changing relations between the Judaeans and their neighbors and their struggles against political and cultural subservience to Greece and Rome.

This volume carries the story to the reign of Herod; the next volume will continue it to the end of the state and the resultant revolution in Judaeans life and faith.

**A POLITICAL, SOCIAL AND RELIGIOUS
HISTORY OF THE SECOND COMMONWEALTH**

Solomon Zeitlin

The Rise and Fall of the Judaeans State

JPS

Solomon Zeitlin

**The Rise
and Fall
of the
Judaeen
State**

Volume One 332-37 B.C.E.

by Solomon Zeitlin

Freshness of approach is the outstanding characteristic of Dr. Zeitlin's work on the history of the Second Jewish Commonwealth. Books almost without number and in every tongue have been written about that age when Greece, Rome and Judaea entered the arena of world history, and when the foundations were laid for so much of western culture. Most of the scholars whose interest centered upon Judaea have seen in the Judaism of that day little more than the forerunner of Christianity. For their part, Jewish scholars who have written on the same theme have usually taken their cue from their Christian colleagues, merely seeking to correct and modify what they considered the bias of the others.

Dr. Solomon Zeitlin, in this volume, sets out to tell the history of the Judaeen state for its own sake, on the basis of its surroundings and in terms of its own development. Professor of Rabbinic Literature at the Dropsie College, recognized as among the foremost talmudists, thoroughly acquainted with the languages and literatures of Greece and Rome, a keen student of history, he brings to his subject new insights and challenging views. He has, in fact, already written a number of books and many briefer monographs dealing with various aspects of that interesting age. This volume and several to follow will serve the non-scholarly reader as summaries of a vibrant period in Jewish history and stimulate the scholar to further and deeper research.

\$7.50

Heartiest Felicitations

to my

Teacher and Master

the world-renowned scholar

Professor Solomon Zeitlin

(Dropsie College)

on the publication

of the first volume

of his monumental work

**"THE RISE AND FALL OF THE
JUDAEAN STATE"**

published by the

**Jewish Publication Society
of America**

at the end of June 1962

**SENATOR ISRAEL STIEFEL
Philadelphia, Pa.**

חברת ספרי ישראל אינק.

הנציגות הבלעדית של התאחדות הוצאות הספרים בישראל

לארה"ב ולקנדה

מזמינה את שוהרי הספר העברי לבקר במחסנית החדשים:

SIFREI ISRAEL, INC.

156 FIFTH AVENUE

NEW YORK 10, N. Y.

Telephone WA 9-6411

מבחר עשיר של ספרים מכל כתי הוצאה בישראל, לכל ענפי

הספרות העברית ומחשבת ישראל.

השכונה הציונית

של מילוואקי

•

שולחת את מיטב איחוליה

למדינת ישראל

לרגל שנת הי"ד לעצמאותה

ולקרן הקיימת לישראל —

ליובל השישים לייסודה

יביאו השנים הבאות בכנפיהן גאולה

שלימה לעם ולארץ!

הרב רמ ארנשטיין, נשיא

נתן ה. כהן, גזבר

יעקב ק. לוזין, מזכיר-כספים

ברכות

השכונה הציונית

דיורקוויל

(מספר 6)

לשנת העצמאות הי"ד

וליובל השישים של הקק"ל

ד"ר ה. פ. וקסלר, נשיא-כבוד

חיים אפרים בן דוד דיימונה, נשיא

השכונה הציונית

של מנהטן בימש

ברוקלין, ג. י.

מברכת את

מדינת ישראל

לחג העצמאות הי"ד

ולקרן הקיימת לישראל —

ליובלה השישים

בברכות שלום ובטחון, וביצור כלכלי,

תרבותי ומדיני.

יצחק פינקל, נשיא

שמחה גולדמן, גזבר

השכונה הציונית

של פורסט הילס

שולחת שפע ברכות ואיחולים

למדינת ישראל

לשנת העצמאות הי"ד

ולקרן הקיימת לישראל —

ליובל השישים לייסודה

שמואל ד. פאול, נשיא

רוברט א. האלפרן, גזבר

השכונה הציונית

דבנסנהוירסט

מספר 19

מצטרפת לברכת כלל ישראל

לשנת העצמאות הי"ד

של

מדינת ישראל

ולקרן הקיימת לישראל —

ליובלה השישים

מי יתן וילכו מחיל אל חיל ויהיו מעוז

לעמנו כל הימים!

ד"ר צבי דוב אגסי, נשיא

(Dr. H. Bernard Birnbaum, Pres.)

ההסתדרות הציונית

של דיטרויט, מישיגן

מצרפת את ברכותיה

למדינת ישראל

לשנת היי"ד לעצמאותה

וליובל השישים של

הקרן הקיימת לישראל

יהיו הימים הבאים ימי שלום, אושר ובנין.

השופט א. ג. קאופמן, נשיא

משפחת חיים דוד סלין

Howard Salino & Family

מברכים את

מדינת ישראל

והקק"ד

ליובלן

ברכה

למדינת ישראל

משפחת ארתור ספיר

ברוקלין, נ. י.

איחולינו הטובים

למדינת ישראל

יצחק רובין, רעיתו ומשפחתו

ברכות

למדינת ישראל

לזכר אבינו זאב

חנו גרינברג ורעיתו

ברכות ואיחולים טובים

למדינת ישראל

חיים פאשנס

ברכתנו

למדינת ישראל

ליום כלולותינו ושמחת לבנו

יוסף מוסקוביץ ורעיתו

מיטב איחולינו

למדינת ישראל

יצחק קפלן, רעיתו ובנותיו

שפע ברכה

למדינת ישראל

לשנת העצמאות הי"ד

תשמש נא מכורתנו מבצר-עוז לעמנו

ולרוחנו לעולמי עד!

יהודה קושנר וב"ב

מיטב הברכות

למדינת ישראל

לחג עצמאותה הי"ד

ינוו השלום והאושר בארץ כל הימים!

יעקב הופמאן ורעית

מנחם כהן וב"ב

מגישים את ברכותיהם

למדינת ישראל

על סף יום העצמאות הי"ד

נופה לחוג את חגיה עוד רבות בשנים!

שפע ברכות

למדינת ישראל

לשנת העצמאות הי"ד

ד"ר ראובן פינקלשטיין

השכונה הציונית

של מורים נחמאם

דזשאמייקא, נ. י.

שולחת שפע ברכות ואיחולים

למדינת ישראל

דער „פאָרווערטס“ ...

איז די גרעסטע אידישע צייטונג אין דער וועלט ... נייעס
אגענטורען און קארעספאנדענטען אינפארמירען איך וועגען
די לעצטע און וויכטיגסטע פאסירונגען אין מדינת ישראל,
אמעריקע און אלע אנדערע לענדער פון דער וועלט ... די
באגאבסטע זשורנאליסטען, פעליטאָניסטען, נאוועלע און
עדיטאָריעלע שרייבער שרייבן יעדען מאָג אין
„פאָרווערטס“.

... צו זיין פולקאם אינפארמירט וועגען אידישען לעבען
מוזט איר לייענען דעם „פאָרווערטס“ יעדען מאָג.
קויפט און לייענט דעם

„פאָרווערטס“

יעדען מאָג אין יאָר!

B N A I Z I O N

**Extends its Best Wishes to the
BITZARON**

**for continued good work on the
American scene.**

HERMAN Z. QUITTMAN
National Secretary

NORMAN G. LEVINE
National President

B N A I Z I O N
50 West 57th Street
New York 19, N. Y.

ה ש כ ו נ ה ה צ י ו נ י ת

מספר 15, ברוקלין, נ. י.

מברכת את

מדינת ישראל

ואת הקרן הקיימת לישראל

בשנות אושר

אהרן שכנאי, נשיא

פיליפ פרידמאן, מזכיר

בלב מלא רגשי הודיה, יקר וגיל אנו
שולחים את איהולינו וברכותינו, ברכת

אסירי חזון הגשמת שאיפת הדורות

למדינת ישראל

וליובל השישים של הקק"ל

מי יתן ותוסיף המדינה לשגשג ולהקים

בנין עד ונוה שלום לכל פזורי עמנו!

זאב אגרונוב

צבי הנדלר

יחושע צ. שתדלן

התנועה המאוחדת של

הציונות הדתית באמריקה

מזרחי-הפועל המזרחי

שולחת את מיטב ברכותיה לקברניטי

מדינת ישראל

להרבנות הראשית ולכל ישראל

ליום העצמאות הי"ד בחסדי השם

וליובל השישים של הקק"ל

חזקו ואמצו לתורה, לעם ולארץ!

בית התלמוד תורת דמורד העיר

מברך את

מדינת ישראל והקק"ל

בעליה, פריחה ושגשוג

מקם שטרן, נשיא

הרב אליעזר פילברמאן, מנהל

היכל בית שלום

רוזלין ראוד על יד גורטרן סטייט פרקוויי

רוזלין הייטס, ל. א.

אריה ס. היימס, רב

לואיס ב. רזניק, נשיא

הסניף הציוני מספר 22

של סטטן איילאנד

מצרף את ברכותיו החמות לברכות כל

הציונים והעברים

למדינת ישראל

מאקס ליוואי, נשיא

היכל טרימונט

בית הכנסת "שערי רחמים"

הרב ד"ר משה יהושע בלום

המכון העברי של ווייט פליינס

ווייט פליינס, נ. י.

הרב משה גראויר

חיים הקיר, נשיא

הקהילה היהודית של ווירונא

56 שדרות גרוב, ווירונא, נ. י.

אלתר קריגל, רב

שרמן קוניג, נשיא

ישיבה ומתיבתא תורת חיים

631 שדרות בלמונט, ברוקלין, נ. י.

הרב יצחק שמירמאן, מנהל

קהילת "שערי צדק"

רחוב איסט בארקליי, היקסוויל, ל. א.

אליהו ש. קייפמן, רב

יוסף פטוואר, נשיא

הרב דוד הולאנדר

המרכז היהודי של מאונט אידן, ברוקס

מברך את מדינת ישראל

הגליל הציוני של לונג-איילאנד

גיו-יורק

שולח את ברכותיו הנאמנות

ל מ ד י נ ת י ש ר א ל

לשנת הי"ד לקיומה וליוכל השישים של הקרן הקיימת

לישראל

בברכת חיי יצירה, התיישבות, עלייה ובנין

אליעזר סיגל, מנהל

בנימין פורמן, נשיא

הגליל הציוני של ברונקס

מברך את

מ ד י נ ת י ש ר א ל

לשנת הי"ד לעצמאותה

ויובל השישים של הקרן הקיימת לישראל

מ. כהן, מנהל

יצחק אוברמן, נשיא

ד"ר י. א. רוזנטאל, יו"ר ועד ההנהלה

WOODSIDE PARK HOTEL

HONESDALE, PENNSYLVANIA

For a charming informal vacation away from sidewalks come to our "country estate."

Excellent Accommodations,
magnificent grounds,
wholesome KOSHER foods.

Private Swimming Pool

Call or write for July 4th Special

HOnesdale 253-2680

New York: ES 5-1325

השכונה הציונית

של זורמשסטר

מ א ס .

מאחלה

למדינת ישראל

שנות מנוחה ושלווה, התפתחות

והרווחה

הרב, יוסף קליין

נשיא

השופט יוסף גולדברג

חבר עולם

ש. מ. גליק

גזבר

Use the Pleasant Laxative

Ex-Lax is the laxative you enjoy taking. Tastes like delicious chocolate, and gives thorough relief gently and comfortably. Ex-Lax is America's biggest selling laxative—used for over 50 years.

Buy the Economy 89c size
Save as much as 55c

Also available in 39c and 18c sizes
When Nature "forgets"... remember

EX-LAX

THE CHOCOLATED LAXATIVE

Leo Fuld's

Cafe SAHBRA

ONLY ISRAELI CAFE IN AMERICA

Strictly Kosher - Permanent Mashgiach
Closed Friday

Special Catering Package Deal

For MON., TUES., WED. & THURS. NITE
For All Organizations, Family Circles,
Donor Luncheons, etc., also EXCELLENT
PACKAGE DEALS FOR WEEKENDS

Full Course **\$5.95** DINNER

& up per person

Incl. Tax & Tips plus an Israeli Wine,
Dancing & Authentic ISRAELI REVUE

2 SHOWS NITELY - 3 SATURDAY
Completely Air Conditioned

HOTEL WESTOVER

72nd St. Bet. B'way & West End Ave.

TR 3-1276 - EN 2-9600

All Israeli Comedy Revue

4 AYALONS - ESTHER TOHBI

NINA FLORESCU - Michaela & Rachel

NEHEMIA SHARABI

LOUIS BANNET & His Orch.

OPEN ALL YEAR

most people call RIVERSIDE . . . for
the inspired service and spiritual com-
fort Riverside offers family and friends

RIVERSIDE

Memorial Chapel

FUNERAL DIRECTORS

76th ST. and AMSTERDAM AVE.,

NEW YORK - ENdicott 2-6600

Brooklyn • Bronx • Long Island

Mt. Vernon • Miami and

MiamiBeach

Morton Rosenthal - Carl Grossberg

Directors

— RIVERSIDE MONUMENTS —

. . . more than fine granite. Each
memorial . . . be it a modest head-
stone or an impressive mausoleum . . .
is a mark of everlasting respect, un-
conditionally guaranteed forever by
Riverside's 50-year reputation for
quality. Visit our showrooms. Call
or write for illustrated booklet.

ברכת שלום, בנין וקיבוץ גלויות למדינת ישראל — להג העצמאות ה"ד
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

United Sephardim
of Brooklyn
699 Williams Avenue
Rabbi Arnold B. Marans
Pres. Irving Hazan

Van Cortland
Jewish Center
3997 Gouverneur Ave.
Bronx, N. Y.
Rabbi Jacob Soden
Pres. Alazar Kushner

Wantagh
Jewish Center
3710 Woodbine Ave.
Wantagh, N. Y.
Rabbi Mordecai Rubin
Pres. Irving Weiss

Washington Heights
Congregation
500 West 161 St., New York
Rabbi I. N. Weinberg
Julius Hirsch, Pres.

Wayne Jewish Center
Wayne, N. J.
Rabbi Shai Shacknai
Pres. Stanley Levine

Westbury
Hebrew Congregation
275 Ellison Avenue
Westbury, L. I.
Rabbi Melvin Kieffer
Pres. Leonard Schwartz

Westchester
Jewish Center
Rockland & Palmer Ave.
Mamaroneck, N. Y.
Rabbi Irving Koslowe
Pres. Gordon V. Lyons

Whitestone
Hebrew Center
12-45 Clintonville
Whitestone, L. I.
Rabbi Joseph Zeitlin
Pres. Samuel Rosenbloom

Young Israel
of Coney Island
2801 Surf Ave., Brooklyn
Rabbi Herschel Kurzrock
Samuel Grossman, Pres.

Young Israel
of Hillcrest
169-07 Jewel Avenue
Flushing, L. I.
Rabbi Sholem B. Kowalsky
Pres. Simon Erber

Young Israel
of Windsor Park
67-45 215 St., Bayside, L. I.
Rabbi Louis Bernstein
Pres. Melvin Metzger

RABBI
ISADORE A. AARON
Brooklyn, N. Y.

American-Israel
Land Exchange Co.
505 Fifth Ave., N. Y. C.
MU 7-0866

RABBI
SIDNEY BALLON
West Hempstead, L. I.

RABBI
MORRIS BERMAN
Bronx, N. Y.

RABBI
ABRAHAM R. BESDIN
Marine Pk Jewish Center
Brooklyn

Beth Hamedrosh Hagodol
of University Heights
Bronx, N. Y.

RABBI & MRS.
DAVID BITTON
Brooklyn, N. Y.

RABBI
JEROME H. BLASS
Bergenfield-Dumont
Jewish Center, N. J.

RABBI
STANLEY BRAMNICK
Fairlawn, N. J.

Clifton Jewish Center
Clifton, N. J.
Rabbi Eugene Markovitz

Cong. Ahavath Torah
The Englewood Synagogue
Rabbi Isaac Swift

CONG. BETH ISRAEL
Rabbi A. Kazis
Worcester, Mass.

CONG. BNAI ISRAEL
Freeport, L. I.

CONG. BETH TORAH
Orange, N. J.

CONG. EITZ CHAIM
Anshei Wolozin
209 Madison St., N. Y.

CONG. OHAB ZEDEK
Yonkers, N. Y.

CONG.
RODEPH SHOLOM
Rabbi Louis I. Newman

RABBI HYMAN DANZIG
Temple Bnai Israel
Nutley, N. J.

RABBI
JULIUS EIDENBAUM
Newark, N. J.

ELMHURST
JEWISH CENTER
Rabbi Nathan Bamberger

Dr. Salomon Faber, Rabbi
Kew Gardens Anshe
Shalom Jewish Center

Rabbi Abraham I. Feldbin
Astoria Center of Israel

Garden Jewish Center
of Flushing
Philip Klebanoff, Pres.

Garment Center Cong.
461 - 7th Ave., N. Y. C.

Dr. Israel Gerstein
Passaic, N. J.

Glenwood Jewish Center
Brooklyn, N. Y.

Rabbi Jacob Goldberg
Ft. Tryon Jewish Center

Rabbi Israel Goldblum
East Orange, N. J.

Rabbi Emanuel Green
Syosett, L. I.

Rabbi & Mrs.
Herman E. Grossman
Levittown, N. Y.

Rabbi Harold Halpern
New Milford Jewish
Community Center

Rabbi Abraham M. Heller
Brooklyn, N. Y.

Jamaica Jewish Center
Jamaica, N. Y.

Jewish Center of
Bayside Oaks
Bayside, L. I.

Jewish Center of
Torath Emeth
Flushing, L. I.

ברכת שלום, בנין וקיומן גלויות למדינת ישראל — להג העצמאות ה"ד
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

Jewish Center of
 Wakefield & Edgewood
 Bronx, N. Y.

**RABBI
 DAVID L. JULIUS**

Rabbi Reuben Kaufman
 Temple Beth El
 Patterson, N. J.

Dr. A. Krauss, Rabbi
 Cong. Shaare Hatikvah,
 New York

Rabbi Myer Leiffer
 Cong. Emunath Israel,
 New York

Rabbi Reuben R. Levine
 Springfield, N. J.

Manhattan Beach
 Jewish Center, Bklyn

Rabbi Ernest Mayerfeld
 Northside Hebrew Cong.
 Corona, L. I.

Dr. Wm. A. Orentlicher,
 Rabbi
 Bayside Jewish Center

Rabbi Meir Ostrinsky
 Cong. Bnai Israel
 Brooklyn, N. Y.

**PROGRESSIVE
 SYNAGOGUE
 Brooklyn, N. Y.**

Rabbi Morris Reinitz
 Temple Sons of Jacob
 Ozone Park, L. I.

Rabbi Solomon Rothstein
 Jewish Comm. Center of
 Fort Lee, N. J.

Rabbi
 Harold L. Saperstein
 Temple Emanu-El of
 Lynbrook

Rabbi Samuel Berliant
 Cong. Tifereth Israel
 of Jackson Heights

Cong. Kneses
 Tifereth Israel
 Port Chester, N. Y.

Rabbi Leon Katz
 Cong. Adas Israel
 Passaic, N. J.

Rabbi & Mrs. Lawrence
 B. Nesis, Rockwood Park
 Jewish Center

Rabbi & Mrs. Samuel
 Neuberger, Cong. Adas
 Israel, Woodridge, N. J.

Rabbi Jacob Novogrodsky
 Congregation Beth Jacob
 of Astoria

Ocean View
 Jewish Center
 Rabbi Irving Filler

Rabbi Chaim Stein
 Temple Sholom
 River Edge, N. J.

Temple Sholom
 Greenwich, Conn.

Rabbi & Mrs. J. Wendroff
 Queens Jewish Center
 Queens Village, N. Y.

Rabbi Herman W. Saville
 Sinai Congregation
 of the Bronx

Rabbi & Mrs. Max Schenk
 Brooklyn, N. Y.

Dr. Jeshua Schnitzer,
 Rabbi
 Montclair, N. J.

Rabbi Ephraim Shimoff
 Cong. Beth El of Astoria

Rabbi
 Albert G. Silverman
 Temple Israel of Jamaica

Rabbi E. Yechiel Simon
 Whitestone, L. I.

**SOUTH BALDWIN
 JEWISH CENTER
 Baldwin, L. I.**

**RABBI & MRS.
 MAURICE N. STISKIN
 West New York, N. J.**

The Suburban Temple
 Wantagh, N. Y.

Temple Beth Sholom
 Flushing-Bayside, L. I.

**TEMPLE EMANUEL
 Passaic, N. J.**

Temple Emanu-El
 of Canarsie
 Brooklyn, N. Y.

Temple Emanuel of East
 Meadow Religious School

Temple Israel of Union
 Union, N. J.
 Rabbi David Freidberg

Rabbi ALBERT THALER
 Queensboro Hills
 Jewish Center

**DR. JOSEPH I. WEISS
 RABBI
 Neponsit, L. I.**

**RABBI
 BENJ. B. WYKANSKY
 Staten Island, N. Y.**

Cong. Prei-Eitz Chaim
 Rabbi Seymour Turk

Rabbi & Mrs.
 Solomon Weinberger
 Passaic, N. J.

Brotherhood Synagogue
 Rabbi Irving J. Bloch

Cong. Agudath Sholom
 of Flatbush
 Rabbi Solomon Kornfeld

Cong Aitz Chaim
 Rabbi Leon J. Risikoff

Cong. & Talmud Torah
 Beth Isaac, Brooklyn

Corona-Elmhurst
 Jewish Community Center
 Rabbi Mordecai Goldstein

Darchei-Zedek
 Jewish Community Center
 Rabbi E. Michael Scholar

Hicksville Jewish Center
 Rabbi Joseph Grossman

Young Israel
 of Jackson Heights

Young Israel
 of Kew Garden Hills
 Rabbi Fabian Schonfeld

Young Israel
 of Moshulu Parkway
 Rabbi Z. Charlop

Young Israel
 of Oceanside
 Rabbi Benjamin Bloch

Young Israel
 of Ocean Parkway
 Rabbi Herbert W. Bomzer

Rabbi Joshua Sodden
 Lindenhurst Hebrew Cong.

Yeshiva of Bensonhurst
 Rabbi Benj. Sharfman

Yorktown Jewish Center
 Rabbi H. Z. Gottesman

כרבת שלום, בנין וקיומך גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות ה־14
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

**Rabbi
 Herschel Schacter
 Mosholu Jewish Center
 Bronx, N. Y.**

**Jacob H. Schiff Center
 2510 Valentine Ave., Bx.
 Rabbi Samuel Penner
 Pres. Harry H. Durer**

**Sephardic Cong.
 Long Beach
 700 E. Park Avenue
 Long Beach, L. I.
 Rabbi Asher Abbitan
 Pres. Sam Gorman**

**Sephardic
 Jewish Center
 122 E. 169 St., Bronx
 Rabbi Asher Murciano
 Pres. Henry J. Perahia**

**Shaarey Shomayim
 No. Duke & E. James Sts.
 Lancaster, Pa.
 Rabbi Samson A. Shain
 Pres. Harold Cahn**

**Sinai Reform Temple
 39 Brentwood Road
 Bay Shore, L. I.
 Rabbi Morton M. Kanter
 Pres. Calman Lasky**

**Society for the
 Advancement of
 Judaism
 15 West 86 St., N. Y.
 Rabbi Allan Miller
 Myron Eisenstein, Chm. Bd.**

**Talmud Torah Tifereth
 Israel of W. Flatbush
 1915 West 7 St., Bklyn
 Rabbi Julius David Loeff
 Pres. Phil Karetsky**

**Temple Ahavath Achim
 121-139 Academy St.
 Belleville, N. J.
 Rabbi Victor Cohen
 Pres. Wilfred Yudin**

**Temple
 Adath Yeshurun
 601 S. Crouse Ave.
 Syracuse, N. Y.
 Rabbi Irwin I. Hyman
 Pres. Asher S. Markson**

**Temple
 Ahavath Sholom
 OF FLATBUSH
 Ave. H at E. 16 St., Bklyn
 Rabbi Dr. A. Alan Steinbach
 Pres. Harry M. Weinberger**

**Temple Anshe Chesed
 251 West 100 St., N. Y. C.
 Rabbi Morton A. Wallack
 Pres. Jack Balinger**

**Temple Beth El
 5 Old Mill Road
 Great Neck, L. I.
 Rabbi Jacob P. Rudin
 Assoc. Rabbi J. K. Davidson
 Pres. Gilbert Tilles**

**Temple Beth El
 Broadway & Locust Ave.
 Cedarhurst, L. I.
 Rabbi Ed. L. Sandrow
 Ben Hurwitch, Pres.**

**Temple Beth El
 338 Walnut Avenue
 Cranford, N. J.
 Pres. Alfred Miller
 Rabbi Sidney D. Shanken**

**Temple Beth El
 660 Park Avenue
 Huntington, L. I.
 Rabbi Maurice H. Schatz
 Pres. Adrian Greenwald**

**Temple Beth El
 71 Bentley Avenue
 Jersey City, N. J.
 Rabbi Samuel A. Berman
 Pres. Irving R. Gutterman**

**Temple Beth El
 45 Oak Street
 Patchogue, L. I.
 Rabbi Dr. Baruch B. Katz
 Pres. Sanford Davidow**

**Temple Beth El
 139 Winston Rd. So.
 Rochester, N. Y.**

**Rabbi & Mrs.
 David W. Pearlman
 Temple Beth El
 Stamford, Conn.**

**Temple Beth El
 of NORTHERN VALLEY
 Closter, N. J.
 Rabbi Dr. L. S. Kravitz
 Pres. Sidney Wiener**

**Temple Beth El
 Lindell Blvd. & Walnut St.
 Long Beach, L. I.
 Rabbi Ephraim S. Kolatch
 Pres. Emanuel Storm**

**Temple Beth El
 of MANHATTAN BEACH
 111 West End Ave., Bklyn
 Rabbi Louis M. Lederman
 Pres. Bernard Christenfeld**

**Temple Beth El
 1373 Bellmore Road
 North Bellmore, L. I.
 Rabbi Nathan Rosenbaum
 Pres. Morton Rifkin**

**Temple Beth El
 of Northern Westchester
 Chappaqua, N. Y.
 Rabbi Murray Saltzman
 Pres. John Bergman**

**Temple Beth El
 South Jackson St.
 Spring Valley, N. Y.
 Rabbi Louis Frishman
 Howard Schurr, Pres.**

**Temple Beth Elohim
 Mid-Island Reform Temple
 926 Round Swamp Road
 Plainview, L. I.
 Rabbi Louis Stein
 Pres. Irving Forum**

**Temple Beth Shalom
 Livingston Jewish Center
 193 E. Mt. Pleasant Ave.
 Livingston, N. J.
 Rabbi Samuel L. Cohen
 Leonard Gurtov, Pres.**

**Temple Beth Sholom
 Green Street
 Haddon Heights, N. J.
 Rabbi Albert L. Lewis
 Pres. Edward Schifreen**

**Temple B'nai Abraham
 826 South 10th St.
 Newark, N. J.
 Rabbi Dr. Joachim Prinz
 Norman Feldman, Pres.**

**Temple B'nai Israel
 Elmont, L. I.
 Rabbi Alan Mayer Sokobin
 Pres. Leo Kadet
 Ch. Bd., Michael Kliegman**

**Dr. & Mrs.
 M. Routtenberg
 Temple B'nai Sholom
 100 Hempstead Ave.
 Rockville Center, L. I.**

**Temple B'nai Zion
 430 Franklin Street
 Bloomfield, N. J.
 Rabbi Sheldon Thall
 Julius Krulewitz, Pres.**

ברכת שלום, בנין וקיבוץ גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות ה"ד
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

Temple Emanuel

150 Hicks Lane
 Great Neck, L. I.
 Rabbi Walter H. Plaut
 Dr. Jack Pearl, Pres.

Temple Emanu-El

OF LONG BEACH
 455 Neptune Blvd.
 Long Beach, L. I.
 Rabbi Bernard Kligfeld
 Pres. Milton Neuman

Temple Emanu-El

1701 Washington Ave.
 Miami Beach, Fla.
 Dr. Irving Lehrman, Rabbi

Temple Emeth

Bergen Co. Reform Temple
 1666 Windsor Road
 West Englewood, N. J.
 Rabbi Louis J. Sigel
 Pres. Robert Oksner

Temple

Gates of Prayer
 38-20 Parson's Blvd.
 Flushing, L. I.
 Rabbi Samuel Shafter
 Pres. Dr. Harry Schneider

Temple Emanu-El

147 Tenafly Road
 Englewood, N. J.
 Rabbi Arthur Hertzberg
 Harold Meltzer, Pres.

Temple Emanu-El

264 W. Northfield Road
 Livingston, N. J.
 Rabbi Herbert H. Rose
 Pres. Peter Cooper

Temple Emanuel

3315 Hillside Avenue
 New Hyde Park, L. I.
 Rabbi Dr. Andrew J. Robins
 Pres. George Cohen

Temple

Gates of Zion
 322 N. Corona Ave.
 Valley Stream, L. I.
 Rabbi Simon Resnikoff
 Pres. Leonard Pollack

Temple Hillel

Southside Jewish Center
 1000 Rosedale Road
 Valley Stream, L. I.
 Rabbi Jacob Hack
 Pres. Daniel Chanes

Temple Isaiah

75-24 Grand Central Pkwy
 Forest Hills, N. Y.
 Rabbi Jacob Polish
 David C. White, Pres.

Temple Israel

Rabbi Mordecai Waxman
 108 Old Mill Road
 Great Neck, L. I.

Temple Israel Center

280 Old Mamaroneck Road
 White Plains, N. Y.
 Rabbi Max Gelb
 Pres. Harry Dean

Temple Israel—Detroit

Dr. Leon Fram
 Rabbi M. Robert Syme

**Temple Israel
 of Hollywood**

Dr. Max Nussbaum, Rabbi
 William Kramer, Rabbi

**TEMPLE ISRAEL
 OF LAWRENCE**

140 Central Avenue
 Lawrence, L. I.
 Rabbi Joel Y. Zion
 Pres. Millard Cohen

Temple Israel

456 Webster Avenue
 1000 Pinebrook Blvd.
 New Rochelle, N. Y.
 Rabbi Jacob K. Shankman
 Rabbi Charles A. Annes
 Pres. J. M. Eppinger

**Temple Israel of
 Northern Westchester**

Croton-on-Hudson, N. Y.
 M. A. Robinson, Rabbi
 Dr. Henry Myer, Pres.

**Temple Israel of the
 Oranges & Maplewood**

432 Scotland Road
 South Orange, N. J.
 Rabbi Herbert Weiner
 Pres. Betram P. Ames

**Temple Israel
 Reform Congregation**

800 Victory Blvd.
 Staten Island, N. Y.
 Rabbi Marcus Kramer
 Pres. Morris Singer

Temple Menorah

936 Broad St.
 Bloomfield, N. J.
 Rabbi Nathan H. Fish
 Lester Newman, Pres.

Temple Menorah

254-04 Northern Blvd.
 Little Neck, L. I.
 Rabbi Bernard Honan
 Pres. Ralph Cirulnick

Temple Sharey Tefilo

57 Prospect Street
 East Orange, N. J.
 Rabbi Avraham Soltes
 Pres. Julius Fielo

Temple Share Zion

2030 Ocean Parkway
 Brooklyn 30, N. Y.
 Rabbi Dr. Abraham B. Hecht
 Pres. Mordecai Labaton

Temple Sholom

263-10 Union Turnpike
 Floral Park, L. I.
 Dr. S. Teitlebaum, Rabbi
 Milton Leslie, Pres.

Rabbi S. Greenberg

TEMPLE SINAI

Philadelphia, Pa.

Temple Sinai

54 Grove Street
 Stanford, Conn.
 Rabbi Samuel M. Silver
 Pres. David F. Squire

**Temple Sinai
 of Bergen County**

1 Eagle St., Tenafly, N. J.
 Rabbi Irwin Blank
 Pres. Milton Prigoff

Temple Sinai

Arlington Ave. & Bradford
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Ralph Silverstein
 Pres. A. Frederick Meyerson

Temple Zion

62 Maryland Avenue
 Long Beach, L. I.
 Rabbi Samuel Horowitz
 Pres. Jerome C. Fox

Union Reform Temple

475 N. Brookside Ave.
 Freeport, L. I.
 Rabbi Bernard Zlotowitz
 Pres. Arthur Dixon

ברכת שלום, בנין וקיבוץ גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות ה"ד
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

Rabbi A. M. Feinerman
 Bayonne, N. J.

Fifth Ave. Synagogue
 5 East 62nd St., N. Y. C.
 Rabbi Immanuel Jakobovitz

**Flatbush Park
 Jewish Center**
 6313 Avenue U., Brooklyn
 Rabbi David S. Halpern
 Irving B. Bushlow, Pres.

Flushing Jewish Center
 No. Blvd. & 171st St.
 Flushing, L. I.
 Rabbi Paul L. Hait
 Pres. Edward I. Seligman

Free Syn. of Flushing
 136 Sanford Avenue
 Flushing, L. I.
 Rabbi Max Meyer
 Pres. Daniel Kornblum

**Free Synagogue
 of Westchester**
 500 N. Columbus Ave.
 Mt. Vernon, N. Y.
 Rabbi Leon Jick
 Pres. Samuel Bershad

Fur Center Synagogue
 154 West 29th St., N. Y. C.
 Rabbi Samuel Bloch
 Pres. Harry Metzger

Genesis Hebrew Center
 Tuckahoe, N. Y.
 Rabbi Arthur A. Chiel
 Howard Carnow, Pres.

**Glory of Israel
 Hebrew Institute**
 363 Pennsylvania Avenue
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Solomon Goldman
 Pres. Isaac Salpeter

**Greenburgh
 Hebrew Center**
 515 Broadway
 Dobbs Ferry, N. Y.
 Rabbi Mordecai L. Brill
 Pres. Milton Birnbaum

Gun Hill Jewish Center
 3380 Reservoir Oval
 E. Bronx, N. Y.
 Rabbi Isaac K. Sachs
 Pres. Aaron J. Ballen

**Highland Park
 Temple & Center**
 South 3 Avenue
 Highland Park, N. J.
 Rabbi Philip N. Ritholtz
 Pres. Harry Kroll

**Hebrew Center
 of East Bronx**
 1276 Commonwealth Ave.,
 Bronx, N. Y.
 Rabbi Gershon Romanoff
 Pres. George Ritzer

**Hebrew School
 of Jewish Center**
 7512 Roosevelt Ave.
 Jackson Heights, L. I.
 Rabbi Myron M. Fenster
 Princ. Israel Back

**Hebrew Institute of
 University Heights**
 1835 University Ave., Bx.
 Rabbi Simon S. Kramer
 Pres. Frederick Katz

**Hillcrest
 Jewish Center**
 183-02 Union Turnpike
 Flushing, L. I.
 Rabbi I. Mowshowitz
 Morris Diamond, Pres.

**Hollis Hill
 Jewish Center**
 210-10 Union Turnpike
 Oakland Gardens, L. I.
 Rabbi Max Forman
 Pres. Stanley Schoninger

Inwood Jewish Center
 12 Ellwood St., N.Y.C.
 Rabbi Dr. M. E.
 Wohlgelernter
 Pres. Wm. Gellis

**Israel Center
 Hillcrest Manor**
 167-11 73 Ave., Flushing
 Rabbi Benjamin I. Teller
 David Fels, Pres.

**Jewish Center
 Atlantic Beach**
 Park St. & Oneida Avenue
 Atlantic Beach, L. I.
 Rabbi Sol Roth
 Pres. Harry J. Srułowitz

**Jewish Center
 of Bay Shore**
 34 N. Clinton Ave.
 Rabbi Israel Jacobs
 Pres. Simon Selcy

**Jewish Center
 Bayside Hills**
 212-48 Ave. Bayside, L. I.
 Rabbi Murray Stadtmauer
 David T. Forman, Pres.

**Jewish Center
 of Hyde Park**
 779 E. 48 St. Brooklyn
 Rabbi Joseph M. Frankel
 Pres. Joseph Tracer

**Jewish Center
 of Island Park**
 105 Long Beach Road
 Island Park
 Rabbi Jacob Silverman

**Jewish Center
 of Kew Gardens**
 71-25 Main Street
 Rabbi I. Usher Kirshblum
 Elliot Lipitz, Pres.

**Jewish Center
 of University Heights**
 108 West 174th St. Bronx
 Rabbi Edward Schoenfeld
 Pres. Max Klein

**Jewish Center
 of West Orange**
 300 Pleasant Valley Way
 West Orange, N. J.
 Rabbi Harold Mozeson

**Jewish Center
 of Williamsbridge**
 2910 Barnes Ave., Bronx
 Rabbi Akiba Predmesky
 Pres. Louis Wand

Jewish Comm. Center
 711 Dogwood Avenue
 West Hempstead, L. I.
 Rabbi Abraham M. Moseson
 Pres. Irving D. Goldman

Jewish Comm. Center
 252 Soundview Ave.
 White Plains, N. Y.
 Rabbi Dr. Lawrence
 W. Schwartz

**Jewish Comm. House of
 Laurelton-Springfield**
 Laurelton, L. I.
 Rabbi Reuben Luckens
 Pres. Sol. Kaikow

**Judea Center
 Synagogue**
 2059 Bedford Avenue
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Dr. Meir Felman
 Pres. Yaacov Rubin

ברכת שלום, בנין וקיומך גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות ה'ד'
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

**Kew Garden Syn.
 Adath Yeshurun**
 82-17 Lefferts Blvd.
 Rabbi Dr. Gershon Appel
 Pres. Jacques Schwalbe
 Rev. David Hirsch

**Kingsbridge Center
 of Israel**
 3115 Corlear Ave., Bronx
 Rabbi Samuel Turk
 Pres. Max Katz

**Kneses Israel
 of Sea Gate**
 Sea Gate Ave. & Nautilus
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Ezra Gellman
 Pres. Isadore Graulich

Kissena Jewish Center
 43-43 Bowne St., Flushing
 Rabbi Abraham Kupchik
 Pres. Abraham Spiegel

**Laurelton
 Jewish Center**
 228-02 137 Ave., Laurelton
 Rabbi Howard Singer
 Pres. Milton Patein

Larchmont Temple
 73 Larchmont Ave.
 Rabbi Morris N. Kertzer
 Pres. Mrs. Maurice Mermey

**Lincoln Park
 Jewish Center**
 311 Central Park Ave.
 Yonkers, N. Y.
 Rabbi S. W. Sternstein
 Pres. Norton Charkin

Madison Jewish Center
 2989 Nostrand Ave. Bklyn
 Rabbi J. Lindenberg
 Pres. George Liebman

**Rabbi Joseph Maza
 Cong. Anshe Emeth**
 South River, N. J.

**Malverne
 Jewish Center**
 1 Norwood Avenue
 Malverne, L. I.
 Rabbi Samuel Chiel
 Jacob Furman, Pres.

**Marathon Jewish
 Community Center**
 245-37 60 Avenue
 Douglasston, L. I.
 Rabbi Henry Dicker
 Pres. Herman Silfen

Merrick Jewish Center
 225 Fox Bldg., Merrick L.I.
 Rabbi Solomon N. Lipman
 Pres. Saul Bickel

**Metropolitan
 Synagogue**
 40 East 35 St., N. Y. C.
 Rabbi Judah Cahn
 Cantor Norman Atkins

**Midchester
 Jewish Center**
 236 Grandview Avenue
 Yonkers, N. Y.
 Rabbi Harry Bolensky
 Pres. Bernard Weissman

Millinery Center Syn.
 1025 Ave. of the Americas
 New York City
 Rabbi Alexander J.
 Burnstein
 Pres. Abe Kramer

Nanuet Hebrew Center
 34 S. Middletown Rd.
 Nanuet, N. Y.
 Rabbi Dr. H. J. Rountenberg

**New Hyde Park
 Jewish Comm. Center**
 New Hyde Park, L. I.
 Rabbi David Mosseson
 Pres. Herbert Brown

**Rabbi P. L. Lipis
 North Suburban Syn.**
 1175 Sheridan Road
 Hgihland Park, Ill.

Oakland Jewish Center
 61-35 220 St., Bayside, L. I.
 Rabbi Irwin Isaacson
 Morris Mintzies, Pres.

**Ocean Parkway
 Jewish Center**
 550 Ocean Pkway, Bklyn
 Rabbi Norman Pauker
 Pres. Abraham Ainbinder

**Ozone Park
 Jewish Center**
 107-17 89 St. Ozone Pk.
 Rabbi Samuel Landa
 Pres. Harold Elbaum

**Pine Brook
 Jewish Center**
 Change Bridge Road
 Pine Brook, N. J.
 Rabbi Harold Frankel
 Pres. Benjamin Ketay

**Plainview
 Jewish Center**
 95 Floral Drive
 Plainview, L. I.
 Rabbi Julius Goldberg
 Pres. Nathaniel Gole

**Pompton Lakes
 Jewish Center**
 525 Wanaque Avenue
 Pompton Lakes, N. J.
 Rabbi Bernard Schechter
 Pres. Dr. Joseph Margolis

**Prospect Park
 Jewish Center**
 153 Ocean Ave., Bklyn
 Rabbi Abraham Kelman
 Pres. Max Goldberg

Rego Pk. Jewish Center
 97-30 Queens Blvd.
 Rego Park, L. I.
 Rabbi Josiah Derby
 Pres. Irving Frankel

**Riverdale
 Jewish Center**
 3700 Independence Ave
 Riverdale, N. Y.
 Rabbi Jacob M. Sable
 Pres. Hon. M. E. Spector

**Religious School
 of Village Temple**
 33 East 12 St., N. Y. C.
 Rabbi Leonard S. Stern
 Pres. Norman E. Gluck

**Reform Jewish Cong.
 of Merrick, L. I.**
 Merrick & Kirkwood Ave.
 Rabbi Sanford E. Saperstein
 Princ. Milton Greenberg
 Pres. Albert Kaplan

**Reform Temple
 of Fairlawn, N. J.**
 10-10 Plaza Road
 Rabbi Selig Salkowitz
 Pres. Samuel Rochlin

Riverdale Temple
 W. 246 St. & Independence
 Riverdale, N. Y.
 Rabbi Chas. E. Schulman
 Pres. Myron Berman

**Rosedale
 Jewish Center**
 247-11 Frances Lewis Blvd.
 Rosedale, L. I.
 Rabbi Ervin Birnbaum
 Pres. Jules Granat

ברכת שלום, בנין וקיבוץ גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות ה"ד
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

Ahi Ezra Cong.

2165 - 71 St.
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Mordecai Maslaton

Ave. N. Jewish

Community Center
 321 Ave. N., Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Robert H. Marcus
 Pres. Herman Sommers

**Baldwin Jewish
 Center**

885 E. Seaman Ave.,
 Baldwin, L. I.
 Rabbi Stanley M. Wagner
 Pres. Harry Pollack

**Bay Ridge
 Jewish Center**

8025 Fourth Ave.
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi David M. Feldman
 Pres. Dr. J. Irving Fisher

**Bayswater
 Jewish Center**

Cong. Darchay Noam
 Far Rockaway, N. Y.
 Rabbi A. H. Neulander
 Pres. Harry A. Wertlieb

Beth Am

The People's Temple
 71 Thayer Ave., New York
 Rabbi Dr. I. R. Margolies
 Pres. Jerome Abraham

**Beth El Jewish Center
 of Flatbush**

1219 Ave. T., Brooklyn
 Rabbi Philip Listokin
 Pres. Harry L. Kadish

**Beth Sholom
 People's Temple**

Bay Pkway & Benson Ave.
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Emanuel Schenk
 Pres. Ben M. Selbst

Bronx Jewish Center

619 East 178 St. Bronx
 Rabbi J. M. Charlop
 Pres. Yehuda Grauer

**Brooklyn Jewish
 Center**

667 Eastern Parkway
 Brooklyn, N. Y.
 Dr. I. H. Levinthal, Rabbi
 Dr. Benj. Kreitman, Rabbi

Central Synagogue

Lexington Ave. & 55th St.
 New York, N. Y.
 Dr. D. J. Seligson, Rabbi
 Sanford Seltzer, Ass't Rabbi
 Mathew H. Ross, Pres.

**Community Center
 of Israel**

2440 Esplanade Ave.
 Bronx, N. Y.
 Rabbi Simon Konovitch

Community Synagogue

Port Washington, N. Y.
 Rabbi Mel Weinman
 Pres. Benjamin Heller

Community Synagogue

200 Forest Ave., Rye, N. Y.
 Rabbi Samuel H. Gordon
 Pres. Milton P. Gitenstein

**Community Temple
 Beth Ohr**

1010 Ocean Ave.,
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi William Kloner
 Pres. James Walter

Cong. Agudath Sholom

29 Grove Street
 Stamford, Conn.
 Rabbi Jos. H. Ehrenkranz
 Pres. Tobias Weiss

Cong. Ahavath Achim

151 Woodruff Ave., Bklyn
 Rabbi Aaron Weinberg
 Pres. Martin Adler

**Cong. Ahavath Israel &
 Talmud Torah East
 Mdwood**

2818 Ave. K. Brooklyn, N.Y.
 Rabbi Dr. Bernard L. Berzon
 Pres. Sidney Shopsin

Cong. Anshei Sholom

15 Bonnefoy Pl.
 New Rochelle, N. Y.
 Rabbi Philip M. Weinberger
 Pres. Leo Robbins

**Cong. Beth David
 MINYAN CLUB**

188 Vincent Avenue
 Lynbrook, L. I.
 Rabbi Morris S. Friedman
 Pres. David Baraban

**Cong. Beth El of the
 Oranges & Maplewood**

222 Irvington Avenue
 South Orange, N. J.
 Rabbi Dr. Theod. Friedman
 Pres. Louis Metzger

Cong. Beth Emet

36 Franklin Avenue
 Hewlett, L. I.
 Rabbi Abraham Horvitz
 Pres. Louis Nissenbaum

Cong. Beth Israel

5602 - 11th Avenue
 Brooklyn, N. Y.
 Rabbi Hershel Stollman
 Pres. Jules Seiden
 Sec. Max Hochberg

Cong. Beth Israel

94 Fulton St.
 Hempstead, L. I.
 Rabbi Harry E. Schwartz
 Pres. M. Howard Green

Cong. Beth Joseph

Denver, Colorado
 Daniel Goldberger, Rabbi
 David Garlett, Pres.

Cong. Beth Sholom

390 Bway, Lawrence, L. I.
 Dr. G. Klaperman, Rabbi
 Norman Gordon, Pres.

Cong. Beth Sholom

261 Willis Avenue
 Mineola, L. I.
 Rabbi Irving Rockoff
 Alfred L. Greene, Pres.

Cong. Beth Sholom

Rutland & Rugby St.
 West Englewood, N. J.
 Rabbi Barry Schaeffer
 Pres. Herb Chary

Cong. B'nai Israel

100 East Jersey Street
 Elizabeth, N. J.
 Dr. Gershon B. Chertoff,
 Rabbi

Cong. B'nai Israel

160 Millburn Avenue
 Millburn, N. J.
 Rabbi Dr. M. Gruenewald
 Emanuel Lowinger, Pres.

Cong. B'nai Israel

of Kearny & No. Arlington
 780 Kearny Ave.,
 Kearny, N. J.
 Rabbi Sidney N. Bogner
 Pres. Charles Sussman

ברכת שלום, בנק וקיבוץ גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות ה־14
SALUTE TO ISRAEL ON ITS FOURTEENTH ANNIVERSARY!

**Cong. Bnai Israel of
Greater N. Y.**
Hance & Ridge Road
Rumson, N. J.
Rabbi Gilbert S. Rosenthal
Pres. Albert Fink

Cong. B'nai Jeshurun
270 West 89 St., N. Y.
Rabbi William Berkowitz
Pres. Charles H. Silver
Chairman of Board:
Samuel Blumberg

Cong. B'nai Jeshurun
17 Waverly Avenue
Newark, N. J.
Rabbi Ely Pilchik

**CONGREGATION
B'NAI JESHURUN**

Nathan Barnert
Memorial Temple
152 Derrom Avenue
Paterson, N. J.
Rabbi Martin Freedman
Pres. Norman Lappin

Cong. Emanu-El
261 E. Lincoln Avenue
Mt. Vernon, N. Y.
Rabbi Aaron H. Blumenthal
Pres. Jacob Rosenblatt

**Congregation
Emanuel**

9th Ave. & Walnut St.
Roselle, N. J.
Rabbi J. Portowitz
Pres. Irving Kotok

Cong. Ezrath Israel
Actors Temple
339 West 47 St., N. Y. C.
Rabbi Moshay P. Mann
Pres. Jack W. Zucker

Cong. Habonim, Inc.
44 West 66 St., N. Y. C.
Rabbi Hugo Hahn
Pres. Eric Norden

Cong. Hope of Israel
841 Walton Ave. Bronx
Rabbi Howard Kahn
Pres. Leonard Fastenberg

**Cong. Kesser Torah
of Flatbush**
2310 Cortleyou Road
Brooklyn, N. Y.
Rabbi Israel Ben David

Cong. Kneseth Israel
11-06 Namoake Street
Far Rockaway, L. I.
Rabbi Ralph Pelcovitz
Pres. Simon Kaplan

**Cong. Mount Sinai
Anshe Emet**
135 Bennet Ave., N. Y. C.
Rabbi Murray S. Penkower
Pres. Sol Levy

Cong. of Moses
Rabbi Myron B. Movsky
2501 Stadium Drive
Kalamazoo, Mich.

Cong. Oheb Shalom
170 Scotland Road,
South Orange, N. J.
Rabbi Dr. L. M. Levitsky
Pres. Theodore Krohn

Cong. Ramath Orah...
550 W. 110th St., N. Y.
Dr. H. Serebrenik, Rabbi
Abe Friedman, Pres.

Cong. Rodoph Sholom
Bridgeport, Conn.
Dr. Harry Nelson, Rabbi
David J. Leon, Cantor
Harry Malin, Educ. Dir.

Cong. Shaari Israel
810 E. 49th St., Bklyn
Rabbi Seymour Fenichel
Pres. Sydney Waldman

**Cong. Shaari Torah
of Flatbush**
305 E. 21st St., Brooklyn
Rabbi Dr. Joseph Miller
Pres. Sol Daniels

Cong. Sons of Israel
S. Bway at Hudson, Nyack
Rabbi Solomon Herbst
Pres. Jack Walton

Cong. Sons of Israel
Broad Ave. & Edsell Blvd.
Palisades Park, N. J.
Rabbi Zelig Block
Pres. Ira Oken

Cong. Sons of Israel
Suffern Pl., Suffern, N. Y.
Rabbi Paul E. Schuchalter
Pres. Charles Hoffman

Cong. Tifereth Israel
Hill St. & Landing Road
Glen Cove, L. I.
Rabbi Joseph Schimelman
Pres. Gerald Wolkowitz

Cong. Zichron Moshe
342 E. 20 St., N.Y.C.
Rabbi Julius J. Neuman
Pres. Louis Krup

**Conservative
Synagogue
of Fifth Avenue**
11 East 11th St., N. Y.
Rabbi Gilbert M. Epstein
Pres. Milton Black

**Conservative
Synagogue of Riverdale**
250 St. & Henry Hudson
Prkway, Riverdale, N. Y.
Rabbi David W. Silverman
Pres. Oscar Dane

**East End Synagogue
OF LONG BEACH, N. Y.**
Rabbi Amos Miller
Pres. Monroe Sobel

**East Meadow
Jewish Center**
1400 Prospect Avenue
East Meadow, L. I.
Rabbi Israel Nobel
J. B. Modansky, Pres.

**East Midwood
Jewish Center**
...1625 Ocean Ave., Bklyn
Rabbi Harry Halpern
Pres. Arthur Kliegman

**Educational
Jewish Center**
801 Astor Avenue, Bronx
Rabbi Louis A. Steinhorn

East End Temple
398 Second Ave., N. Y. C.
Rabbi Rav. A. Soloff
Leonard H. Spring, Pres.

**East Nassau Hebrew
Congregation**
310 A. S. Oyster Bay Road
Syosset, L. I.
Rabbi Morris Appleman
Pres. Martin Dennis

Elmont Jewish Center
Elmont Rd. & Cerenzia Blvd
Elmont, L. I.
Rabbi Samuel G. Glaser
Pres. Bob Landy

**Fairlawn Jewish Center
RELIGIOUS SCHOOL**
Fairlawn, N. J.
Rabbi Simon Glustrom
Princ. Henry Ascher
Pres. Carl Buchewitz

To

DAVID BEN-GURION --

Another golden link in the millennial chain of Jewish creativeness, whose boundless espousal of Zion's Redemption, was instrumental in restoring to Jerusalem its ancient glory as the eternal capital of the Land of Israel and that of World Jewry.

GREETINGS ON HIS 75th
BIRTHDAY

GEORGE FRIEDLAND
Philadelphia, Pa.

GREETINGS: --

To

DAVID BEN-GURION

Prime Minister of Israel

On his 75th Birthday.

The Architect, Builder and

Armamentarium of Israel.

THE TABAS FAMILY

SAMUEL, CHARLES and

DANIEL

Philadelphia, Pa.

Published monthly by Bitzaron, Inc., 1141 Broadway, New York 1, N. Y. (except Jan. - February, May - June, Nov. - Dec., when published bi-monthly, and July and August when not published). Profs. N. Glatzer, Simon Halkin (Israel), Prof. Harry A. Wolfson, Editors; Dr. Maurice E. Chernowitz, Managing Editor; Prof. Hayim Leaf, Associate Editor. Annual subscription, payable in advance: \$7.00 per year; foreign, \$8.00. To members of the Armed Forces half rate. Second class postage paid at New York, N. Y. Copyright 1962, by Bitzaron, Inc. All rights reserved. Opinions expressed in the articles of Bitzaron represent the opinions of the authors and not necessarily reflect those of the editors and publishers. Subscriptions are automatically renewed unless we are notified otherwise.

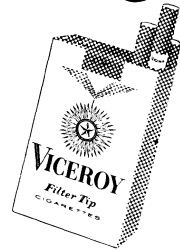
that's right!

Viceroy's got the taste that's right!

Some filter cigarettes taste too strong—just like the unfiltered kind. Some taste too light—and they're no fun at all. But Viceroy tastes the way you'd like a filter cigarette to taste.

Smoke all seven of the leading filter brands, and you'll agree: some taste too strong . . . some taste too light . . . but Viceroy's got the taste that's right. That's right! That's right!

בַּעֲרוֹן

נוסד עלידי חיים משרנוכיק (רב צעיר) ז"ל

שנה כ"ג (כרך מ"ו) מיון-תמוז, תשכ"ב חוברת ו' (231)

אָפְרִים א. לִיסִיצְקִי ז"ל

(ציונים על קברו הרענן)

א

הידיעה שהגיעה עם חתימת החוברת על הסתלקותו של אפרים א. ליסיצקי לאחר מחלה קשה וממושכת, מרחיבה ומעמיקה את אימת החלל הריק שבספרות העברית באמריקה. ואם יש "נחמה" כלשהי באבדן אחד היוצרים המובהקים ביותר שלנו, הרי אינה בהמשך, שלפי שעה איננו, ושאינו מסתמן אפילו על פני אופק חיינו העברים באמריקה, אלא בברכה הרבה שהניח אחריו — ספרי השירה והביקורת, הזכרונות והתרגומים התופסים מקום ניכר ונכבד באוצר ספרותנו החדשה.

כי רב־השפע היה האיש, ודווקא בשנים האחרונות לחייו היה כמעין המתגבר. לא זו בלבד שלא נס ליחו לעת זיקנה, לא כהתה עין היוצר שלו ולא עומעמו חושיו האמנותיים, אלא היפוכו של דבר, כוחותיו הרוחניים חודשו ורועננו ביתר שאת באחרית ימיו. והרי לא זכה המשורר לשיבה טובה. חלאים רעים וקשים פקדוהו והוא שתה־מצה מכוס־התרעלה עד תומה. ניתוחים אנושים נותח ולא פעם הגיע עד שערי מוות. המשורר עדין־הנפש ואציל־הרוח לחש עליהם באוזני ידידיו ואנשי שלומו (והם היו לא מעטים, כי פתח את לבו והאיר פניו וחסדו לכל המסתופפים בשדה ספרותנו), אך קובלנתו היתה כבושה, חשאית והוא הבליעה בנעימה. ליסיצקי קיים את הפסוק בגופו: "הן יקטלני לו אייחל". הוא סבל וייצר. אף־על־פי־כן לא עכרו יסוריו את רוחו ונעימת היגון שבשירת־חיייו האחרונה לא זרעה יאוש שחור. מעודנת ומזוככת הזדהרה כאגל־טל באור השמש.

ואומנם, אף זה אחד מחסדי הבורא, שלא שלטה הכמישה בליסיצקי. הוא עמד בסימן פריחת-רוח ויצירה עד נשימת-אפו האחרונה. ואם תבקשו תמצאו, שהרבה משיריו האחרונים יש בהם לא פחות מסימני עלומים וצימאון לביטוי רענן ולכיבושים חדשים מאשר בשיריו הראשונים. עם כל השפע הפיזי שהריקו עד בלי די, עדיין תסו בקרקע נשמתו מראות ורשמים, חזיונות והגיונות שביקשו להם פורקן. אין כל ספק שיש, ושירתו הלירית, ואף הסיפורית והציורית, ניתגוונה וניזדככה בספרו הגדול והאחרון, "כמו היום רד". ומה רב עושר נושאו. ליסיצקי התנגן בו על תועפות נימים. השירה הלירית נצמדת אל שירי מיתוס. הסוניטה כאן והפואמה, קינות על השואה והאידיליה, שבה ידובב את הנוף האמריקאי. ואף לשונו מתאשדת בשירים אלה במשנה-כוח, בשלל צבעים, תמונות מלים, הן וצירופיהן וצירופי-צירופיהן. וכאשף, שמטמונים לאין-מספר לו, יפזר את אוצרות לשונו ביד רחבה והן משתפכות כאבני-חפץ ומבריקות בברקי נוגה וחזרות ומשתלבות במחרוזות לשוניות המפליאות בפשטותן הנמלצת...

ב

כח לשוני זה עמד לו למשורר-המליץ עדין הרגש וזך ההגיון להזקק לכל מיני צורות פיזיות. בסוף ימיו הרבה לפרסם טריאולטים שבטוריהם המחורזים וההולכים וחוזרים בקצב פזמוני שיקף את הילכי נפשו ואת הגיוני רוחו. לב המשורר היה כספוג שספג את הכל: מראות ילדות, חוויות נוער וחזיונות של ימי הבגרות נקלטו בחזון רוחו ללא איבוד טיפה — והוא ארגם במסכת יצירתו. רוב הפואמות, למשל, בספר השירים "אדם עלי אדמות", ולא כל-שכן ב"אנשי מופת", הן אבטוביוגרפיות. בספר האחרון בפרט העלה גיבורי עם מופלאים, שהירבו תפארת אדם והאירו במעשיהם הטובים ובזיו נשמתם את מחשכי בית ישראל בערי ליטא ובעיירותיה. אפרים ליסיצקי שר את שירת חייהם העלובה מבחוץ, אך העשירה מבפנים. השיר הסיפורי קרוב בכלל ללבו והוא אח לפרכי רשימותיו האוטוביוגרפיים שבספר "אלה תולדות אדם" — אחת מיצירותיו החשובות של המשורר.

ג

הפייטן העברי באמריקה חי לו את חיו הבודדים, כששירתו היא זרה ואינה מקובלת על רוב אחיו היהודים. הכרת ערך היצירה היא בלבד משמשת לו משענת בבדידותו הבלתי מזהירה. להפריה זו של נכר נתן ליסיצקי ביטוי בדברים אלה (ב"ישראל בארצו וישראל בגלות אמריקה", בספר "בשבילי חיים וספרות"): יצרנו דבר-מה בתוך גלות אמריקה ומה שיצרנו נוצר מתוך חבלים כפולים ומכופלים לאחינו, הסופרים העברים שבארצנו, חבלי יצירה שמתן שכרם בצידם... ואילו אנו — לנו חבלי יצירה שבצידה חבלי בדלות ובדידות. גרים גרורים אנו, מוקפים נכר אמריקאי ונכר יהודי, נאבקים על נפשנו בתוך בית-הבליעה הגדול של התרבות האמריקאית וההווי האמריקאי, שגדול כוח עיכולם וטימועם, ומתיסרים ביסורי אדישות והתנפרות מצד עמנו שבתוכו אנו יושבים".

בשורות אלה הביע ליסיצקי את צער היוצר העברי כאן, התלוש תלישות רוחנית-תרבותית מהמוני בני ישראל במדינה הזאת השטופים בענייני חומר, ואלה הנזקקים לתרבות — הריהם רועים בשדות זרים. מה יעשה לכן היוצר העברי, ש"ניצל" כבר את עברו וינק יניקה רווייה משרשיו מעבר לים והריהו תוהה על העולמות החדשים המתגלים לעיניו ומבקש לכבוש אותם כיבוש אמנותי? — הריהו יוצא ונאחז במיתוסים המרחפים בחלל ההווייה החדשה, מיתוסים שיש בהם דמיון לא מעט לאסון-הגורליות היהודי-ההיסטורי. בספרו "גפתולי אדם", שהוא פואימה בנויה "לתלפיות", גפתל המשורר בבעיות עולם, אדם וישראל — והפתרון הוא ממנו והלאה וגם הכיבוש האמנותי מסופק הוא. ואילו כאשר נטפל ליסיצקי לאיפוסים-המיתוסים של היהודים (ב"מדורות דועכות") ושל הכושים (ב"אהלי כוש"), הגיע המשורר לידי הישגים פיוטיים-אמנותיים חשובים ביותר. גם גבורתם, אהבתם ומאבקם של היהודים, ולבסוף חזון שקיעתם; וגם סבלו, צערו ושעשועי דמיונו של הפושי — שמשתפכים בצלילים תנ"כיים-עממיים וכן ילדות בהם — קרובים אל לבו של המשורר ואל רגשותיו-הפרותיו היהודיים. בזכות שתי היצירות המעולות האלה בלבד ראוי הוא ליסיצקי שייקבע לו מקום של כבוד בשירתנו העברית החדשה.

ליסיצקי נזקק גם להווי היהודי בימינו. בספרו "בימי שואה ומשואה" העלה את מוראות החורבן ואת אסון הדורות שהמיט עלינו הפולמוס הנאצי. זה הוא קובץ של פואימות דרמטיות, שהפיוט שבהם בא להבליט את אימת הכליון וההשמד. המשורר ניסה בספר הזה לעצב דמויות של יהודים מעונים, ואף את הדמויות השטניות של מעניהם. במחזות — או יותר נכון: בפואימות האלה — מופיעים גם יהודים שביקשו להימלט מגורל הדורות ולהתערטל מיהדותם, אולם הגורל האכזרי מרדפם, מדביקם ומכריעם. כנגדם, כנגד טראגדיה זו של אחים מתכחשים הניתפסים בצבת הגורל, הצליח ליסיצקי לתאר דמות של רב, דמות גיבור הרוח, המגלם את האמונה בנצח ישראל. בכמה מן האידיליות (ב"אדם על אדמות" וכן גם ב"כמו היום רד"), ניטפל המשורר גם לתהליך תחיית העם והארץ, אולם כוחו רב היה יותר במיתוס הזר, שחזונו עוטה הוד רומאנטי וצער הכליון יוקד בו...

*

**

בזכות המשורר היתה ניו-אורלינס לנקודה עברית חמה ויקרה על אדמת אמריקה. משם שלח קווי חסדו לכל ידידיו ומוקיריו, וביחוד לאלה שנשארו בעולה של ספרותנו כאן. הוא היה מעודד במכתביו הלבביים, מנחם ומשדל. עתה נדם קולו שבעל פה ושכתב ואחרי ששיכלנו בשנה אחת את הלל בבלי ואת דניאל פרסקי, הרי עם מותו של אפרים א. ליסיצקי גדל היתום העברי באמריקה עד ללא נשוא...

חיים ליף

מְדִינַת יִשְׂרָאֵל - תְּרִים בְּפְנֵי הַהֲתַבּוּלָלוֹת?

(הרהורים בעקבות הכינוסים והדושיחים האחרונים)

מאת אפרים שמואלי

א.

האם קיומה של מדינת ישראל הוא כבר עכשיו תריס בפני ההתבוללות בתפוצות והיש בכוחה לשמש מעצור נאמן בדרכה של זו לעתיד לבוא? הבה נעיין בבעיה.

אחת ההנחות הציוניות העיקריות היתה כל הימים, שאין בכוחה של ההתבוללות לפתור את „שאלת היהודים“, משום שאין היא מביאה לגמר טמיעה. מה שטענו מורי הדת, שאין כלייה לישראל בקרב אומות העולם, חזרו וטענו מורי הציונות: צרה גדולה היא ההתבוללות ורב כוחה להשחית את פני העם, כי היא מצליחה יפה בתחום התרבות אבל אין כוחה גדול כדי הטמעה גמורה, ועל כן היא נכשלת בתור פתרון לשאלת הגלות, כשלונה הוא „כשלון סוציאלי“, כניסוחו של יחזקאל קויפמן, מפני שאין לאל ידה להקנות ליהודים זכות לאומית בנחלת העמים. הזכות לנחלה זו, לארץ מושב, היא סלע המחלוקות והמאבקים בין היהודים לבין העמים התושבים, ואין ההתבוללות מקנה זכות זו. כל קיבוץ אתני חושב את ארץ מושבו לקנינו הקיבוצי ואת בני השבטים הנכרים היושבים בקרבו — לגרים. והיהודים, ואפילו המתבוללים שבהם, לא פסקו מלהיחשב לגרים. הדילדול התרבותי וההרס הדתי מחמת ההתבוללות סתם את מעייני הברכה והניחומים, שהיו שופעים ליהודים לפנים מתוך תרבותם, אבל לא תיקן את פגם חייהם העיקרי — את חייהם בנכר, את פגם הגירות. רק כיבוש נחלה לאומית שם קץ לנכר. „הטמיעה הנורמאלית היא חזיון טבעי וכללי, וזאת זכותה החיונית. ואילו יצאה היהדות המתבוללת מרשות העבר על ידי טמיעה כזאת, אפשר היה להצטער על כך, אבל לא היה משום סיכוי למלחמה בה. אבל הוא הוא כשלונה של ההתבוללות היהודית, שאין היא כטמיעת כל עם; שאין סופה לנטוע את היהודים בקרקע עם אחר. היא נותשת ואינה נוטעת, מחריבה ואינה בונה. היא מפרידה את ישראל לשבטים ואינה מרכיבה אותם באומות העולם“ (גולה ונכר, כרך ב', עמ' 438).

אין ספק, כי הצדק עם מורי הדת. אמונה אנושית אוניברסלית, שמאמיניה הם בני ברית לאומית אחת ובני ברית גולים ומשועבדים, מעפכת טמיעה בקרב בני דתות אחרות מכאן וקליטתם של אלה בתנועת התגיירות גדולה מכאן. צדקו גם מורי הציונות שנתנו את דעתם על אומות אירופה: בני שבט נכרי נחשבים לזרים,

שאינן להם נחלה בארץ מושבם, וקשה לה להתבוללות להגיע בהן לידי סיום על ידי טמיעה גמורה, אם המדובר בציבור גדול ולא ביחידים או במעטים. אבל מה דינה של התבוללות במדינה של מהגרים. רבת מוצאים גזעניים, שאינן חטיבה עממית בה הטוענת לזכות קנין ראשון?

בעיקר אמורים הדברים בקיבוץ יהודי ארצות הברית, המרוכז והחזק ביותר. והוא המטביע כיום את חותמו על קיבוצי יהודים אחרים בגלויות. באמת בידי היום גורל התנועה הציונית כתנועת שיחרורו העצמי של העם היהודי. יתר על כן ומצד אחר: הוא גם עומד כבר עכשיו ועתיד להעיד בדור הבא, אם אמנם נידונה ההתבוללות של המיעוט היהודי גם במדינה מן הטיפוס החדש הזה ל"כשלון סוציאלי". והרבה תלוי כאן בכוח השפעתה של מדינת ישראל: התוכל זו לשמש תריס בפני התבוללות המיעוטים היהודים שם ובארצות אחרות, בעיקר בארצות המערב, שבהן הולך ופוחת הלהט הלאומי של בני הרוב וכל הכרוך בו מן הטענות הישנות לזכות הקנין על הארץ, נחלת האומה?

התפיסה הציונית מלמדת, שתקומת מדינת ישראל — מאורע מרכזי זה בתולדותינו — הוא פרי מאמציו של העם היהודי כולו בדורות האחרונים. ההכרה הלאומית של המוני ישראל פרצה לה דרך לחיי העשייה והיצירה, שגולת כותרתם היתה הקמת מדינת ישראל. לשעבר מרובים היו מתנגדיה של התנועה הציונית: יראי שמים, אדוקים באמונה בגאולה שלא בדרך הטבע, מכאן, ומתבוללים לתיאבון, שכפרו בצורך בגאולת העם היהודי בארצו, מכאן, וביניהם המוני עם, שהטילו ספק, אם אמנם עתיד דבר החזון הציוני לקום בזמן הקרוב. אבל לאחר תקופת השואה התמעטו מאד יריביה של התפיסה הציונית, ועל ידי ייסוד המדינה נחלה זו נצחון מכריע, וניתן לומר, שהעם היהודי רובו ככולו קיבל את דעתה, ושוב אין חולק עליה ברצינות.

הקמת המדינה לא היתה איפוא כיבושם של הציונים הרשמיים בלבד. בלא הפרזה ניתן לומר, שכל העם היהודי בתפוצות, חוץ ממרשיעי ברית מעטים, התלכד מסביב לישוב העברי לתמוך במאמציו. "בנצחונות מפוארים אלה" — הספיר ד. בן גוריון בכינוס נציגי יהדות אמריקה בירושלים (3. 9. 1950) — "יש ליהדות התפוצות חלק מכובד. 18 אחוז מצבא ההגנה לישראל היו מתנדבים מהגולה, והם באו מחמישים ושתיים ארצות, בתוכן 21 ארצות אירופה, 14 ארצות באמריקה הצפונית והדרומית, 10 ארצות באפריקה, 5 — באסיה, ושתיים — אוסטרליה וניו זילאנד. איני יודע, אם היה אי פעם צבא קוסמופוליטי כזה". מדינת ישראל הצעירה פתחה את שעריה לרווחה בפני גל המבקשים להתיישב בה. יהודי כל הגלויות תומכים בה בממונם, וכל לב יהודי רוצה בשלומה ובהתפצרותה.

אבל דווקא לאחר ייסוד המדינה נתעורר מיד החשש, שבד בבד עם קיבוץ הגלויות בארץ ישראל תגדל ותלך גם התרחקות הגלויות הנותרות ממדינת ישראל: ככל שמדינת ישראל תיהפך למדינה לכל דבר, כן ילך ויגדל הפירוד שבינה ובין תפוצות הגולה. שכן שורת הדין נותנת: אינו דומה עם היושב על אדמתו והמדבר בלשונו, עם רוב, החי חיים מדיניים עצמאיים והעוסק בכל דבר עשייה מדינית

וכלכלית לפי צרכיו, לקיבוצי עם היושבים על אדמת זרים, עדות מיעוט המדברות בלשון בני מדינתן והמעורות בחייהם כדרכם של אזרחים בני מדינה בימינו. וכבר ניבא בשעתו יעקב קלצקין חזות קשה זו של פירוד גמור זה לשני עמים. בין שנספים לתביעה ולמשא הנפש של "ככל הגויים בית ישראל" במדינתו, ובין שנראה בהם רתיעה ומשא-שווא, עובדת הנורמאליזציה היא מחוץ לגדר משאלות הלב. יש מתיראים מפני מלכות כוהנים בארץ ישראל, ויש מתיראים מפני מלכות כנענים בה, ורבים החוששים, שכאן נוצרת והולכת בריה ציבורית-רוחנית חדשה שאינה דומה למה שהיה העם בגלויות ולמה שנרקם בהן עד היום. מטבע ברייתה שונה מדינת ישראל מכל גולה, ורבתה החרדה שהפירוד יגדל וילך.

ב.

חרדה זו הובעה בצורה דראמטית בוועידה השנתית של ציוני בריטניה מיד לאחר ייסוד המדינה בלשון זו: "מדינת ישראל פתרה את שאלת חוסר המולדת של העם היהודי. אבל מן הצד האחר קיימת עתה סכנה ממשית, שמציאות המדינה תחצה את היהדות לשני מחנות נפרדים זה מזה, ליהודי ישראל מכאן וליהודי הגולה מכאן, אשר כל אחד מהם מדבר בלשון אחרת, חושב מחשבות משלו וקולט השפעות תרבות בנפרד זה מזה. אם יתפתח מצב מעין זה אפשר יהיה לומר, שאמנם הצליחה הציונות ליצור את המדינה, אולם איבדה את העם". החיזיון הוא באמת פרדוקסאלי: המתקן בפעם הראשונה בתולדותינו, אחרי דורות רבים של סבל — תקומת המדינה — הוא עצמו מבליט ביותר את המעוות וגם מרבה קרע בין המדינה והתפוצות. בידי היהודים בארצות מגוריהם בגלויות ניתנה עכשיו הברירה — לקום ולעלות למדינת ישראל או להתבולל. כל אלה שסייעו להקמת מדינת ישראל, אבל "נאמנותם התרבותית שייכת למערב", הם עכשיו בני חורין — כדברי ארתור קסטלר — "לעשות מה שלא ניתן להם לעשות קודם לכן: לאחל לה מזל טוב וללכת לדרכם שלהם תוך כדי העפת מבט ידידות אחור וגילוי ז'יסטה מסייעת. אולם אף על פי כן ללכת בדרכם שלהם צעד בצעד עם העם, שהם משתתפים בחייו ובתרבותו, ללא הסתייגות או נאמנות מפוצלת" (סוף ספרו "הבטחה והגשמה"). כללו של דבר: הרוצה להיות יהודי גמור יעלה ארצה ויזדהה עם מדינת ישראל ושאינו רוצה לעלות, אל נא יוסיף למלל תפילות על שיבת ציון. יבחר באומה שבקרבה הוא יושב וידבק בה מדעת ובכוונה, כדי להטמיע בה את עצמו ואת בני ביתו ויחדל להרגיז את שכניו על ידי התבדלות כל שהיא.

באמת כבר רמז הרצל ב"מדינת היהודים" לעמדה קרובה לזו. הוא הניח, שייסוד המדינה ויציאת רוב היהודים מארצות מגוריהם הם הערובה הטובה ביותר לאפשרות ההתבוללות של הנותרים: יכול יוכלו להתבולל בשלווה, כי האנטישמיות של ימינו תידום לנצח. אף גם יאמינו להם, כי אכן מתבוללים הם עד נפש נפשם, בהיות מדינת היהודים למציאות, מיוסדת על מכוניה המשובחים, והם בכל זאת נשארים באשר הם". הרצל הניח, שהמדינה תקום לאחר הגירה מהירה של יהודי הגולה. כל אלה שלא ישתתפו בהגירה-עלייה זו יוכיחו בעליל, ששוב אינם רוצים

לקיים את יהדותם. שנאת ישראל תחדל כליל עם צאת המוני היהודים מן הנכר ויפתח פתח לטמיעת גמורה.

אבל חזון זה הוא הלכה בלבד, «הלכתא למשיחא». באמת לא נוסדה המדינה לאחר ההגירה של רוב העם. רק חלק ממנו עלה ארצה. לא היתה כאן יציאה דראמאטית מן הנכר. וגם יהודי הגולה שנשארו בארצות מושבותיהם, אם לרצונם ואם לאונסם, לא פסקו מהשתדלותם לקיום יהודי, וגם האנטישמיות לא עברה מן העולם. הייחוד הלאומי-דתי של היהודים בגלויות עדיין בעינו עומד. אין ציבור קיים מאפד את עצמו לדעתו ולרצונו. אפילו ציבור הגוזר על עצמו התבוללות, המכנס כינוסים והמארגן את כוחו לשם התבוללות, סופו שכוחו קיים והתבוללותו כדי טמיעה גמורה בטלה.

גרעין האמת בדברי קסטלר וחבריו לדעה הוא זה, שייסוד מדינת ישראל השיב את חירות הבחירה ליהודי. המבקש לחיות חיי יהודי שלמים, הרשות בידו לעלות אל מדינת ישראל ולחיות בה. זוהי עכשיו בעייתו האישית. יתר על כן: הברירה גולה או מולדת, ניצבת עכשיו לפניו בכל חומר דינה. משפסקה הציונות מלהיות אידיאה ערטילאית, דבר של חובבות בלבד, התחילה להעמיד כל יהודי ויהודי במבחן של ההגשמה העצמית. היא קוראת לו לעלות ולהתחבר אל המחוננים עפר ארץ המולדת. שוב אין מקום לכיסופים בעלמא או להרגשת עלבון וקיפוח ללא מוצא.

אבל באמת אין-ברירה זו פשוטה אלא מבחינת ההגיון בלבד. היהודים בגלויות שוחרים את שלומה וטובתה של המדינה ואינם חשים בברירה בפשטנות: עלה ארצה או התבולל! הם הזדהו עם ייסוד המדינה ומסייעים להתבססותה לא מתוך חשבונות מיכניים מסוג זה, ואף לא — מתוך שיקולי ההגיון. פועלת בקרבם מערכת טמירה של כוחות נפש, רובם לא-מודעים, ששורשם במסורת הלאומית ובאמונה הדתית. שורשם של כוחות נפש אלה הוא רב-עוצמה, ועצמאות ישראל חיוקה אותו עוד יותר. אין מושגים מדיניים-משפטיים ממצים זיקת נפשם ליהדות ולמדינת ישראל עד תום. אפשר שלהלכה הדברים חתוכים וברורים, אבל מערכי הלב ותנאי חייו של ציבור מסובכים ורק לעתים רחוקות הם הולכים אחרי גזירת ההגיון.

אולם זכות הברירה החופשית הטילה תסיסה לא מועטת בקרב היהודים בגלויות. יהודי ארצות-הברית התחילו מדגישים יותר ויותר את גודל ההבדל בינם לבין קיבוצי יהודים בארצות אחרות. «אמריקה שונה», ויש מטעימים — «שונה לחלוטין». הקיבוץ היהודי באמריקה נבדל בתנאי חייו ובתביעות חייו מכל יתר קיבוצי היהודים ובשום פנים אינו המשך בפשיטות למסורת חיי היהודים באירופה. התורה הציונית מיסודם של פינסקר, הרצל ונורדאו אינה מותאמת כל צרכה לניתוח מצבם של יהודי ארצות הברית. במקום ההשקפה הציונית, שהושפעה מן הלחץ והרדיפות באירופה והגיעה למסקנה פסימית בדבר סיכויי קיומו של העם בגלות, מעמידים מנהיגי הציונות באמריקה הבחנה בין צורות גלות שונות זו מזו. יש גלות מרובה ויש גלות מועטת. אינה דומה גלות של רדיפות ופרעות, גלות של

„ליל חושך“ לגלות של „ליל לבנה“ (חיים גרינברג בקונגרס הכ"ג). גדולה מזו. מנהיגי יהודי ארצות-הברית, ואפילו הציונים שבהם התחילו טוענים, שארצם אינה ליהודים גלות כל עיקר, אלא תפוצה בלבד. ואין צורך לומר, שההבדל בין שני המושגים רב מאד: גלות היא מושג היסטורי, רב מתח רגשי ורעיוני ועמוס זכרונות ותקוות, המביע את מצוקת היהודים בנכר, בארצות הגויים. מצרת נכר זו ומכל הפרוך בה והמסתעף ממנה משוועים היהודים לגאולה דורות על דורות. תפוצה היא מושג נייטרלי, נטול הוד הטראגיות, בלא תמיהה על פלא קיומו הקודר והמוזהיר של העם ובלא שוועה לגאולה. הוא מביע את העובדה הסוציולוגית של פיזור ישראל בלבד, ואין בו הדגשה של פגם וליקוי. בתפוצה אין בעייה הצריכה פתרון ציוני. השולל גלות שולל גאולה ומבטל יעוד.

ויש שהסתייעו בראיות מן העבר ועוד הרחיקו לכת: הם התחילו טוענים, שתפוצת היהודים היא חיזיון מיוחד במינו ואין דומה לה בתולדות העמים. היא קדמה אפילו לחורבן הבית השני. ורק חלק מגולי בבל שב ארצה. בתקופת הבית השני כבר ישבו בתפוצה משלושה ועד חמישה מיליון יהודים יותר משישבו במלכות יהודה באותו זמן. ואעפ"י כן התקיימו, ולא זו בלבד אלא שהקימו מרפזים גדולים לתורה ולתעודה כגון בסורא ובפומבדיתא, מרפזים יוצרים, שפירנסו את רוח האומה לא רק בתפוצות הגולה אלא גם בארץ ישראל. בדומה לכך המרכז היהודי בארצות-הברית של היום. לא זו בלבד, שלו זכות ההגמוניה על כל יתר חלקי היהדות בתפוצות, אלא שגם אינו נופל בערכו היום מזה של היושב בארץ ישראל. הוא גופו מרכז, קרקע סגולה לגידול תרבות יהודית-אמריקאית משלו, ואינו דין שיהא היקף בלבד למרכז בארץ. אדרבה, הוא ישלח את אורו לכל קיבוצי היהודים ויזריח עליהם אור חדש.

אמנם טענות אלה על פי הראיות מתולדותינו הופרכו במהרה בוויכוח. יהודי בבל חיו חיים לאומיים-דתיים מובדלים משכניהם, דיברו בלשונם ונהגו על פי ארחות דתם ומצוותיה ולא קיבלו השפעה מרובה מבני סביבתם. באוטונומיה פנימית גיבשו את הדין העברי. הם גם ראו את עצמם יושבים בגלות עד שירחם השם וישיב את שבות ישראל לארצו. אין הנידון היום דומה לראייה מאז כל עיקר. תנאי חייו של הקיבוץ היהודי באמריקה שונים לחלוטין מאלה שבבבל לפנים. והיום גדלה סכנת ההתרחקות דווקא על שום ייסוד המדינה, שיושביה נהפכים והולכים לבני אומה „נורמאלית“, המבקשים להישיר צעד עם בני יתר אומות העולם.

ג.

על רקע התמורה הגדולה במצבו של העם היהודי לאחר קום המדינה ובהלך רוחם של רוב בניו ניטשטש לא מעט הקו המבדיל בין יהודי לציוני. החיבה למדינת ישראל נעשתה נחלת רוב היהודים, כאמור. אבל הממיר גלות בתפוצה בוודאי שקשה לכנותו בשם ציוני. אי אפשר לה לתנועה הציונית שתותר על הנחתה העיקרית, שמדינת ישראל היא המאמץ העליון לחיות חיי יהודים בחירות גמורה כאומה, ואין להשוות את מעמדה למעמדו של שום קיבוץ בגלויות מבחינת

היכולת של קיום לאומי בחירות של יצירה, שיש בה ייחוד יהודי בכל התחומים. "חיי גלות הם ההפך מחיי חירות לאומית", "הגלות שוללת מן העם את היכולת לשמור ולפתח את עצמותו הלאומית לפי רוחו, בחירות גמורה, כשאר העמים" (אחד העם). כל החי בנכר ואינו מרגיש שום רגש של זרות, המדריך את מנוחת נפשו, אם ברב ואם במעט, כאילו ישב בארץ מולדת לכל דבר, המספקת את כל צרכי רוחו, אינו ציוני, יהדותו של זה אינה עצמאית. לכל היותר היא שריד נפשי של מסורת העבר היהודי, שנשתזר במסכת התרבות הנכרית והובלע בה, ואפשר שהיא אפילו גוון מיוחד בתוכה, אבל למעלת יצירה עצמאית קשה לו להגיע, ישיבת גלות אינה כרוכה כל הימים בפורענויות, גלות ורדיפות אינן היינו הך, בכל מקום שיש יחוד יהודי מחמת אונס־חוץ או צורך־פנים ויש רגש ברור, שההוויה היהודית פגומה מחמת חוסר עצמאות ויש צורך בגאולה, שם אתה מוצא גלות, שהפיתרון הציוני יפה לה. הציוני לא די לו בחיבה כללית למדינת ישראל, לא בלבד שהוא מחבב את מדינת ישראל ומתגאה בה ובהישגיה ומסייע לה עד היכן שידו מגעת, אלא שהיא חלק מחייו וזיקתו אליה זיקת־נפש ומעשים מקפת ומסועפת, שסופה עלייה.

כן אי אפשר לה לשום תנועה ציונית להשלים עם הקרע בין יהודי הגולה ויהודי מדינת ישראל, כאילו הי ושני עמים נבדלים זה מזה, או שני גופי ציבור בעלי משקל שווה, ואין כאן המשך לזיכוח הישן על שלילת הגולה או חיובה. להלכה גורסת התורה הציונית את ליכודם של חלקי העם במולדת, אבל היא נכונה להניח, שקיבוץ כל הגלויות הוא תהליך ממושך, רב לבטים ליחיד ולציבור. החזון הציוני הוא מדינה, שבה יושב רוב בנינו ורוב מנינו של העם היהודי, מתפרנס מכוח עבודתו, מתקין לעצמו סדרי ציבור משובחים ביושר ובצדק, ברוח הערכים הנעלים של מוריו ומאוריו, עם יושב לבטח, בעל עוצמה מוסרית־רוחנית רבה, וחזון אמת מן הראוי שנשימתו תהיה ארוכה. בטווח הקצר יותר לא נותרה אלא דרך אחת — לחזק את שותפות הלב והמעשים של הגולה ומדינת ישראל. פירושו של הדבר: חיזוק כוחו של הציבור היהודי בגלויות, ביצור נאמנותו לקניני האומה והוקרתו להישגי המדינה, מבלי להתכחש לתכלית של כינוס הפזורים. רוב מנינו של העם בגלויות צריך עידוד במלחמתו בהתבוללות, כדי שיבצר את עצמו ביצרון נאמנות. הנחתנו היא, שהתבוללות היהודים בגלויות מדלדלת את העם היהודי כולו, וגם את מדינת ישראל, והפסדה מרובה מכל הבחינות. אין אנו רשאים להתנבא, אם יכולה זו להגיע לידי טמיעה גמורה בארצות־הברית ובמדינות הדומות לה או שמא נידונה גם שם, כבמדינות אירופה הלאומיות עד הדור האחרון, ל"כשלושן סוציאלי", כלומר — להצליח מחורבן מבית, אבל להכשל מבחינת פתרון "שאלת היהודים" כמיעוט נכרי. קשה להתנבא על העתיד־לבוא, ובוודאי אסור לגזור על העתיד גזירת כורח חוקי, אלא הכל הוא בגדר האפשר, והרשות נתונה להכרעה. מה מקומה של מדינת ישראל בהכרעה זו עכשיו?

(מאמר שני יבוא)

עֵתֶרֶת בְּרֻכּוֹת וְאַיְחֻזִּים

לְדוֹד בֶּן-גּוֹרִיוֹן

רֹאשׁ מְמַשֵּׁלֶת יִשְׂרָאֵל וְקַבְרָנִיטָה

לְמֵלֵאוֹת 75 שָׁנָה

לְאִישׁ שֶׁכֵּל חַיּוֹ הָיוּ קוֹדֵשׁ לְתַחִיית הָעַם וְהָאָרֶץ וְשֶׁבֶלְהֵט
אֲמוֹנָתוֹ, עוֹז וְתַעֲצוּמוֹת נַפְשׁוֹ, עָשָׂה נְדוּלוֹת לְמַעַן הַנְּשַׁמַּת
חֻזֹן הַדּוֹרוֹת; לְמַנְהִיג תְּנוּעַת הַקּוֹמְמוֹיֹת הַדְּנוּלָה, אֲדַרְיִכֵּל
מְדִינַת יִשְׂרָאֵל וְנוֹשֵׂא דְבָרָה בְּמִשְׁךְ י"ד שָׁנוֹת עֲצֵמָאוֹתָהּ.

מִי יֵתֵן, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁשִׁימַשְׁתׁ שְׁלִיחָה הַנְּאֻמָּן שֶׁל תְּנוּעַת
הַתַּחִייה וְהַתְּקוּמָה בַּעֲבֵר, כִּךְ תִּזְכֶּה לְהַנִּיעַ לְיַד הַשְּׁלֵמַת
פְּעֻלַּיִךְ הַנְּדוּלִים — קִיבוּץ נְדָחֵי עַמְנוּ לְצִיּוֹן, הַפְּרַחַת הַנֶּגֶב
וְיִשׁוּבוּ וְהִשְׁכַּנְתׁ הַשְּׁלוֹם בְּאָרֶץ.

אַלְבֶּרְט שִׁיף

יובל השנים לקרן הקיימת

דוד בן-גוריון

גאולת עם ועולם

אני שמח שאני יכול לדבר על קרן קיימת לישראל — ככל אשר עם לבי, בלי לחשוש שדברי יפגעו ברגשי אנשים המתפרנסים אך ורק מעברם. קרן קיימת לישראל אינה זקוקה לשינוי שם — השם שניתן לה לפני שישים שנה הולם אותה היום יותר מאשר אז. היא לא קרן של מפלגה או של ברית מפלגות אלא כשמה — קרן קיימת לישראל, לכל עם ישראל. היא חיה ומתקיימת לא בזכות מעשיה היפים שבעבר, אלא בזכות מפעליה החיוניים שבהווה. ומה שעוד יותר חשוב, בזכות המשימות הגדולות והחשובות הצפויות לה בעתיד. אי אפשר להגיד, שתפקידיה לא נשתנו כלל מאז נוסדה לפני שישים שנה. התפקיד העיקרי או — לגאול כברות אדמה מבעלות זרה ולהעבירן לבעלות יהודית אינם עוד עיקר, כי בינתיים חידוש המדינה היהודית העמיד כמעט כל אדמת ישראל ברשות העם בישראל. אין זה מן הנמנע שפה ושם עוד נצטרך גם בתנאים החדשים לגאול אדמות מידיים לא יהודיות — אבל אין זו עוד המשימה הראשית והראשונה של הקרן. במקום גאולת אדמה מבעלות זרה, עלינו לגאול עכשיו אדמה מפגעי הטבע: מביצות, טרשים, חולות וישימון. דווקא עכשיו, כשכמעט כל אדמת המדינה נמצאת ברשותנו הריבונית, התבלטו משימות יסוד שמילואן ידרוש הרבה שנים, ואשר בלי ביצוען לא תיתכן קליטת עולים, ביטחון המדינה, הפרחת השממה — והמשימות הן — יעור ההרים החשופים, הכשרת אדמות טרשים, ניקוז ביצות, הפרחת החולות וסלילת כבישים בישימון שיכשירו גם פיתוח התעשייה, וגם בנין עיירות וכפרים ויהפכו את הנגב והגליל הצפוני לשטה מאוכלס ופורה. שבלעדינו אין עצמאות פלכלית, אין ביטחון ואין מרחבייקליטה.

קרן הקיימת מתפארת בצדק שנטעה כבר עשרות מיליונים עצים על שטח של למעלה ממאתיים אלף דונם. — אבל השטחים הטעונים נטיעה הם גדולים פי כמה. הקרן פילסה מאות קילומטרים דרכים בהרים באזורי יספר ובישימון שאפשרו פעולות פיתוח והתישבות במחוזות עזובים וריקים — ועדיין אנו עומדים בראשית מלאכה זאת. הקרן מסייעת עכשיו בהקמת עיר ערד בנגב המזרחי, אולם בעשור

הבא נצטרך לבנות לפחות 15 או 20 עיירות כאלה בנגב — כי בלי ישוב הנגב לא תתקיים ישראל.

בתושבי ירושלים, תל-אביב וחיפה מרוכז רוב האינטליגנציה הישראלית — אינטליגנציה שאפשר להתגאות בה, כי רמת המדע בישראל אינה נופלת מזו של כל ארץ תרבותית אחרת, — אבל יש סכנה שבתוך מרכזים מסודרים אלה, פחות או יותר, תתגבר הפרה כוזבת ומסופנת, כי באנו כבר אל המנוחה והנחלה, ואנו שומעים קולות רבים כי הגיעה השעה לגורמליזציה וכי שמירת הקיים בתיקונים קלים פה ושם — זוהי עכשיו דרך המלך שלנו. אין טעות חמורה ומסופנת מזו. יש בוודאי כמה בודדים, ובתוכם גם פרופיסורים, שבאו אל המנוחה והנחלה. אבל עם ישראל ומדינת ישראל רחוקים מאד מאד גם מהמנוחה וגם מהנחלה. הארץ שנחלנו זה ארבעת אלפים שנה — צפויות לה סכנות אנושות מבחוץ וריקנות ושממה מבפנים והעם היהודי עדיין הינו ברובו הגדול, למעלה משמונים אחוז, עם גולה, משועבד לזרים ונתון לטמיעה ולכליון. ומבלי המשכחה והגפרתה של התמורה הכפולה, שהיא תמצית תקומתנו ויעודנו: תמורת-עם ותמורת-ארץ, ומבלי שחזון התמורה, כלומר קיבוץ גלויות, הפרחת השממה, חברה חדשה ותרבות גבוהה, יהיה כוח המניע הראשי בחיי הנוער, המוני העובדים ואנשי יהרוח — כל הישיגינו בשמונים השנים האחרונות, ובתוכם גם כיבושינו המופלאים מאז קום המדינה — יעלו בתוהו. הדרך למלוא חזון הגאולה היא עדיין רחוקה וזרועה מוקשים וסכנות, ומבלי מאמצים חלוציים מתמידים שיוארו באור חזון התמורה, תמורת העם ותמורת הארץ, לא נגיע למחוז הפצנו ההיסטורי. קרן קיימת לישראל היא אחד המכשירים בביצוע חזון התמורה וכוחה בזה שלא קפאה על שמריה, אלא עם הקמת המדינה ראתה לעצמה המשימות החדשות שהיו כמעט נמנעות בימי השלטון הזר, ונטשה המשימות הישנות, שנתמלאו בדרך יותר יעילה עלידי כיבוש עצמאותנו וריבונותנו. ולא רק בפעולתה בנטיעת עצים, בפריצת דרכים בשממה, בסיקול אבנים ובהכשרת אדמות טרשים — אלא גם ברוחה, בדרכה, היא יכולה לשמש דוגמה ומופת לדורנו, דור אחרון לשיעבוד וראשון לגאולה, והדרך היא — לא הסתפקות בשמירת הקיים אלא דביקות בחזון התמורה, תמורת עם מפוזר בגולה לעם מעורה במולדתו, תמורת ארץ שוממה לארץ מיושבת ומאוכלסת, תמורת חברה שיש בה שיעבוד, קיפוח ואפליה — לחברה מיוסדת על שותפות, חירות ואחווה. תמורת הרוח, הטבוע בעוני, בערות ועקרות לרוח המתייצר מכיבושי המדע המשליט האדם על הטבע, וממורשת הנבואה העברית על גאולת עם ועולם. וקרן קיימת לישראל תהיה אז לקרן הקיימת של המין האנושי כולו.

מושה שרת

יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית

השקפות הגדולה

אלמלא המסורת המופלאה של הקרן הקיימת לישראל, אלמלא התופעה שהוכיחה את חשיבותה המכרעת של קרקע לאומית בבנין המולדת, מי יודע מה היה גורלם של המרחבים הגדולים, שניגאלו על-ידי קוממיות ישראל? לכאורה אפשר היה לאמר: הקרן הקיימת מילאה את תפקידה עם תקומת המדינה ושוב אין צורך בה. ואמנם כמו אנשים נמהרים בשיקול דעתם שביקשו לגזור פסק-דין זה על הקרן הקיימת לישראל, שהנה היא עשתה את שלה, וסיימה את תפקידה, וסייעה לנו להגיע לסף עצמאותנו, והראתה לנו מופת של חשיבותה של קרקע לאומית, ומילאה תפקיד כביר-ערך בעצמאותו הפלפלית של הישוב, ומילאה תפקיד מכריע בביצוע ביטחוננו — ונגמר הענין.

אבל זו היתה עצה נמהרת, התברר, כי רק עם קום המדינה התחילה תקופה רבת יעוד, רבת ברכה, תקופה רמת מאמץ בתולדותיה של ק"ל לעתיד לבוא. לעומת משימת גאולת הקרקע, שעמדה בפני ק"ל בתקופה שלפני המדינה, עומדת לפני כיום, במלוא היקפה העצום, במלוא תנופתה האדירה, המשימה של יצירת קרקע, יצירת קרקע יש מאין. לא לגאול קרקע מידי פרטים שאינם יהודים ולהעבירה לרשות יהודים, אלא לגאול קרקע מעוזבת דורי דורות, משממת בראשית, ולהפוך אותה לאדמה מעובדת, לארץ נושבת. זאת היא משימתה העיקרית של קרן הקיימת לישראל.

בין ההסתדרות הציונית העולמית והקרן הקיימת לישראל, שהיא הזרוע הקרקעית שלה, ובין מדינת ישראל, המיוצגת על ידי ממשלת ישראל, נחתם הסדר, שאושר על-ידי הפנסת, ואשר לפיו חל גם תיאום וגם חלה חלוקת עבודה בין המדינה ובין ק"ל. ישנה קרקע לאומית שהיא רכוש של ק"ל, הוזה אומר רכוש העם היהודי כולו, כפי שהוא מיוצג על-ידי ההסתדרות הציונית; וישנה קרקע שהיא רכוש המדינה והיא ברשותה של הממשלה. אבל אין טעם לנהל את שני המשקים הקרקעיים האלה בנפרד, אין כל טעם שיהיו שני מנהלים לאוצרות האלה של קרקע לאומית, ושכלל אחד תהיה מדיניות משלו, לשכלל אחד תהיה שיטה משלו לגבי הכשרת קרקע או חליפין וכו'. יש כל הטעמים שבעולם שדבר זה ייעשה במרוכז.

לכן הוקם מינהל משותף לקרקע הלאומית, שהוא בעיקרו ברשות המדינה, ומשתתפת בו קרן הקיימת לישראל והוא קובע תנאי שכירות, הוא קובע מכסות, הוא קובע דמי חכירה, נוסח החוזים, תנאי השימוש בקרקע הלאומית, בין שהיא של הקה"ל ובין שהיא של המדינה, הבעלות המשפטית אינה משנית, אבל דרכי השימוש נקבעות במשותף ובמרוכז.

לעומת זאת הוכרה ק"ל כראשות יחידה בארץ לפיתוח הקרקע, הוזה אומר להפרכת השממה. כאילו ק"ל קיבלה זיכיון מאת מדינת ישראל לפתח כל שטח של

שממה שבארץ, אם זה הר שכולו סלעים וטרשים, אם זה שטח חולות, אם זה שטח ביצה, אם זה סתם שטח שומם בגלל חוסר מים או הקרקע לא פוריה למדי. כל שטח כזה בכוח אומנה זו עובר לרשותה של קק"ל הניגשת לעבוד בו, ניגשת למפעל הכשרתו. כאילו אמרה לעם היהודי: אם רצונכם — אדמת השממה של מדינת ישראל היא ברשותכם, אתם רשאים לעשות בה כטוב בעיניכם, ואנו סומכים עליכם שתעשו בה כטוב בעיניכם, תשתמשו בסמכות זו שניתנה לכם לטובה להחיות שממה זו, או ממילא אדמה זו הופכת לנחלתכם של כולכם, המפוזרים בקצווי תבל, במידה שאתם מסייעים, במידה שאתם תורמים, במידה שאתם מקבלים עליכם עול המצוות הזה — אתם נעשים, כביכול, שותפים לקדוש־ברוך־הוא למעשה בראשית, אתם יוצרים אדמה חדשה בארץ הזאת, אתם מסייעים ליצור לארץ הזאת גוף חדש.

נשיא המדינה:

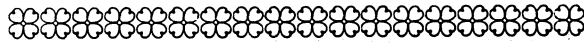
בקונגרס הציוני החמישי בבאזל הגשים חוזה המדינה תיאודור הרצל את חזונו של צבי הרמן שפירא ויסד את הקרן הקיימת לישראל. הקרן הקיימת שהפכה לאחד המוסדות המרכזיים של תנועת התחיה הלאומית האדירה וטיפחה בשנות קיומה את הרעיון החלוצי של כיבוש שממות הארץ והפיכתן ניר מניב ויער מוריק, ניהלה מאבק בלתי פוסק להרחבת גבולות היישוב העברי במולדת ועל־ידי כך הגשימה את חזון הצדק החברתי שבוטא בעיקרון עיבוד האדמה הלאומית. ועד היום הזה לא משה מן הקרן הקיימת אותה רוח נעורים, שבכוחה היא גאלה בראשית דרכה את אדמות כפר ח'טים, בן־שמן, חולדה, מרחביה, דגניה וכנרת, וייבשה את ביצות עמק יזרעאל ותקעה יתדות ההתנחלות העברית בהרי הגליל ובמדבריות הנגב. ובמאבקה נגד גזירות הספר הלבן תיחמה את גבולות המדינה בדרך ולמן קוממיותנו הפכה את ביצות החולה ואת שממות לכיש ועדולם וכורזים למחוזות חיים תוססים לאורך גבולות המדינה. הריני נותן את ברכת הנאמנה לקרן הקיימת ביום חגה, כי תוסיף ללכת בדרך זו שהחזון וההגשמה חברו בה יחדיו.

יצחק בן צבי

נשיא ההסתדרות הציונית העולמית:

הקרן הקיימת מייצגת את שאיפתה וחזונה של התנועה הציונית. בלי הישגיה לא תתואר הצלחת בניין הארץ, והיא בעלת הזכות המיוחדת לרכישת הקרקע בישראל שהינו יסוד כלכלתה. הקרן הקיימת עומדת בפני תפקידים חשובים חדשים, תתברך במילוי תפקידיה ובביצוע מטרותיה.

ד"ר נחום גולדמן

יעקב צור

יו"ר מועצת המנהלים של הקרן הקיימת לישראל

הקרן והמדינה

עקרונות שהפכו חוק

בוקר אחד בחודש אוגוסט 1960 נתפנסה קבוצת אנשים בלשכתו המרווחת של שר-האוצר בירושלים. על השולחן המאורך היו מונחים טפסים של הסכם שעמדו לחתום עליו נציגי הממשלה ונבחרי הקרן הקיימת לישראל. ימים מספר לפני כן אישרה הכנסת סופית סידרה של שלושה חוקים המגדירים את מישטר הקרקעות בארץ בעתיד, ועיקר שבהם החוק הראשון, הוא חוק היסוד, המכונה „חוק מקרקעי ישראל 1960“.

לא היו גינוני טכס במעמד זה שבלישפתו של שר-האוצר. למבקר ארעי שהיה מציץ לחדר נראה היה כי המדובר באחת מאותן הישיבות השכיחות בחיי המדינה שלנו, ואין בינה לבין ישיבות אחרות ולא כלום. גם בהרכב המשתתפים אי-אפשר היה להבחין, בין אנשי הממשלה לבין ראשי מוסד ציוני ותיק. צעירים שבהם היו משתייכים לאותה שיכבה של אנשי ביצוע, אנשי הסברה וכספים שאתה מוצא כמותם בהנהלת המדינה כבמינהל הציוני בארץ. וותיקים שבהם, שרים ומנהלים כלליים, חברי מועצת המנהלים של הקרן הקיימת — ניתקפלו בהווייתם שנים רבות של יצירה ומאבק, בין ככיבוש הקרקע ובמערכה ליצירת רשת ההתיישבות העברית בימים רחוקים שלפני קום המדינה, ובין בשירות המדינה בארץ ובחוץ-לארץ מאז העצמאות או בגיוס ההמונים בגולה למען בניין הארץ.

ואף-על-פי-כן שררה התרגשות חבויה באותו מעמד צנוע. זכרונות מימים אחרים צפו ועלו, ימי בראשית שמושגיהם והישגיהם היו רחוקים כל-כך מאותה מציאות שנשקפה עתה מן הקומה העליונה של בניין האבן אשר בקריה הניבנית בירושלים; ימים שבהם היתה כל רכישת שטח קרקע חג ביישוב כולה, כל הקמת נקודה חדשה — בשורה לארץ ולגולה. היו אלה ימים של גילוי אזורים חדשים, שהחיו ועודדו את רוחם של חלוצים שחיו שנים רבות לעלייתם אי-שם בקיבוצי ההכשרה בפולין או בליטא. הגאווה על כיבוש העמק, המאבק עם שלטונות המנדאט על גאולת עמק חפר, שעל פניו עובר עתה התייר במעוף במכוניתו בדרכו מתל-אביב לחיפה; תקופת החומה והמגדל בעמק בית-שאן ובבקעת הירדן וההעפלה הנועזת להרי חניתה של הגליל העליון הערבי; ליל העלייה לנגב ופריצת הדרך לשטחים הנרחבים והחרבים של הנגב, אשר בהם הועלה המגדל באחת עשרה נקודות

הכיבוש שהבטיחו כעבור שנים אחדות את זכותה של מדינת ישראל על המחצית הדרומית של שטחה. זכרונות מכל אותה תקופה רבת אימים ותחילה של מלחמת התנופה נגד הספר הלבן, אשר בעזרתו ניסה השלטון המנדטורי לשים את היישוב העברי במצור ולמנוע התפשטותו ברחבי הארץ, — עולים וכובשים את לבך.

ורבים זכרו את הימים הרחוקים של הוויכוחים הסוערים בהסתדרות הציונית, בקונגרסים ובוועידות, ובחוגים שבערים ובעיירות בגולה, על עיקרונות ועל דרכי פעולה, ועל גאולת הארץ ועל מישטר הקרקע באותה מדינה יהודית אשר הקמתה נראתה רחוקה כל-כך, כמעט מחוץ לגבולות הדמיון.

וכשהובאו כוסיות של יין לחוג את המאורע, פתח המארח ואמר, כשהוא מהורהר פלשהו: — ישבתי בכנסת והקשבתי לוויכוח שעה שחוקי הקרקע מובאים סעיף סעיף להצבעה, ודומה היה שראיתי את נשמות הראשונים מרחפות כביכול בחלל האולם ואומרות: „הנה זכינה“. כל אלה שרקמו בתמימות את רקמת תורתם אי-שם בהיידלברג, באודיסה או בווינה; שבנו תכניות והם את מציאות הארץ לא ידעו; שדאגו לדמותה של המדינה הנכספת עוד בטרם הונחו אבני-פינה ראשונות להקמתה — אילו ידעו הללו שיבוא יום והעיקרונות שלחמו להם יבואו להצבעה ויהפכו לחוקי-יסוד ברצונו של בית-נבחרים של מדינה יהודית ריבונית! סיכם חברו ואמר:

— אפשר שאיננו מפירים בכך. אך ביום שנתקבל חוק זה, נתרחשה למעשה במדינה מהפכה שקטה וקבעה דרכה לדורות רבים. ואומות גדולות, ותיקות וצעירות, עברו תקופות של מלחמת אזרחים ושפכו דם לרוב עד שהגיעו לפיתרון של אותה בעיית הקרקע שאצלנו נפתרה בקלות כזאת בהרמת יד אחת. הפטיר השלישי, והוא הזקן שבחבורה:

— אל נשפח כי לא אתמול נתחוללה מהפכה זו, אלא באותו יום רחוק לפני שישים שנה בבאול כשהחליטה ההסתדרות הציונית על יסוד קרן הקרקעות שלה, ובתקופתה הוכנס אותו סעיף על איסור מכירת הקרקע שנגאלה עלידי העם היהודי למען התיישבותו בארץ. שלושה דורות של בוני המדינה התחנכו על העיקרון של „הארץ לא תימכר לצמיתות“, ומחוקקי מדינת ישראל לא היו צריכים אלא להטביע על הרעיון, שאין עליו עוררין, חותם חוקי. אכן עדים אנו למאורע גדול: נצחונו של רעיון, לידתו של משטר חברתי חדש.

התמורה במישטר הקרקע

שלושה חוקים נתקבלו עלידי הכנסת בחודש יולי 1960, לאחר שנידונו חדשים מרובים בשינויי נוסחאות בוועדת הכספים שלה. העיקרי שבהם הוא החוק הראשון, המכונה בשם „חוק היסוד מקרקעי ישראל — 1960 תשכ״כ“ שהוא חלק מן התחוקה היסודית של המדינה, ואשר אין לשנותה ולבטלה אלא ברוב של שני שלישים בכנסת.

קצר החוק ואין בו אלא סעיף אחד בלבד. וזה לשונו:

1. מקרקעי ישראל, והם המקרקעין בישראל של המדינה, של רשות הפיתוח

או של הקרן הקיימת לישראל, הבעלות בהם לא תועבר, אם במכר ואם בדרך אחרת.
2. סעיף 1 לא יחול על סוגי מקרקעין וסוגי עסקאות שנקבעו לעניין זה בחוק.

3. בחוק זה "מקרקעין" — קרקע, בתים, בניינים וכל דבר המחובר לקרקע חיבור קבע.

שני החוקים האחרים מפרשים פירוש מינהלי את דרכי הביצוע של החוק העיקרוני הראשון. החוק השני קובע מקרים מיוחדים בהם תינתן אפשרות למכירת שטחים מסויימים של קרקע, בעיקר אדמות עירוניות, אם באישורה של מועצת מקרקעי ישראל או באישור הכנסת או ועדת הכספים שלה.

החוק השלישי קובע את הקמתו של מינהל מקרקעי ישראל שיימצא בפקוח משרד החקלאות ומשרד האוצר, ובידו הניהול של קרקעות המדינה ואדמות הקרן הקיימת. מדיניות המינהל תבוצע לפי קווים כלליים שייקבעו על-ידי מועצת מקרקעי ישראל שתורכב משבעה נציגי הממשלה ושלושה נציגים שייבחרו על-ידי מועצת המנהלים של הקרן הקיימת לישראל.

מה משמעותם של חוקים אלו במציאות ישראל של היום?

משנסתיימה מלחמת העצמאות, היו ברשות הקרן הקיימת לישראל שטחי קרקע שהסתכמו במיליון דונם לערך. שנים מועטות אחר-כך העבירה הממשלה לרשותה, כנגד תשלום, עוד כ-2,5 מיליון דונמים. אמנם מתנהל עדיין משאומתן בדבר שטח זה וייתכן שיצומצם פלשהו בסופו של דבר, אך הרכוש הפולל של הקרן הקיימת יישאר בתחומי שלושה מיליונים דונמים לערך.

המדובר בשטחים שנירכשו בחלקם הגדול לפני הכרזת העצמאות לצרכי ההתיישבות. שעה שהקרן הקיימת היתה המוסד היחידי כמעט שרכש אדמות להתיישבות החקלאית היהודית, אין איפוא להעריך את השטח הזה הערכה מספרית בלבד, כי המדובר באדמות שעליהן גבנה רובו המכריע של המיפעל ההתיישבותי שלנו: 85% מכלל היישובים! 66% מכלל האוכלוסיה הכפרית; 72% מכלל האדמות המעובדות, מרוכזים בשטחים שבידי הקרן הקיימת.

לעומת זאת מצאה עצמה הממשלה בעלת כ-15 מיליון דונמים מכלל האדמות שבמדינה ששטחה 20,5 מיליון דונם. היו אלו בחלקן הגדול אדמות מדינה שעברו אליה בירושה מן השלטון הקודם, ברובן אדמות בור שנחשבו בלתי ראיות לעיבוד, אדמות הפקר שבהרים, הסלעים או במדבר. הנגב כולו, למשל, שהוא 55% משטחה של מדינת ישראל, היה כולו אדמת מדבר, שלא היה שייך לאיש, אלא שכמה שבטי פדואים נהנו מזכויות מרעה בכמה משטחי שהניבו עשב בשנים גשומות. נוספו לכך אדמות רשות הפיתוח, לאמור אדמותיהם של ערבים נפקדים שעזבו את המדינה וברחו לחוץ-לארץ והממשלה מפקחת על קרקעותיהם והיא תהיה מוכנת לשלם פיצויים לבעליהם הראשונים בבוא הזמן ומדינות ערב תגענה לידי הסדר שלום כולל עם ישראל.

בדקו איפוא יודעי דבר ומצאו, כי בידי הקרן הקיימת 3,5 מיליון דונמים, שהם 17% משטחה הפולל של המדינה, ובידי הממשלה 15 מיליון דונמים, שהם

73% משיטחה של המדינה. נמצא שתשע עשיריות מאדמות ישראל נמצאות כיום בבעלותה של רשות ציבורית, ורק 10% בידי פרטים. מכאן נבעה המסקנה הטבעית שראוי לאחד את השטחים הללו במינהל אחד, ומשהוחלט על כך, הוסכם, כי עקרונה היסודי של הקרן הקיימת, והוא שאין אדמה יוצאת עולמית מרשות הציבור, אינה נמכרת ליחידים אלא מוחכרת להם לתקופה קצובה של 49 שנים (שבעה מחזורים של שמיטה, הוא היובל המקראי), יחול מעתה על רוב רובה של אדמת מדינת ישראל.

מה יתרונותיה של שיטה זו?

הראשון בהם נובע מעצם התנאים המיוחדים של מדינת ישראל. הארץ קטנה, מצומצמת בשיטחה. אין בה מרחבים עצומים של אדמת פור להתיישבות כמו במדינות צעירות אחרות. מוטלת עליה השליחות הגדולה של קליטת מיליונים רבים של עולים חדשים. ממילא מחייב הדבר תכנון וניצול כל שטחי הקרקע כדי להבטיח את קיומם בחקלאות של המספר הגדול ביותר של אזרחים, בין מתושבי הארץ ובין מקרב העולים החדשים. ואין תכנון כזה אפשרי אלא אם יחלוש הציבור על רובן של האדמות.

והיתרון השני, שלא יהיה אדם יחיד מתעשר מאדמתו על חשבון הרבים הנשארים מחוסרי אדמה. עיקרון זה הוא המשווה למישטר הקרקע בישראל ערך בין-לאומי, כי בעייה זו מטרידה זה דורות רבים מדינות גדולות ועשירות משלנו והיא מקור לאי-צדק חברתי ולדלות משוועת של אריסים עניים ביבשות קרובות ורחוקות.

יתר על כן, כל המיבנה של ההתיישבות בארץ עלול להתערער אם יעשה הפרט באדמתו כטוב בעיניו. עומדת לפנינו למשל, דוגמת מפעל ההתיישבות היהודית של הבארון הירש בארגנטינה. חברת יק"א שניהלה אותה לא הלכה בדרכי הקרן הקיימת ומכרה את אדמותיה לאיכרים כנגד תשלום חובם. והנה, תהליך ידוע הוא בעולם של היום שערך האדמה עולה וערך הכסף פוחת והולך. שיעור החוב של האיכר לחברה המיישבת הגיע, איפוא, שם לממדים מגוחכים — פעמים יכול היה למכור פרה אחת בשוק ולסלק את חובו — ואילו בעד אדמתו יכול היה לקבל סכומים עצומים ולחיות בפדיון זה חיים של כבוד בעיר. רבים לא עמדו בפני פיתוי זה וכיום עברו רוב המשקים לידיים זרות ולא נותר אלא שריד בלבד ממפעל ההתיישבות שעורר בשעתו תקוות רבות בעולם היהודי.

והנה כמה דוגמות מן המציאות שלנו:

קיבל אדם שטח קרקע גדול של אדמת בעל שאינה נהנית ממי השקאה וממילא דרוש לו שטח כזה לקיום משפחתו. לימים, כפי שקרה במקרים מרובים, נתגלו אוצרות מים בסביבה הקרובה והפכה האדמה שלחין. שוב יש ביכולתו להסתפק בחלק העשירי של הקרקע שברשותו. אילו היתה האדמה בבעלותו היה מנצל את כל השטח, מרבה עושר ומונע בעד ניצול האדמות להתיישבותן של משפחות חדשות. ואילו כשזכות הבעלות על האדמה נשארת בידי הציבור, הרי הממשלה, או הקרן הקיימת נותנים לו דמי השקעותיו, נוטלים ממנו חלקים מן

האדמה שהוקצתה לו ומושיבים עשר משפחות חקלאים על אדמה ששימשה לפנים למחיתה של משפחה אחת.

ועוד דוגמה, והיא שכיחה במציאות הארץ. טבע הערים שהן מתרחבות וגדלות, כובשות שטחים רבים מהאדמות סביבן. והנה, יש שהמוסד המיישב מקצה שטח קרקע לחקלאי בודד או ליישוב, והאדמה נערכת כאדמה חקלאית, והנה צמחה העיר השכנה וגדלה, ואותן האדמות שלא פירנסו אלא משפחות מועטות מן הרפת או מן הלול ערכן עולה עשרות מונים כי רב הביקוש להן לבניין שכונות חדשות. שוב אין מחירן נמדד בדוממים, אלא במטרים מרובעים, ובעלותן היא בגדר הון רב. אילו מכרה הקרן הקיימת את האדמה למתיישב, היה מתעשר לכיסו ואיש לא יכול היה למנוע את מכירת אדמתו שנקנתה בשעתה בקרבנות מרובים כדי לעודד את היישוב החקלאי. בתנאי המישטר של היום רשאי המוסד בעל הקרקע — הממשלה או הקרן הקיימת — למנוע את המכירה הזאת, או, אם יוחלט שאכן מחייבת המציאות להפוך את האדמה לאדמת שיכון עירונית, לדאוג לכך שחלק גדול מן הערך המוסף יעבור לרשות הציבור ולא יעשיר את היחיד.

והוא הדין לגבי שטחים עירוניים שנמסרו לפנים לשכון. בנה לו אדם בית קטן על אדמת הקרן הקיימת או על אדמת המדינה בפרוור נידה, והנה עלו מחירי הקרקע ונמצא מגרשו בליבה של עיר מתפתחת. בדרך הרגילה היה מוכר את המגרש בדמים מרובים ונמצא ניהנה מכל הריווח של עליית מחירים מאדמה שלא עמל בה. ואילו במישטר של בעלות ציבורית אינו רשאי להעביר את מגושו אלא בהסכמת מינהל הקרקעות, וזו ניתנה לו תמורת שיתוף הציבור בערך המוסף של האדמה והבטחת דמי חכירה מתאימים מבעלי הבתים או הדירות שייבנו על השטח שנתפנה.

וכך הופכת הבעלות הציבורית על הקרקע ליסוד מוסד של מישטר חברתי חדש. המגביל את הספרות ואת השתלטות הפרט ומבטיח למוסדות האומה את ההנאה מן הערך המוסף של אדמה שנרכשה בקרבנותיו של העם כולו.

יצירת אדמה והרחבת גבולות

התחוקה הקרקעית החדשה צמודה היתה לחתימת הסכם בין הממשלה לבין הקרן הקיימת שאלה סעיפיו העיקריים:

1. במקום רשויות רבות, שעסקו עד פה בניהול המשק הקרקעי ובפיתוחו, מוקמת רשות אחת לניהול כל המשק הקרקעי הלאומי, ורשות אחת לפיתוח הקרקע, לפי הקווים כלהלן:

— ניהול כל מקרקעי ישראל (אדמות הממשלה, רשות הפיתוח, והקרן הקיימת), שיכלול גם שיטות חכירה אחידות, ירוכו בידי „מינהל מקרקעי ישראל” המוקם ע”י הממשלה. המועצה שליד המינהל תמנה 13 חברים, מהם 7 מטעם הממשלה ו-6 מטעם הקרן הקיימת. עם זאת ישמור כל צד על הבעלות בקרקעותיו: — פיתוח כל מקרקעי ישראל, שיכלול הכשרת קרקע להתיישבות, ייעור וניקוז חקלאי, ירוכו בידי „מינהל פיתוח הקרקע”, המוקם בקרן הקיימת לישראל.

המועצה שליד המינהל תמנה 13 חברים, מהם 7 מטעם הקרן הקיימת לישראל ו-6 מטעם הממשלה.

2. הקרן הקיימת לישראל תהיה גם להבא מוסד עצמאי של ההסתדרות הציונית העולמית והיא תמשיך בעבודתה ההספרתית והחינוכית ובגיוס האמצעים הכספיים בישראל ובתפוצות הגולה, לשם מימון תפקידיה בפיתוח מקרקעי ישראל, שבו היא תעסוק מעתה באורח בלעדי. האמנה קובעת, כי הממשלה תושיט עזרה לקרן הקיימת בפעולות הסברה בארץ ובחו"ל.

כך נקבעו תחומים ברורים בין פעולתה של הקרן הקיימת ובין זו של הממשלה. מינהל פיתוח הקרקע, כולל הכשרת אדמה, ייעור, ניקוי, נמסר כולו לאחריותה של הקרן הקיימת. היא המוציאה לפועל והיא החייבת לדאוג למימונו, לא רק לגבי אדמותיה בלבד, אלא לגבי כל שטח הארץ הנתון לפיקוחו של מינהל מקרקעי ישראל, שהם, כאמור, 90% מאדמותיה של ישראל. הממשלה העבירה לרשותה את השירותים שהיו עוסקים בכך בתחומי מינהלה, ובמיוחד את מחלקת הייעור שנתקיימה בה עוד מימי ממשלת המנדט. מצידה העבירה הקרן הקיימת לממשלה את המחלקות שעסקו עד כה ברישום ובהעברת הקרקעות והשאירה רק את השירותים המצומצמים הדרושים לשם פיקוח על האדמות שבבעלותה ולשם גביית דמי חכירה.

וכשם שנקבעה רשות משותפת לניהול הקרקעות, כן קבע ההסכם הקמת מועצה («מועצת מינהל הפיתוח») שתיקבע את מדיניות הפיתוח, תקציבה ודרכיה. מועצה זו מורכבת משבעה נציגי הקרן הקיימת לישראל ושישה נציגי משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, ובראשה עומד איש הקרן הקיימת. היא המתכננת, היא המחליטה על היקף העבודות, והיא הדואגת לכך שתהיינה פעולות הפיתוח של הקרן הקיימת תואמות את התיכנון החקלאי הכולל של הממשלה.

וגם הסדר זה נובע מן התנאים המיוחדים של ההתיישבות בארץ ומן האופי היחיד במינו של מדינת ישראל.

ארצות אחרות שאדמות פוריות להן בשפע וההשגחה חננה אותן באוצרות טבע וביערות עד, אין מן הדין שתדאגנה לפיתוחן ולניצולן של האדמות העזובות. לא כן מדינת ישראל. אדם העובר ביעף בשפלת החוף ורואה את היישובים הצפופים ואת הפרדסים המוריקים דומה לו כאילו יושבו רוב אדמות הארץ ונדחקה השממה אי-שם לירכתי המדינה. ואין הדבר כן. די לסטות מן הדרכים הראשיות כדי לראות את שטחי ההרים הסלעים והמדבריות המטילים עדיין את אימתם על ארצנו.

שיטחה של ישראל בגבולותיה היום הוא 20,500 קמ"ר בסך הכל, ואילו שטח האדמה המעובדת 4,000 קמ"ר, או 19% בלבד. נמצא שעומדת לפנינו המשימה להכשיר לחקלאות, לייעור או לדאוג לכל ניצול אחר 81% מאדמת ארצנו. ככל שמתרחב היישוב תצטופף בארמות הפוריות, כן נעשה תפקידה זה חיוני ודחוף יותר. אמר שר-האוצר בממשלת ישראל והוא גם ראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית: «עד עתה טיפלנו במחצית הקלה ביותר של אדמת ישראל.

בעשור הבא חייבים אנו להשתער על המחצית הקשה ביותר — זו החרבה, זו המדברית, זו הסלעית, זו שרק במאמץ אדיר ובהשקעות ללא שיעור נצליח לכבשה". אל נא נשפח, כי רק מדבר הנגב לבדו כמחצית מכלל הארץ, וכי בהרי הגליל העליון אין למיישב העברי גם כיום, שלוש עשרה שנה לאחר הקמת המדינה, אלא דריסת רגל מועטה בלבד.

אין שום אומה ולשון עומדת בפני משימה דומה. גם בעבר עסקה הקרן הקיימת ביצירת קרקע משום שמפעל ההתיישבות שלנו לא יכול היה להרשות לעצמו להשאיר אדמות בור, כי ברור היה לכל שגבולות המדינה ייקבעו על-ידי השטחים שיישובו על-ידנו הלכה למעשה. לכן הושקעו מאמצים לאין גבול בייבוש הביצות של עמק יזרעאל, או עמק זבולון, ברכישת הזכויות על יבוש החולה ובביצוע המיפעל הזה שהוא מיפעל הפיתוח הגדול ביותר שנעשה עד פה בארץ. לכן חדרה הקרן הקיימת להרי חניתה ומצובה והשקיעה מיליוני לירות ומאות אלפים ימי עבודה בסיקולם של הרי מנשה, שהם כיום אחד השטחים הפורחים בארץ.

אך המשימה המוטלת עליה עתה גדולה פי כמה בממדיה ואין ערוך לחשיבותה הלאומית.

אין מדינת ישראל מסתפקת במספר האוכלוסין שחיים בה כיום. פניה לעלייה מוגברת, לקליטת מיליונים מארצות המצוקה היהודית. גבולותיה צרים ופניה לשלום. אין כוונתה לתפיסת אדמות זרים. ככל שתהיה אדמתה דלה היא חייבת, איפוא, לגאול מן השממה שטחים גדולים ככל האפשר, כדי להבטיח את גידולו של היישוב החקלאי, או החקלאי למחצה, ולהרחיב את תחומי השליטה היהודית על הקרקע.

אין זו משימה שאפשר להניח אותה ליחידים. שום השקעה פרטית לא תוכל לשלם את מחירה של העבודה העצומה של סילוק סלעי דורות כדי למצוא מתחתם קרקע פוריה שנדונה לכאורה לשיממת עולמים. אין החקלאי יכול להתיישב באזורים שבהם נהרסו מפעלי הדירוג שהוקמו בעבודת דורות על-ידי העם היהודי בשבתו על אדמתו ונחרבו על-ידי הפובשים שעברו בסערה על פני הארץ בתולדותיה הארוכות ועקובות הדמים. ואשר ליערות, הניטעים לפי תכנית באותן האדמות שאינן ראויות לעבודת אדמה ולמרעה, ואף אין להכשירן לכך, רבים מאתנו זוכרים עדיין את מראה הארץ בימי נעורינו, ואפילו בראשיתה של המדינה, ללא ירק וללא צל, חרוכה ופתוחה ללהט השמש ולרוחות הנושאות את שארית האדמה. נטיעת היער, אף אם היא עדיין בראשיתה, שינתה כליל את פני הארץ.

תחומיה של שותפות

על שותפות זו בין הממשלה ובין הקרן הקיימת הוחלט לאחר עיונים מרובים במישורים הדימוקראטיים של התנועה הציונית מזה — הקונגרס הציוני — ושל מדינת ישראל מזה, על-ידי נציגותה החוקית — הפנסת, ואף על-פי-כן יש שואלים: על שום מה נדרשת חלוקת עבודה זו, האם לא יכלה ממשלת ישראל, העוסקת

ממילא בפיתוח הארץ בשטחים מרובים אחרים, ליטול על עצמה גם משימה זו של יצירת אדמה וייעור?

התשובה לכך אינה מעשית בלבד, היא נוגעת בבעייה הכללית של השותפות בין העם היהודי ומדינת ישראל במפעל בניין הארץ וקיבוץ הגלויות.

אף אם נניח שאורחי מדינת ישראל מסוגלים היו, מתוך מיסיהם המשתלמים לממשלתם, ליטול על עצמם את כלל האחריות לפיתוחה ולגידולה של ארצם, נשאלת השאלה אם עליהם בלבד מוטלת האחריות הזאת. מראשיתה של התנועה הציונית נשאה התפוצה היהודית — ועמה היישוב בארץ כחלק בלתי נפרד של העם היהודי — בעול המשימות הכרוכות בתפקידים הציוניים המוטלים פיוס על מדינת ישראל. לא תושבי הארץ בלבד, אלא העם היהודי כולו, עמדו מאחורי משימות העלייה הגדולה של שארית הפליטה באירופה, של הקיבוצים שבארצות האיסלאם באסיה ובאפריקה ושל כל היהודים בעולם ששמו פעמיהם לארץ. אורחי ישראל נקראים לעשות חובתם כאזרחים לסיפוק צרכיהם בשטח המימשל, החינוך, הבריאות והביטחון — אם כי גם צרכים אלה היו מתכסים בשנים שעברו על-ידי עזרת יהדות התפוצות. אך אין איש יכול להטיל עליהם, ועליהם בלבד, את החובה המוסרית לפתור את בעיות המצוקה היהודית בעולם כולו על-ידי קיבוץ גלויות במדינתם.

כל אשר נוצר בארץ הזאת הוא פרי השותפות הזאת ואין איש בעולם היהודי שיכול לכפור בה, או רשאי להשתמט ממנה. זהו מפעל הדור היהודי שלנו כולו, ולכל ישראל חלק בעיצוב דמותה של מדינת ישראל.

וכשם שבשטח העלייה יש להפריד בין התפקידים המוטלים על יהדות העולם באמצעות הסוכנות היהודית: אירגון העלייה, קליטתה, ההתיישבות הראשונה; ובין אלה המוטלים על המדינה: דאגה לאזרח כשהוא יושב בארץ על כל צרכיו, — כך גם בשטח הקרקע. הדאגה לחקלאות מוטלת על הממשלה, אך הכשרת הארץ לחקלאות זאת, שינוי פניה כדי שתוכל לשמש יסוד לחיים סדירים, הרחבת הגבולות לשם קליטת אוכלוסיה גדולה בעתיד — כל אלה מוטלים על העם היהודי כולו, בכוח התנדבותו, — והקרן הקיימת היא המכשיר שנוצר לכך. המדינה חייבת לדאוג להווה. על הקרן הקיימת מוטלת האחריות לעתיד. וחלוקת התפקידים שהוחלט עליה בתוקף ההסכם קובעת את תחומי השותפות הזאת בצורה הברורה ביותר.

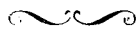
ואין להתעלם מן היש הגדול שנוצר בתוקף מסורת של שישים שנה בקרב העם היהודי. מעטים המוסדות אשר רכשו לעצמם חיבה ונאמנות פזו בקרב המוני ישראל דור אחר דור, למן ראשית המאה הזאת. סמלי הקרן הקיימת קנו להם מקום בכותל המזרחי של המסורת היהודית. למן העיירות ברוסיה ופולין לפנים ועד התפוצות מעבר לים היום הביאה הקרן הקיימת את רוח הקרקע של ארץ ישראל לכל מקום שיהודים יושבים בו. זו היתה ההתקשרות לא לרעיון של בנין הארץ בכללה, אלא לשמות ומושגים החיים בלב הילד היהודי, הנער המתבגר, המשפחה בביתה. חולדה ובן-שמן קבעו להם מקום בחינוך היהודי לפני יובל

שנים. נהלל ועין חרוד לפני ארבעים שנה, הגליל ועמק בית-שאן לפני חצי יובל, ההעפלות הנועזות לנגב, לחניתה ולביריה כתום המלחמה. העם היהודי הוא שגאל את הקרקע אשר עליה הוקם מפעל ההתיישבות העברית, ודרכו ראה עצמו שותף לה, ועל אהבתה חונך את בניו.

כוחו של מחנה זה עמו גם כיום הזה. ב־48 ארצות בתפוצה היהודית פועלת הקרן הקיימת וב־750 ערים וקהילות המפוררות למן ולינגטון שבניו-זילאנד הרחוקה ולוולפראיזו שעל שפת האוקינוס השקט בצ'ילי ועד אוסלו שבירכתי צפון. יערות הנושאים שמותייהם של אישים וקהילות, נחלאות אשר ברכישתן או בהכשרתן לקחו חלק, מחזקות את הקשר שלהן עם הארץ. יהדות קנדה גאה עד היום בעזרתה לגאולת עמק חפר לפני שלושים שנה, כשם שיהדות אנגליה נושאת בגאון את שם חלק עדולם שנגאל משמנתו בעזרתה רק לפני שנים מועטות.

ומשום שמפעלה של הקרן הקיימת מוגדר ומדבר אל הלב, הריהי ניצלת גם היום מאותה שיגרה המאיימת על המגביות למען ישראל, שהפכו כביכול הרגל מיכאני ובמדינות רבות — וביחוד בארצות-הברית — הן מעורבות באספי כספים לצרכים אחרים של יהודים. זוהי פינה קטנה שנשמרה בה הציונות בטהרתה. ומחנה מובחר זה מסוגל לקבל על עצמו את האחריות לא רק לרכישת אדמה כמובנה אתמול, אלא גם לגאולתה מן השממה כמובנה היום ומחר.

אבל מאחר שהקרן הקיימת נטלה על עצמה אחריות זו, שומה עליה להחדיר בתוך העם היהודי גם את תחושת גודל המשימה והממדים החדשים שהיא נקראת לפעול בהם. רחוקים אנו מאותן השנים בהן היו המושגים קטנים והאפשרויות זעירות. מדינת ישראל צעדה צעדי ענק בשנות קיומה בבנין, בתעשייה, בחקלאות. עשרות ערים ומאות ישובים חקלאיים ניבנו בה בשנים מועטות. מיליון עולים נקלטו בכלפלתה. קם לתחייה הנגב השומם, ורשת כבישים מכסה היום שטחים אשר רגל עברית לא חדרה בהם לפניו. ממטולה ועד אילת מפפים חיי בנין ויצירה. היישוב בארץ מצפה בחרדה של תקווה לגלי העלייה החדשים הנראים באופק. ימי המעשה הקטן עברו ללא שוב, כי גם הספנות למדינה קטנה הנאבקת למקומה בעולם משוסע ואכזרי גברו לאין שיעור. אין להסתפק עוד כיום בעבודה קטנה, צדדית, שקטה. השותפות החדשה שהוטלה על העם היהודי מהייבת וקוראת למעשה הגדול.

נשיא הקרן הקיימת לישראל:

האמנה שנחתמה בין ממשלת ישראל ובין הקרן הקיימת להסדר ענייני הקרקע בארץ — אמנה, שהיתה לי הזכות לעמוד למען כינונה — פתחה, עם חתימתה, תקופה חדשה בתולדות הקרן הקיימת. היא הנחילה למדינת ישראל משטר אגררי מתקדם, המבוסס על עקרונה החברתי של הקרן הקיימת, כי האדמה לא תמכר לצמיתות; היא ביססה את היחסים בין המדינה לבין מכשירה הקרקעי של התנועה הציונית על יסודות של שותפות נאמנה; והיא פתחה את מרחבי הארץ השוממים בפני מעשי הפיתוח של הקרן הקיימת.

ד"ר אברהם גרנות

אלברט שויף

נשיא הקה"ל בארה"ב

כבוש השממה — מפתח לעתיד ישראל

על אף ההישגים הרבים בגאולת שממותיה של ישראל, אין להסיח את הדעת מן העובדה כי 57 אחוז מאיזורי המדינה הינם עדיין בבחינת מדבר. בתכניתה החדשה של הקה"ל, «תכנית שתיים עשרה הנקודות», מוצגות שתיים עשרה אפשרויות להפרייתן המחודשת של אדמות השממה.

625,000 אקרים של אדמה המשתרעים מצפת, בצפון הארץ ועד אילת בדרומה, מחכים לגאולתם; 200,000 אקרים יוכשרו לחקלאות, 425,000 ליעור. פיתוח שטחים אלה, כולל סלילת כבישים באורך של 2000 מיל, יצריך 11 מיליון ימי עבודה במשך עשרים השנים הבאות ויעלה 250 מיליון דולר בערך.

כיצד ישפיע הדבר על עתידה של ישראל? ביצוע מפעל זה יאפשר יישובן של 35,000 משפחות עובדי אדמה. בהניחנו שמשפחה חקלאית אחת מספקת בסיס כלכלי לשתי משפחות עירוניות, תיצור תכנית הפיתוח את התנאים הדרושים לקליטת 100,000 משפחות, או כ־500,000 נפש. לא זו בלבד שיכולת הייצור החקלאית של ישראל תגבר, אלא שעוד אפשר יהיה ליישב את איזורי הספר הפרוצים לרוח ובעקב כך — בלתי מוגנים. תכנית זו תשנה את פני הארץ, תבסס את כלכלתה ותחזק את ביטחונה. הגשמתו של המפעל תכפיל את שטחה של ישראל ללא הרחבת גבולותיה הנוכחיים.

על מנת לבצע משימה עצומה זו, מיונתה הקה"ל בדצמבר 1960, כרשות היחידה בעל הסמכות לטיוב אדמה, פיתוח קרקעות ויעור בישראל. 425,000 אקרים מתוך 625,000 הצריכים עיבוד, נמצאים בנגב.

בין שנים עשר האיזורים שהקה"ל מכשירתם להתיישבות בישראל, כלולים הרי הגלבוע, איזור כורזים ליד גבול סוריה וחבל ערד — מרכז עירוני חדש בנגב, סמוך לים המלח. העבודה המתבצעת בשלוש חזיתות אלה מהווה חלק מן התכנית המסועפת לגאולת אדמה בישראל שנטלה הקה"ל על עצמה לבצע במשך עשרים השנים הבאות.

קללת הגלבוע

שיכלולים אחרונים נעשים עתה בהשלמת תכנית הפיתוח שהותחל בה לפני שלוש שנים לשם גאולתם של 14,000 אקרים של אדמת טרשים באיזור הרי הגלבוע, דרומית-מערבית לים הפנרת.

המביצע יביא להסרת הקללה שהוטלה על האיזור לפני כ־3000 שנה על-ידי דוד המלך, אשר גזר כלייה על המקום בעקבות מותם של שאול ויהונתן. העבודה בהרי הגלבוע כללה סלילת 20 מילין של כבישים לאורך הגבול עם ירדן כדי להכשיר את המקום להתיישבות. דחפורים חדישים טיהרו את השטח מסלעי הענק, פינו אלפי אקרים מצמחי הקוץ והדרדר שעלו בהם במשך דורות. וחשפו אדמה פוריה, בה ניטעו כשניים וחצי מיליון עצים.

סמוך לים פנרת, ליד כורזים, הולך ונשלם מיבצע אחר של הקרן הקיימת. המכשיר 4400 אקרים של אדמה להתיישבות שתוקם שם בהמשך השנה. כורזים, הנשקפת אל ים הפנרת, שימשה לאחרונה בסיס למסתננים סוריים אשר הציקו לדייגים הישראליים ולישובי הספר. סלילת הדרכים אשר בוצעה על-ידי הקק"ל הפכה את השטח לבר-גישה. פעילות תוססת של אדם ומכונה משווה לאיזור אווירה של בית-חרושת סואן. טראקטורים ומכונות-משא באים והולכים, סלעים נעקרים, העקוב נעשה למישור ועצים ניטעים. ובעיצומן של פעילויות אלה, הנה צץ ועולה ישוב חדש, עם בתי ביטון מוצק.

לפי תוכנית כורזים יוקמו ארבעה ישובים, מהם שלושה אשר יתבססו על חקלאות והרביעי, על חוף הפנרת, יהיה מושב דייגים. התכנית כוללת המשכת הכביש המוליך לכפר-נחום, ועל-ידי כן יובטח לאיזור הצפוני-מזרחי של ים פנרת המשמש תכופות זירה לתקריות גבול חמורות, השלום והשלווה.

לידתה של עיר

באחד הימים לפני חודשים מספר, הצטרפתי לקבוצה קטנה של כמה ממנהלי הקרן הקיימת בירושלים אשר פניהם היו מועדות אל חבל ערד, בדרום — איזור בין 4000 דונם בעל אפשרויות פיתוח ניכרות (דונאם הינו רבע האקר). יום חמסין קידם את פנינו בעלותנו על פני שביל העפר המחוספס והעתיק שהיה במקום עוד בימי הרומאים ואולי אף בתקופה קדומה יותר. לאורך השטחים העצומים, שהיו משובצים פה ושם אוהלי בדואים שחורים ועדריהם, נתקלנו במראות שהזכירו את ימי התנ"ך, עת צבאו אדם ובהמה יחד על בארות המים החיים.

על גבעה בגובה של 2,000 רגל הפונה מערבה ונשקפת לים המלח במזרח, הונח היסוד לעיר החדשה ערד, ששמה לקוח מן התנ"ך. ד"ר גיורא יוספטל, שר העבודה דאז, חזה את הקמתה של עיר בת עשרת אלפים מתיישבים, אשר תתבסס על תעשיית פוספאטים, גז טבעי ומקורות טבעיים אחרים במקום. דרכי תחבורה הם צורך חיוני באיזור נידח זה וללא עזרת הקק"ל, ציין השר, אי-אפשר יהיה לבצע את סלילתן, הנחשבת למיבצע הדרכים הנועז ביותר שנעשה בזמן מן הזמנים בארץ. הכביש, באורך של 20 קילומטר, יחצה את מדבר יהודה ויקשר את חיף ים המלח עם דרך באר שבע—סדום ועל ידי כך יקצר את המרחק בין עין-גדי לבאר-שבע ב-60 ק"מ. כביש זה יביא ברכה לאין ערוך בכך שיבטיח את שלום המתישבים המקומיים, יעודד את התיירות ויאפשר ניצול פלפלי של אוצרותיו הטבעיים של ים-המלח.

היה זה רגע היסטורי ממש כאשר יו"ר הקק"ל, מר יעקב צור, ביקש את אחד מוותיקי הנגב, יהודה אלמוג, ללחוץ על הכפתור אשר הביא לפיצוץ הסלעים בשטח שנועד לסלילת חלקה הראשון של הדרך. בעוד ענני העשן מתאפכים מסביב ומטר אבנים מידרדר בעיקבות הפיצוץ, החזירו צלעות ההרים את ההד כשלוש או ארבע פעמים.

בדברו על הבעיות הטכניות, אמר מר צור, כי שני המילין האחרונים של

הפביש, אשר ייחצבו בהר במידרון תלול לאורך 2000 רגל לכיוון ים סוף, יהוו את הקישי העיקרי בעבודת הסלילה. במקום בו תגיע הדרך אל החוף, תוקם אכסניית נוער גדולה על אדמת הקה"ל, אשר אף תדאג לפיתוח איזור החוף ולנטיעת שדרה וגנים.

עד לפני זמן קצר לא נזכר שמו של חבל לכיש הפורה של היום, במפה, ו עוד בשנת 1956 היה מרכז ההתיישבות בעדולם מקום הפקר. זכרו את ערד: בעוד שנים מספר, יעוטר כביש חדש זה הנסלל על ידי הקה"ל עד ים המלח, בשדות ויערות, ושמורת האדמה הגדולה ביותר של ישראל תמצא תחת חסותה היעילה של המדינה.

ד"ר ש. מרגוש

נְאֻלַת רוּחַ וְמִרְבֵּעַ

חיי זרמו בד בבד עם עלייתה והתפתחותה של הקרן הקיימת לישראל. לעתים אף נצטלבו שני המסלולים. זוכר אני בבהירות את התקופות השונות בחייה של הקרן הקיימת וכיצד הטביעו את חותמם על חיי הפרטים.

הייתי צעיר מכדי לתפוס את משמעות ייסודה של הקה"ל לפני שישים שנה. אולם זוכר אני את הבולים שהוצאו ובעיקר את הקופסה הכחולה-לבנה אשר הוצבה על ידי הקה"ל בבית הורי. כבר היתה ברשותנו קופסת מאיר בעל הנס אשר הוסתרה בפינה חשוכה למדי בחדר האורחים, אך הקופסה הכחולה-לבנה היוותה תוספת שנתקבלה באהבה. היא הוצגה בגאווה על הפונגית וממרומי עמדתה היתה נראית מכל שלושת חדרי דירתנו, שנשקפה אל הרחובות אטורני וריבינגטון, במזרחה של ניו-יורק.

זכורים לי דבריה של אמי על הקופסה הכחולה: "זהו משהו חדש; במהרה בימינו נזכה לאדמה ולעצים בפלשינה".

אינני יודע כיצד נפתיתי למכור פרחים ברחובות ניו-יורק למען הקה"ל. אך זוכרני כי הופתעתי מאד למראה מספרם הרב של יהודים מזוקנים בגיל העמידה ונשים חבושות פיאות נוכריות, אשר שילשלו מטבעות של סנט אחד וחמישה סנט (מטבע של עשרה סנט נחשבה לממון רב בימים ההם) בקופסת הקה"ל עבור פרחי נייר עם סרטים אשר סימלו את אגדת הקה"ל. זכורות לי ההערות שהשמיעו בקול: "אדמה בפלשינה, ודאי, אנו זקוקות לאדמה!"

מעיני הגברים והנשים אשר תרמו את שארית כספם נשקף זוהר. הם נטלו חלק במאורע גדול. הם ראו חזון גדול והלכו לאורו.

רק בשלב מאוחר יותר בחיי נתחוויר לי מה הניע אותם האנשים לתת את פרוטותיהם לקרן הקיימת. נתברר לי כי היתה זאת כמיהתם המדוכאת מדורות

לאדמה, עצים, פרחים, לחיים על הקרקע, לשדה חרוש לאור השקיעה, לבתים משופעי גגות ומוקפי גנים, אשר הניעה אותם להיפרד מן המעות שהשתכרו בעמל פה רב, בפרוטות אלה הם קנו חלום, פדו את עצמם ממועקת המציאות היומיומית וסיפקו מוצא לביטוי רגשותיהם המדוכאים.

עם ללא אדמה, המייחל לגן העדן האבוד, מצא את המפתח אליו בקרן הקיימת. זכרונות עתיק-יומין כעם עצמו, התרוצצו בתוך הגיטאות המאוכלסים לעייפה של העולם הישן וברובעים היהודיים הצפופים של העולם החדש, כשנשמעה הבשורה עם גאולת אדמת ישראל. אלוני ממרא שבצילם ישב אברהם, הרי יהודה, ארזי הלבנון, הארץ זבת החלב והדבש, מקום בו ישב כל איש תחת גפנו ותחת תאנתו בלא פחד, הושבו לתחייה. החלום הוורוד הומחש על ידי הקרן הקיימת. אגדת התנ"ך היתה למציאות.

כשהייתי ילד בעיירה הקטנה אשר במדינת גאליציה, ידעתי הכל אודות הירדן והפרמל, הערים שכבש יהושע ובנה דוד, אם כי בקושי זכרתי את שם הנהר שזרם ליד הכפר הקרוב, או את שם רכס ההרים שהתנשא במרחק של חמישים מילין ממקום מגורי. עם זאת היתה ארץ הקודש לוטה בערפילים. פעולת הקרן הקיימת שיוותה לה ממשות. היא גם הצמיחה לה כנפים.

אילו הישגים עצומים נעשו באדמת הקודש על ידי הקרן הקיימת במשך שישים השנה האחרונות. היא שינתה את פני ארץ האבות, הדשיאה דשא, הזרימה מים והצמיחה עצים במקומות שדבר לא צמח, פרח או גדל מקודם. אבל לגבי שום הישג שהושג או יושג בישראל, לא יעלה בגודלו על תחושת הסיפוק שבגעגועים העמוקים של יהודי דורי, אשר מצאו את ביטויים בעבודה האהובה למען הקהק"ל. צבא המתנדבים העצום אשר צעד ברחובותיהן של עשרות אלפי ערים בעולם כולו, ללקט מעות עבור הקרן הקיימת, אשר פלשו לרבבות בתים יהודיים בכל רחבי תבל, אשר הציפו חגיגות ימי הולדת ובר-מצווה ואשר עמדו בכניסה לאסיפות הפומביות ולעצרות ההמוניות עם הקופסה הכחולה, הונעו על ידי כוחות נפשיים גדולים ואדירים מכדי שיוכלו הספקנים להעלות בדמיונם. כשאני מהרהר בשישים שנות הקהה"ל אני רואה לנגד עיני רוח של עם, פצועה ודווייה משנים, אשר נגאלה לבסוף על ידי פרץ כוחות ותעצומות אשר בקעו מתהומות עמוקים מכדי לסתמן. ברור שעוד טרם ירדנו לקצה עומקם של המבוכים. אולי היסטוריוני העתיד של דורנו אשר ישפילו לא רק לדווח על המאורעות בהתאם לזמן ולמקום, אלא יאמדו ויעריכו אותם בעומק, יוכלו לקבוע את גודל תרומתה של הקהק"ל בגאולת הרוח והקרקע של ישראל.

יוסף ו"ק

יו"ר מועצת פיתוח הקרקע

התיאור של שמת דורות

האם שלמה הקה"ל את מלאכת פיתוח קרקע בהפרת שממתה? לא ולא! בוועידה העולמית של הקה"ל בחודש כסלו אשתקד העליתי תכנית למשימת הקה"ל להבא, והיא מצביעה על שני מיליון ומחצית מיליון דונאם, המשוועים לגאולה. מיליונים אלה מפורזים בשנים עשר איזורים, מהם לאורך הספר, מראש הנקרה בצפון ועד יתור-תל-ערד בדרום; מהם במובלעת הגליל העליון ומהם בנגב הצפוני-מערבי ובנגב הדרומי. לפי הערכתי ניתן להכשיר בשטחי שממה אלה כ-800 אלף דונאם לחקלאות וכפליים מזה לייצור, שיקלטו כ-250 מיליון שתילים. תכנית זו לכשתתגשם ובגדר היכולת שלנו זמנה 20—25 שנה — עשויה להרחיב את כוח קליטתה של הארץ מבחינה חקלאית כ-35,000 משפחות חקלאיות, ולידן משפחות עירוניות במספר כפול, הווה אומר — שממה זו שהיום היא מעמסה ביטחונית-כלכלית למדינה לכשתופרה יוכלו לחיות בה כחצי מיליון נפש כעם עובד.

החשיבות העצומה של מפעל החייאת אדמה בתחומי-המדינה ידועה וברורה. לשם הגשמתו בלבד גדולה זכותה של הקרן הקיימת, שאלמלא היתה קיימת צריכים היינו לבראה, וזוהי המשך שליחותה מטעם שר האומה. אבל ערך נוסף לפעולה בארץ והוא: טויות הקשר בין העם לתפוצותיו ובין המדינה. מהותה של הקה"ל ארוגה שתי וערב משני סוגי חוטים, שאחד הוא בישראל ואחד בתפוצות; ואם אתה מוציא אחד מהם, האריג מתפורר ואינו קיים. אריג זה מתחזק ומתחשל יותר ויותר בה במידה שהעם על כל שדרותיו, למגדול ועד קטן משתזר בו והפעולות בארץ במרחבי-השממה מתרקמות בו.

מאחרי אישור תכנית הפיתוח שלה עלי-ידי הוועידה העולמית נכנסה הקרן הקיימת לראשית הגשמתה בשלושה איזורים: בגליל העליון על ידי הקמת מצפה לראשוני מתנחלים בסביבת יודפת; בגלפוע סלילת דרכי גישה לכל חלקי ההר ואל הספר; בכורזים — עלי-ידי הקמת מחנה-ספר, בו שוכנים כ-80 חברי נח"ל. הגשמת מחנה-ספר זה נתאפשרה הודות לשותפות הדוקה שנוצרה עם צה"ל, שאם הוא יצליח — ותקוותי חזקה שהצלח יצליח — יכובד במספר ראשון ואחריו יבואו עוד מחנות-ספר מראש הנקרה עד מדבר-יהודה.

על מהותו של פיתוח קרקע, הכשרה וייצור, שבמשימת הקרן הקיימת אין צורך לספר. מאות אלפי הדונאם שנתגלו ונחשפו מסלעיהם וצוריהם, מזדקרים לעיני כל בהרי הגליל, בשומרון וביהודה, בצהלתם האדמדמת, מנושמת התחיה והצמיחה; מיליוני עצי-היער, ביער ובחורש, בשדרות-דרך ובשדרות-שדה, מנפנים בענפיהם הירוקים רעננים ובצליליהם הצוננים גם בימות החמה הלוהטים, ורנגתם מגיעה לכל אונן פתוחה. עץ היער — הוא אילן הסרק, כביכול — לא לשווא בראו הקדוש-ברוך-הוא. בשיווי המשקל של הטבע הוא משמש השלמה לכל צמחי האדמה, בלעדו היה הטבע, — ובתוכו האדם — חסר את מהותו הנפשית, אם

אפשר לאמר כך. יש הרמוניה בטבע. היא שלטת בצורה, בצבע ובמיזוג אלמנטים. בלי עץ היער היתה ההרמוניה מופרעת וממילא נשמת האדם היתה לוקה. האדם היתה לצלם אלוהים משעה שהכיר את בוראו והתחיל לומר שירה. ובשירת-הטבע מרבץ עץ היער: "ישמחו השמים ותגל הארץ. ירעם הים ומלאו; יעלוו שדי וכל אשר בו אז ירננו כל עצי היער" (תהילים צ"ו). עץ היער הוא היופי שבתפארת, הוא ההוד שבהדר. היא השגיא, הוא החוסן, הוא הנושא את רקיע-התכלת והוא המסתיר בתוכו את התעלומה ואת הרוח, בהם גרעיני-החיים הנפשיים-רוחניים. האומר אצלנו, אל יהי יער, כדי להבטיח (וזה עדיין ספק גדול!) עוד אילו מיליונים קוב מים לגידול עגבניות וכותנה — בנפש הדורות הוא מתפלל. בלי היער, ובנגב על אחת כמה וכמה, לא תקום ההרמוניה בטבע ארצנו ובנשמת הדורות הבאים. בלי היער יהלכו בני ישראל קדורנית, בלי שחוק בעינים, בלי שחקה בפנים ובלי רוח טובה בלבב. דורות אלה יהיו מנוונים, שחוחים, אפורים, נטולי מרץ וחדלי אונים גם לגדל עגבניות אפילו. אנו לא נשמע למשטינים. יערות אלו — עצייהם ירננו ויספרו מדור לדור על גבורה וכיבוש; על תפארת והוד; על שיבת בנים לגבולם ועל החייאת שממת דורות.

מנדל נ. פישר

משמעותה החברתית של הקרן הקיימת

שלושת הגורמים החשובים ביותר שהביאו להקמתה של מדינת ישראל, היו הלשון העברית, עבודה עברית והקרן הקיימת לישראל. אחד הגורמים החיוניים בתחייתו של העם היתה הלשון ככלי ביטוי לאומי. תפקידה היה מכריע לא רק בגיבושה של הרוח היהודית, אלא גם בעיצובה של המדינה היהודית. שפת התנ"ך, שחודשה על-ידי סופרי ההשכלה והונחלה לכותבי תקופת התחייה, על תכניה ורעיונותיה, הובאה לידי ביטוי מוחשי באמצעות דובריה בישראל.

הגורם החשוב השני היתה התנועה החלוצית, אשר הניחה את הנדבכים להקמתה של מדינה בארץ שמדורות היתה מוזנחת ובלתי-מיושבת על-ידי יהודים. דורות על דורות היתה הכמיהה להחזיר את עטרת העם ליושנה קיימת בבחינת אמונה שנותרה כתיקווה אלמת בלבד. על מנת להפוך אמונה זו למציאות, דרוש היה כוח שניע את המוני העם לעלות לארץ העזובה, להיאחז בה ולבנותה בפועל. ללא עלייתם של יהודים כדי לבנות ולהיבנות בארץ, היתה הציונות נותרת עדיין בבחינת חלום בלבד. רק מתי-מעט חיו בארץ-ישראל בתחילת המאה העשרים.

מחבר המאמר סיים זה עתה עשרים ושמונה שנות שירות רצופות בהנהגת הקה"ל. מר פישר הודיע לא מכבר על פרישתו מתפקידו כמוזכיר כללי. הוא ימשיך לכהן במוסד כיועץ לענייני נוהל ותכנון. במשך תקופת כהונתו, נאספו למעלה ממאתיים וחמישים מיליון דולר לקניית קרקע בישראל ולפיתוחה. — המערכת.

אידיאליסטים נלהבים, כמו אנשי העלייה השנייה, היו היחידים שהעזו לעשות את הצעד הגורלי ולעלות לארץ. עלייה זו סימנה מיפנה חשוב בתולדות הציונות. ראשונה השאירו מאחוריהם לא רק את הגלות, אלא גם את אורח חיי הגלות על כל גילוייו, והביאו עמם זיקה חדשה לרעיון העבודה כמשחררת האדם וכביטוי לרוחו היוצרת. מהפכה זו היא שקבעה את פני החברה היהודית שחידשה את חייה בארץ המכורה.

הגורם השלישי, ואולי החיוני ביותר, היה תרומתה של הקק"ל אשר בפעולותיה ומפעליה משולבות אהבת הלשון העברית והעבודה העברית. ביסודה של הקק"ל מתנוסס הרעיון של גאולת קרקע מידי נוכרים, לא על ידי כיבוש, כי אם על ידי רכישה ועבודה. היא היתה הכוח המפעיל אשר לא רק הניע את יהודי התפוצות לתרום מכספם, אלא אף הפיח רוח חיים ברעיון הציוני ויצר את המכשיר האיתן להשגת אדמה לאומית כבסיס לעצמאות מדינית בארץ ישראל.

גדולתו של מייסד הציונות לא היתה רק בכושרו המדיני לחזות את כינון מדינת ישראל. בה במידה שהיה איש החזון, היה גם איש המעשה. ד"ר הרצל, שליח הגורל, לא זו בלבד שהניח את היסוד לתורת הציונות, אלא אף המציא את המכשירים הנאותים לתרגומו של הרעיון ללשון מעשית. אישיות בעלת שאר-רוח כהרצל היתה דרושה כדי לספק את הדרכים והאמצעים להפיכת כמיהת הדורות של העם לאדמה ולעבודה, להחלטה נחושה שתביא לידי מעשים.

אין בכך כל פלא שהרצל נמשך אל רעיון הקק"ל. אמנם עיקר מעייניו היה ביצירת תנועה ציונית כבירה, אולם ברי היה לו כי הקרן הקיימת יכולה לא רק למלא תפקיד חיוני בשינוי אורח-המחשבה של יהודי התפוצות, אלא גם לשמש מכשיר יעיל בידי התנועה הציונית למימוש ייעודה, ושינוי אורח המחשבה היהודית היה צורך השעה; שכן, אם כי חזו היהודים בארצות מושבם בפרד מתמיד מפני פרעות והיו משוללים כל זכות של בעלות על אדמה, הרי רעיונו של פרופ' שפירא לא יכול היה להתקבל על ידם ללא הכשרה מוקדמת, ואמנם תגובתם המיידית של ההמונים גם לרעיונו של הרצל וגם לתכניתו של שפירא, היתה כאל רעיון אוטופי, לא מעלמא הדין.

שפירא נחשב למהפכני לא רק משום שרעיונו התבסס על האמונה שקרקע הלאום תישאר נחלתו של העם לצמיתות, ככתוב בכתבי הקודש, אלא משום שהוא היה הראשון בתקופתו להציג את בעיית הקרקע לאור הלכי-הרוח שנסרו אז בעולם סביב שאלת הריפורמה האגררית. על מנת למנוע עיסקות סיפסור בקרקע ואת ניצולה על ידי יחידים — טען שפירא — חייבת האדמה לצאת מרשות היחיד ולהיות קניינם של הרבים, ברשותו של עם ישראל כולו. יש לציין, כי בזאת הקדימה הקק"ל את המהפכה הרוסית ואף את זו שבאה לאחר מכן בסין. בהיותו מתימטיקאי מעולה וחרף, נעזר פרופ' שפירא לא מעט בידעיותו בשטח זה בעת תכנון תכניתו, תרומתו החשובה קידמה לא רק את הגשמת ההלכה הציונית, אלא אף הכשירה את התנאים לביסוסה של דימוקראטיה מדינית וכלכלית בישראל. בבואנו להעריך את משמעותו של רעיון הקק"ל, יש לזכור את הרקע התקור-

פתי שבו הופיע רעיון זה לראשונה. בימינו, לאור התנאים הכלכליים החמורים בהם חיות ארצות נחשלות רבות, נראה רעיון זה כמובן מאליו וטבעי ביותר. שפירא, בכושר ראותו הבהיר, יכו להיה עוד אז לחזות את הבעיות הקיימות בימינו אנו. אילו אפשר היה לממש תכניות אגרריות אלו בארצות כמו רוסיה הצארית, סין ובארצות המרחב הלאטיני בדרום-אמריקה, כי אז היתה אולי נמנעת התמודדות הכוחות העולמיים המאיימת עלינו כיום.

הרצל שאף להשיג "צ'ארטר" על ארץ-ישראל כמכשיר להשגת מדינה יהודית. אולם ללא בעלות על האדמה, ידע הרצל, לא יהא הדבר בר-ביצוע. זו היתה סיבה נוספת להיתפסותו לרעיון הקק"ל, כי ראה בה אמצעי מרכזי להשגת מטרה זו.

הבה נבחן כמה מתפקידי היסוד של הקק"ל ואת תרומתם להקמת המדינה:

1. ללא אדמה לא היתה המדינה יכולה לקום. זכויותינו על ארץ ישראל היו מבוססות על הקשר ההיסטורי העמוק בין העם היהודי לארצו, אולם במציאות לא היתה האדמה בבעלותנו. היתה זו אחת הבעיות המדאיות שניצבה במרכזו של המאבק עם השלטונות הבריטיים והערבים כאחת.

2. הקק"ל הבליטה את הרעיון היסודי שלא יקום בית לעם ללא אדמה לעם. תפקידה של הקק"ל היה לשכנע את המוני היהודים ולעורר את שימת-לבם לבעייה. חובתם של היהודים לגאול את האדמה, וכדברי אוסישקין — אין גאולת העם באה ללא גאולת הארץ. הקופסה הכחולה, הפולים, ספר הזהב — כל אלה היו מכשירי-עזר של הקק"ל להשגת אמצעי המימון, בה במידה שהיו פלים הספרתיים דרכם הגיעה הקק"ל ללב ההמונים. בזאת ביססה הקק"ל את מעמדה כגורם חינוכי ראשוני במסגרת המאמצים להקמת המדינה.

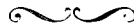
3. ארץ-ישראל, לא זו בלבד שהיתה מדינה דלה ועזובה, אלא גם נגופת מחלות ממאירות. חלקים ניכרים שלה הינם עד היום הזה עדיין בבחינת אדמת טרש, סלעים ומדבר. מחציתם של עשרים ואחד מיליון הדונאם — שהם שיטחה הפולל של ישראל — הינם בנגב, וכיבושו של המידבר מהווה כיום את אחת המשימות הראשיות; שכן, כדברי בן-גוריון, אם לא נכפוש את הנגב, יכבוש הוא אותנו. הקק"ל היא המניחה את היסוד לכל מקום התיישבות בסוללה דרכי-גישה לאיזור, בהכשירה את הקרקע — כאז כן גם עתה. מסירותה וקנאותה של הקק"ל לגורל הארץ משכו צעירים רבים אשר באו אליה על מנת לחיות בה. כך החלה ההתיישבות הקיבוצית והמושבת אשר הוקמה על אדמת הקק"ל.

4. החשוב מכל היה המסד הרעיוני והחברתי של הקק"ל. לאור זה יש לבחון את משמעותה. ואכן גדולתם של מייסדי הקק"ל נבחנת בעצם יכולתם לחזות מראש בנחיצותה ההכרחית של האדמה כתנאי ראשון לגאולתו של העם. היה זה חזון של אנשים בעלי שאר-רות, אשר החייה את הרעיון הציוני ושיווה לו אופי בינלאומי.

5. עיקרי הזיכיון של הקק"ל היו — רכישת אדמה למען ובשם העם היהודי, אשר תהיה בבעלותו לצמיתות. תכנית מרחיקת-ראות זו עודדה את המוני העם והניעה אותם ליתר-פעילות ומסירות למען הרעיון הלאומי.

עיקרון יסודי זה אומץ כיום בחלקים שונים של העולם ונציגים של ארצות נחשלות רואים זאת לצורך לבוא לישראל ולעקוב מקרוב אחרי אפשרויות הביצוע והמימוש של התכנית, בארצותיהם הם. יסודה של הקק"ל הביא להשגת שורה ארוכה של הישגים בדרך העם לעצמאות כמדינה גופא, אשר תקצר היריעה מלפרטם. נאמנה לחזונו של שפירא, אשר ראה בקק"ל מכשיר להנעת המוני היהודים להשתתף בבניין הארץ, נשארה הקק"ל עד היום הזה הקרן הלאומית של העם. מפעליה השונים ומאמציה העצומים בשטח ההכשרה, בנייה והקליטה קיבלו עתה גושפנקא חוקית ממלכתית, בעיקבות החוק שהוצא על-ידי הכנסת. בחוק מקרקעי המדינה סומכת הכנסת את ידה של הקק"ל כרשות היחידה הזפאית לטפל בקרקעות הנמצאות בבעלות המדינה.

בחוגגה את יובלה השישים סוקרת הקק"ל באווה את עברה המפואר ונושאת עיניים לקראת עתיד בו תמשיך למלא את המשימות והתפקידים שהוטלו עליה, תוסיף לשמש המכשיר המעשי והחינוכי של התנועה הציונית ושל העם היהודי, כשהיא הולכת ומגבירה את כוחה ומרצה.

ד"ר יוסף שטרנשטיין

דף חדש בתולדות הקרן הפּוֹמֶת

הקהק"ל פותחת עתה דף חדש בתולדותיה המפוארות. התפקידים אשר מילאה עד עתה, המטרות אשר השיגה והדרכים אשר גמאה, היו רק בבחינת מבוא לאתגרים שעוד ניצבים בפניה.

בימים אלה נתבקשה הקהק"ל על-ידי ממשלת ישראל ליטול על עצמה את המשימה רבת-ההיקף של הכשרת הקרקע בישראל. האימון הרב שממשלת ישראל רוחשת לקרן הקיימת, הופגן בחוק הקרקעות, המענית לקהק"ל את הסמכות הבלעדית לפיתוח אדמות ישראל וטיובן. בתוקף משימה זו, החלה כבר הקהק"ל בביצוע הפעולות הכרוכות במפעל, והכינה תכנית ארוכת-טווח על-פיה תושלם העבודה. הנני רואה זאת כחובה נעימה לדווח בשורות אלו על ההישגים הבולטים כבר עכשיו בדרכה של הקהק"ל לקראת העתיד.

בבואנו לסקור את עבודת הקהק"ל עלינו לשים לבנו לשתי בחינות. האחת — הישגיה הממשיים של הקהק"ל בישראל. השנייה — התפקיד האידיאולוגי החשוב שתמשיך הקהק"ל למלא אותו בקידומו של הרעיון הציוני. רעיון זה עודנו חי ותוסס כבעבר, ועיקרו הוא — איחוד יהודי כל העולם סביב נקודת-המוקד, היא מדינת ישראל.

בתוקף תפקידי הפיתוח שהוטלו עליה, היתוותה הקהק"ל 12 קווי פעולה שיביאו להקמתם של יישובים יהודיים על פני מאות ואלפים דונאם של קרקע. איזורי-פיתוח אלה הנם בעלי חשיבות צבאית, מדינית, ביטחונית בה במידה שהם

חיוניים מבחינה חברתית. הם משתרעים למן הרי הצפון של כנען ועד לדרומית שבאדמות הנגב הצחיחות. הטלת אחריות נכבדה זו על הקה"ל מוכיחה בעליל את גודל חשיבותה הראשונית בבניין הארץ, שכן בטרם תיתכן כל היאחזות יישובית בקרקע, נקראת הקה"ל להכשירה ולטייב אותה. משנה חשיבות נודעת לעבודת הקה"ל בהכנת בסיסי התיישבות חקלאיים למאות ואלפים של עולים חדשים.

מפעליה של הקה"ל מקיפים שטחים שעד עתה לא דרכה בהם רגל מתיישב יהודי; הדרכים החדשות שנסללו באזורי הגלפוע, כורזים, ערד, מודיעין ובירנית יאפשרו עתה ריכוז של אוכלוסייה יהודית במקומות אלה. השיטות החקלאיות החדשות, כמו זו הנהוגה בגידול הפותנה בנגב, עתידות עוד לחולל מהפכות גדולות בפיתוח התעשייה באיזור. פעולת הייעור של הקה"ל משתרעת על פני אזורים כמו צלעו המערבית של הר הפרמל, ומשווה יתר יופי וחקן לערים בסביבה.

הקרן הקיימת החלה, איפוא, בביצוען של תוכניות נועזות שמטרתן — פיתוח למעלה מ-2.5 מיליון דונאם אדמה להתיישבות. בתכניתה עוד לסלול 1.875 מילין של כבישים לאורך רצועות הגבול, אשר יחד עם השלמת יתר התכניות, יביאו להגדרת שטחיה הכשירים של ישראל ב-60 אחוז ותאפשר קליטת מאה אלף משפחות נוספות (או כחמש מאות אלף מתיישבים בערך). מזה חצי בישובים חקלאיים, אשר יספקו למעלה מעשרה מיליון ימי עבודה למתיישבים.

ההתרחשויות האחרונות שאירעו באיזורי הפנרת מבליטות עוד יותר את תנאי הביטחון המסופנים של המקום. הקה"ל, על אף שאינה עוסקת ישירות בפעולות בעלות אופי צבאי, תורמת רבות להבטחת שלומה של המדינה בעצם עבודתה בסלילת כבישים לאיזורים שעד עתה לא היתה הגישה אליהם אפשרית, ובכך מבטיחה קשר ישיר בינם לבין יתר חלקי הארץ.

תפקיד נכבד ממלאת הקה"ל בשטח הנסיונות החקלאיים הנערכים עתה בארץ, כגון גידול הפותנה בנגב, הכותנה משמשת עתה נושא למחקרים נסיוניים אשר יביאו לגילויים מועילים ביחס לגידולים שאינם צריכים השקאה. אחד המבצעים הנועזים ביותר של הקה"ל היה סלילת דרך לחבל ערד בנגב, הנקרא על שמה של העיר שתוקם במרפזו, מבצע שהוטל עליה מטעם הממשלה. כביש זה ייסלל במורדה של רמה גבוהה עד לים המלח, בתלילות של 1.800 רגל ולאורך אחד השטחים הטרשיים ביותר של מדבר יהודה.

מבצעים אלה מחוללים פלאים במראה פניה של המדינה. תייר המזדמן בה לביקור יכול להזין את עיניו ברצועות הירק המשבצות את הארץ ומהוות עדות חייה לפוריותה. במאמציה להפרות את אדמת הארץ עורכת הקה"ל, כמאמר אחד מעובדיה, מלחמה "לחיים ולמוות" עם הטבע, במטרה לשחרר מציפורני השממה החנקנית כל רגב אדמה הראוי לגאולה ולהפרחה.

עם זאת, ישנו צד נוסף לעבודתה של הקה"ל, שמן הראוי כי יזכה לאהדתו ולתמיכתו של כל יהודי וציוני נאמן. הקה"ל הינה כיום המכשיר המעשי היחידי העומד לשירותה של התנועה הציונית. הקופסה הכחולה, שמאחוריה תקופה ארוכה

ועטורת הישגים בדרכו של העם לעצמאות, איננה ומעולם לא היתה "קופסה" בלבד. קופסה זו הינה סמל להתחדשות הלאומית. עצם הימצאותה באי-ספור בתים יהודיים בכל אתר ואתר בעולם, מהווה את הקשר הממשי בין היהודים לאדמת ישראל. לולא היתה הקופסה קיימת, היה ללא ספק צריך להמציאה. כיום, כאשר יותר מתמיד מורגש הצורך לחיזוק המיתרים המחברים את יהודי התפוצות — צעירים כמבוגרים — עם ישראל, עולים כוחו וחשיבותו של סמל זה בהרבה על נאומים חוצבי להבות ודיבורים של גבוהה-גבוהה. לא זכרונות מעוררי דמעה, או יחס רגשני, כי אם תחושה עמוקה של שותפות בבניין הארץ וגאווה על הישגיה, מעניק סמל זה ליהודי הפזורה. בקופסה הכחולה משתקף רק אחד מגילוייה החינכיים של הקה"ל.

גילוי נוסף משתקף במפעלי נטיעת העצים, אשר ממש כמו הקופסה הכחולה מהווים סמל, סמל להתערותו הנפשית והגופנית של העם באדמתו. נטיעות העצים זוכים לעירנות יתירה בישראל. אחד המחזות רבי הרושם ביותר הוא המסעות ההמוניים שעורכים תלמידי בתי-הספר אל שטחי הנטיעות השונים מחוץ לעיר, על מנת להשתתף בטקסי הנטיעות. בטקסים אלה, כמו במפעלים חינוכיים אחרים של הקה"ל, מובאת לידי ביטוי תחושת האחווה הלאומית וההזדהות הפללית עם רעיון גאולת הארץ.

בארה"ב ניפר חותמה של הקה"ל יותר מכל גוף ציבורי אחר, בכל שטח מחיי הקהילה היהודית. לא רק התנועות הציוניות נותנות ידן בהיענות למפעלי הקה"ל, אלא אף תנועות יהודיות אחרות: בני ברית, הסתדרות הקהילות האמרי-קניות-יהודיות (רפורמיסטים), הסתדרות בתי-הכנסת (שמרנים), ישראל הצעיר (אדוקים) ועוד. פעולות מרוגנות אלה מעידות כאלף עדים על המקום הנכבד שתופסת ישראל בלב יהודי אמריקה.

הנה כי כן נכתבות לנגד עינינו שורות הפתיחה של דף חדש בתולדות הקה"ל, דף אשר צופן בחובו תפקידים נוספים, חובות נוספות והישגים נוספים, בעתיד.

עם תחילתה של תקופה הקוראת לביסוס פלפלי מוגבר ולאיתוד רוחני מחודש, יוטלו על הקה"ל משימות נכבדות יותר מאשר ידעה עד פה. עשרים השנה הבאות יהיו בעלי חשיבות מרובה בחיי המדינה מבחינה ביטחונית, אשר אף יקבעו את דרכה ואת משך חייה בעתיד. פרק זמן זה אף יהווה מפנה-דרך מכריע בדברי ימי העם היהודי בעולם כולו.

י. מ. בירמן

קרן הקיימת לישראל כגורם חינוכי

חינוך, זאת יודע כל מורה, הינו תהליך איטי ושמרני שאיננו גורס קפיצות דרך ואינו יכול להתחרות עם קצב תמורות הזמנים. עם זאת הוא נתון לשינויים — שינויים הדרגתיים בדרכים ובאמצעים המתודיים, שינויים במטרות החלים בו עקב השינויים החלים בחיים ובנסיבותיהם.

אם בחינוך כללי כך — בחינוך יהודי ודאי שכך. אין להשוות את הישיבות אשר יסד רבי יהושע בן גמלא לישיבות בפולין ובליטא, ודאי שאין להשוותן למוסדות החינוך באמריקה. בעוד שלפנים היה החניך היהודי מצוייד במיטען מסויים של ידיעות שנועדו לשמש לו עזר-כנגד, והיה נסחף לתוך מערבולת החיים היהודיים מתוך היענות ונכונות, הרי כיום אין הפית או הסביבה היהודית בארצות הפזורה מהווים גורמים כה משפיעים ומכוונים, דבר המדגיש את הצורך בשינוי ערכים בולט בעולם החינוך היהודי.

צורך זה הורגש אף במדינת ישראל. עם כינונה של המדינה נוכחו נציגי החינוך בה שלנגד עיניהם גדל דור שנאמנותו שסועה ובלתי שלמה: עם היותו מושרש במדינתו, עם כל אהבתו הרבה לארצו, וגאוותו על היגשי הרוח והמעש הבולטים של מדינתו, טובל דור זה מהעדר תפיסת עולם יהודית כללית והוא משולל כל יחס לעם בתפוצות, למניעי חייו ולערכיו, ובא לימוד התודעה היהודית למלא את החלל, כדי לאפשר לנוער הישראלי הצצה עמוקה אל תוך נבכי המורשת היהודית, להמריצו להתוודע מקרוב את אורח החיים של הקהילות היהודיות בעולם כולו ולהניעו להזדהות אישית עם מאבק-הדורות של בני עמו לשם המשך קיומו הייחודי, מאבק שהודות לו הונצחו ערכי היהדות וחוסנה השאיפה לאיחוד לאומי. אין להשוות את מערכת החינוך היהודי באמריקה לזו שבישראל. עם כל ההתקדמות והקידמה המציינים את אופי החינוך כאן להלכה, הרי למעשה עודנו רחוק למדי מהגשמת המשימות המוטלות עליו. מעולם לא הצטמצם החינוך היהודי ל"עברי" קלוקל ואפילו לא לדף גמרא עם תוספות, אם כי למדנות זכתה מאז ומעולם להערכה בחברה היהודית. החינוך היהודי שימש כשלב מעבר בדרך לחיים היהודיים, מטרתו היתה המשכיותו של קיום האומה, באמצעותו יכול היה הנער היהודי להזדהות עם שמחות האומה וסבלותיה ולהיפנס בעול של מצוות לאומיות ומעשים יהודיים.

דורנו, שזכה לחזות בהתרחש נס התחייה היהודית וכינון עצמאות יהודית במדינת ישראל, מרפז את פעילותו היהודית סביב ציר מרפזי אחד — ישראל. וטובה של המדינה, שהיא תולדתה הבלתי-נמנעת של מורשת העם ודברי-ימיו, דורשת את יצירת המכשירים הנאותים שיתניעו את גלגלי החינוך היהודי ויפעילו אותו במלוא המרץ, על מנת לשלב מחדש את הדור "שלא ידע את יוסף" בפעילות יהודית ערה ויוצרת.

הלשון העברית הינה מכשיר ראשון במעלה להשגת משימה זו. ידיעת הלשון

תעורר את החניך ותניע אותו לחדור אל מכמני הרוח של העם. עם זאת מן ההכרח הוא להשריש בלבו אהבה לעמו, לערכיו וזיקה למולדת וכמורכב להקנות לו תחושת שותפות בגורל וביעוד היהודי. יש להנהיג את התודעה הישראלית כמקצוע מיוחד, או משולב בתוך מסגרת החינוך באמריקה. אם כי בית הספר היהודי היה מראשית בריאתו ציוני בכל מהותו, ושורשו של הרעיון הציוני נעוץ במקורות ישראל, כתבי קודשו, ספרותו ודברי-ימיו, עם כל זה יש צורך בחינוך מיוחד, מכוון ומודגש; שכן בדיעת היהדות בלבד לא סגי. מן ההיסטוריה אנו למדים, כי אין בה כדי להניע את המוני ישראל להגשמה ציונית. שיטה נפלאה זו שייצרה היהדות — להעמיד מולדת אבודה במרכז חייו של עם — הספיקה רק כדי לא לשכות את ציון, אבל לא הספיקה בכדי להניע את בני ציון לשוב ולקחת אותה להם למולדת. תודעה ישראלית הינה, איפוא, הכרח המציאות בארה"ב, כמכשיר לקירוב המרוחקים והפעלת המקורבים לישראל.

המחלקה לחינוך שעל יד הקרן הקיימת הפועלת בירושלים זה למעלה משלושים שנה בד בבד עם מועצת המחנכים בישראל, ואחותה בארצות הברית במשך 15 השנים האחרונות, הציבו להן למטרה להמציא את המכשירים הדרושים לו למורה בבית-הספר ולהקל עליו בתהליך קירובו של התלמיד לרעיון התחייה הלאומית. מאמצים אלה של מחלקת החינוך באים לידי ביטוי בעצרות וחגיגות הנערכות לכבוד חגים ומועדים דתיים ולאומיים, בפירסומי ספרי-עזר וילקוטים הקשורים למאורעות אלה, בהפצתם של לוחות-שנה עבריים, ובהיצע הגדול של תמונות, רישומים, ציורים צבעוניים, דיוקנאות של אישי ציבור, סרטונים וסרטים שהקרן הקיימת מעמידה לרשות המחנך העברי ובית-ספרו. קופסת הקהק"ל המוצבת בעת מסיבת השבת בכיתה, אליה משלשל התלמיד את מעותיו, משמשת כסמל לאיחוד ולתחושת השותפות של התלמיד עם רבים אחרים העושים כמותו ביתר חלקי העולם.

מחלקת החינוך והנוער של הקרן הקיימת הפועלת בחלק זה של העולם מתאמת את מבצעה עם אחותה בישראל ומאמצת את המפעלים החינוכיים השונים לתנאי המקום ורוחו. עם השלמתו של מפעל נטיעת העצים „יער ילדי ישראל“, הוחל בנטיעת שני יערות נוספים — „שדרות הילד ביער החרות“ ו„יער עצמון“, המרפזים סביבם, זו השנה השנייה, את בתי-הספר היהודיים באמריקה על כל זרמיהם.

אחד המאורעות המרכזיים בחיי החינוך היהודי הנערך בחסותה של הקהק"ל כאן הוא טקס חלוקת „דגל ירושלים“, אשר חגג לא מכבר את שנתו העשירית ואשר בו מוענק דגל ירושלים למצטיינים מבין בתי-הספר אשר הוכיחו יוזמה ומרץ במסירותם למען הקהק"ל וישראל. נוהג זה אומץ על ידי ערים רבות בכל רחבי המדינה, ממש כמו החגיגות ההמוניות הנערכות מטעם הקהק"ל לכבוד יום העצמאות הישראלי וכמו הכנסים השנתיים למורים המאורגנים על ידי הקהק"ל לשם חיזוקו של הקשר בין המוסד לבין נציגי החינוך בארה"ב. המחלקה דואגת להבליט את חשיבותם של תאריכים ויובלות הקשורים בחייהם של אישים, שתרו-

מותיהם למאבק האומה בדרך לעצמאותה קידמו את הישגיה. כך, למשל, זכו לציון מיוחד יום הולדת המאה של הרצל ויום הולדת המאה של הנרייטה סולד. הקהק"ל הוציאה לכבודם חוברות אינפורמטיביות, ספרונים, תמונות ועלונים, שחולקו בין התלמידים והמורים כאחת כחומר־עזר לשיחות ודיונים בבתי־הספר.

יובלה של התנועה הקיבוצית, אשר חגגה אשתקד את המישים שנות קיומה, זכה אף הוא להבלטה מיוחדת וביוזמת הקהק"ל שולב בתוך מערכת הלימודים, בעוד שהשנה, במלאת 75 שנה לדוד בן־גוריון, הכריזה מחלקת החינוך והנוער בניו־יורק על מיבצע ברכות לכבודו של המנהיג הדגול. לצורך זה מפיצה המחלקה בין בתי־הספר השונים גליונות ברכה, אשר ייחתמו על ידי התלמידים וישלחו לראש ממשלת ישראל מקובצים בספר, בשם הנוער היהודי־אמריקאי. במסגרת הסידרה „אישים בצינות" המתפרסמת על־ידי המחלקה, הופיע הספרון „דוד בן־גוריון — אדריכלה של מדינה", ותמונתו של בן־גוריון נשלחו לכל מוסדות החינוך, על מנת להציבן בתוך כותלי הכיתות.

במאמצים אלה של הקהק"ל חייב המורה העברי לראות עצמו שותף מרפוי. אל לו לראות את הקהק"ל כסמל לחג יחיד כט"ו בשבט בלבד. את ערכיה ורעיונותיה של הקרן הלאומית יש להביא אל בין ד' אמותיו של בית־הספר בכל שס"ה ימי השנה, שהרי לאמתו של דבר נותנת הקהק"ל יותר משהיא מקבלת. היא מעניקה למפעל החינוך את תחושת המולדת, היא המביאה את ריחות ישראל לתוך המחלקה, היא המשמשת ככתובת מרפזית למורים ולתלמידים, לקבלת חומר הספרתי וקישוטי. בעזרת התמונות הססגוניות המופצות על ידי מחלקת החינוך, מופיע נוף הארץ בכיתות, דיוקנאותיהם של אישי ישראל ונושאי גאולת הארץ — החל מהרב קוק ועד בן־צבי — מתנוססים על קירות בית־הספר. בכל חג ומועד צופים התלמידים ומוריהם בסרטים ובסרטונים השונים המוצאים על ידי הקהק"ל והמשמשים חומר מגוון ומעניין ללימוד ארץ ישראל. ספרים וספרונים, באנגלית ובעברית, מתפרסמים ומוענקים כחומר־קריאה עשיר ומקיף על ישראל. כל אלה אינם אמצעים עקיפים לגביית כספים, התרמות, או מכשירים להגברת צדקה. אין הקהק"ל רוצה בצדקה או בנדבה למען העם היהודי היושב בציון. על מסיו המרובים והכבדים יכול העם לבסס את חייו הפלפליים מבלי להזדקק לתרומות. מטרתה של הקהק"ל היא להניע את יהודי התפוצות להשתתף במאמצה להכשרת הארץ לעולים החדשים, למענם מוקמים בתיים, עבורם דרושה תעסוקה. אין זו, אפוא, צדקה. צדקה נותנים לזולת, מתוך רחמים, בעוד שישראל היא מולדת העם כולה, והיא גם מקור גאוותו. אין, כמובן, לבטל את חשיבותן של התרומות לקהק"ל. יש להכפיל ולשלש את ההכנסות מבתי־הספר. לנטיעות העצים יש משמעות ותועלת מרובה בבניין הארץ וכל בית־ספר חייב להתגייס למפעלים אלה. אך מעל לכל, מעל לתרומות — צריך להיות הרעיון, הייעוד.

מעולם לא ריחפה מעל ראשינו סכנת הטמיעה כמו בימינו. ערבי־הלשונות, פיצול הדת לכנסיות רבות, היעדר נוהג לאומי, המיטשטש והולך בהשפעת תרבותו של העם בקרבנו אנו יושבים ומזיוו אנו נהנים, עיוות אופיו של החג המסורתי

אלברט שיף — נשיא הקרן הקיימת באמריקה

אלברט שיף, שעמד בראש הקרן הקיימת לישראל באמריקה כשנתיים האחרונות, נבחר לנשיאה בפעם השנייה. הנשיא נולד בליטא בשנת 1893 והגיע לאמריקה בגיל י"ח. במשך הרבה שנים היה פעיל בתנועה הציונית ותפס משרות חשובות בה כנזכר ארצי וכיושב-ראש ועד הכספים של הקרן הקיימת. מאז 1949 הוא חבר של ועד מנהלי החברה הכלכלית למען ארץ-ישראל (פא"ק).

מר שיף, שעשה לו יד ושם בעולם המסחר ושימש מנהל חברות נעליים גדולות, הקדיש מזמנו וממרכו לתנועת התחייה הלאומית ואף לעסקנות ציבורית בקהילה היהודית באמריקה. אולם הפעולה הקרובה ביותר אל לבו היא גאולת הקרקע. עוד בימי ילדותו,

בעיירה הקטנה ליסכה, שבסביבת ריגה, היה יוצא בקופסת הקרן הקיימת הכחולה לאסוף פרוטות למען הקרן. מאז ראה את הפעולה למען הקרן הקיימת כעבודה קדושה ונתן לה מכוון, מרצו והונו, עד שהגיע למשרתו הרמה — לנשיאה של הקרן בארצות-הברית.

כמועצת המנהלים למען הקרן הקיימת משתתפות כל ההכתרויות הציוניות באמריקה. האמון הרב שרוחשים למר שיף כל חברי המועצה היא ערובה נאמנה להצלחת המפעלים הגדולים של הקרן הקיימת במשך השנתיים הבאות.

שלנו, העריקה המתמדת ממסגרת הערכים היהודיים, החריגה מתוך הרובע היהודי הצפוף לחווילות-נוי של הפרברים — כל אלה הם גילויים בולטים של התבוללות ופיצול. ישראל, מדינת ישראל, יכולה לשמש סכר איתן לגלי ההתנפרות וההתפזרות הללו. עוד חמישים שנה לפני קודם המדינה נקראה הקרן הקיימת בשם ישראל. היא הקרן שתעזור לישראל, לקיומו, ותעזור לתפוצות לחיות חיי ישראל. על כן נשמור עליה כעל בבת עינינו, נייחד לה מקום בלבנו, נלך לאורה ולאור ערכיה.

מען ירבו ימיכם וימי
בניכם על האדמה... (דברים יא-כא)

YOUR LINK WITH IMMORTALITY

החוליה המחברת אותך
אל הנצח

התשוקה לאלמוות מקנת עמוק
כלב כל אדם. מאז ומקדם נכסף בן-
התמותה להזכר זכרון עולמים.
שום קשר אחר איננו מוכה את
האדם בנצחיות במסורת ישראל
כקשר לארץ ישראל.

אפשר לך כעת להקים מפעל חי
במדינת ישראל שישא את שמך
עליו על-ידי עזבון בצוואתך או
העברת דמי הביטוח.

LINK YOUR NAME WITH ISRAEL!

For information write or visit
FOUNDATION, JEWISH NATIONAL FUND
(Keren Kayemeth Leisrael, Inc.)

LINK YOUR NAME WITH ISRAEL!

The Foundation for the
Jewish National Fund
42 East 69th Street
New York 21, N. Y.

Dear Sirs:

I am interested in obtaining more information on how
I can establish a personal link with the land of Israel.
Please mail additional data to:

Name

Address

City Zone State

הגליל הציוני דמנהטן

של ההסתדרות הציונית באמריקה

שולח את אחוליו וברכותיו, ברכת אחים לשאיפה ולמטרה,

למדינת ישראל

לשנת הי"ד לעצמאותה

וליובל השישים של הקרן הקיימת לישראל

מי יתן וינשימו בימים הבאים את חזון הנאולה השלמה

וינבירו חילים בקיבוץ פזורי ישראל ותפרח המדינה

בחומר וברוח מתוך שלום וביטחה.

משה טורטשינר, נשיא

השכונה הציונית

של מאנהטן, מספר 7

מברכת את

מדינת ישראל

ליום חגה הגדול בהיכנסה

לשנת הי"ד לקיומה

ואת הקרן הקיימת לישראל

ליובלה השישים

אברהם קליימאן, נשיא

המועדון הציוני

של מנהטן

(שכונה מס' 4)

מברך את

מדינת ישראל

לחג עצמאותה הי"ד

ואת הקרן הקיימת לישראל

ליובלה השישים

בברכת בטחון ובצרון

סטאנלי הורוואט, יו"ר ועד הפועל

יוליוס רוסבאך, נשיא

לילה גולד, גזברית

הגליל הציוני דברוקליין

של ההסתדרות הציונית באמריקה

מברך את

מדינת ישראל

לחג העצמאות הי"ד

וליוכל השישים של הקרן הקיימת לישראל

בליבושים נוספים בשדה העליה, החתיישבות ופיתוח הארץ.

מי יתן ויכונן השלום לעד!

דוד ש. מאיר, נשיא

ההנהלה הראשית של אפע"ל (איגוד פועלים לאומיים)

שולחת את ברכתה, ברכת חברים, לתושבי מדינת ישראל ולממשלה

לכבוד השנה היידי של מדינת ישראל

וליוכל השישים של הקרן הקיימת לישראל

ה"פארבאנד" — איגוד הפועלים הלאומיים

ל. פינגאל, מזכיר

מאיר בראון, נשיא

הקהק"ל = 60 שנות פעולה

הכשרת קרקע

הוכשרו למעלה מ-375,000 דונם ב-250 יישובים להרחבת מיכסותיהם הקרקעיות של היישובים הוותיקים, לביסוס ההתיישבות הצעירה וליצירת נקודות ישוב חדשות.

ניקוז

טוייבו למעלה מ-420,000 דונם ע"י ייבוש וניקוז חקלאי. מלבד ייבוש ביצות עמק יזרעאל, עמק זבולון, עמק חפר, עמק החולה ונחל פולג, ביצעה הקהק"ל פעולות ניקוז בגליל העליון, בשומרון, בשפלת החוף, בפרוזדור ירושלים, בנגב ובערבה.

פילוס דרכים

פולסו 1080 ק"מ דרכים. רבות מדרכים אלו איפשרו פעולות פיתוח והתיישבות במחוזות ספר נידחים, אשר קודם לכן לא היתה כל גישה אליהם והם נמצאו מבחינה מעשית, מחוץ לשטח המדינה.

יעור

ניטעו כ-57 מיליון עצי-יער על שטח של 210,000 דונם וכן מאות אלפי עצי חרוב, שקדים וזיתים. משנת 1953 עד 1961 הוצאו מיערות הקהק"ל 50,000 טון עץ.

אגבות: 15,000 דונם אגבות שניטעו בשנים האחרונות, נכנסו לשלב ניצול כלכלי עם הפעלת בית-חרושת להפקת סיבים מצמחי האגבה.

הַרְמוֹ (צָבִי) שְׁפִירָא

מאת א. ר. מלאכי

ברחוב היהודי נמצאו תמיד ילדי-פלא, נערים שנוני-שכל וחריפי-מוח. דובם היו מבני העניים, אלה שעליהם אמרו שמהם תצא תורה. הם גודלו בעוני ובחוסר כל, לא אכלו לחם לשובע ומתענוגות החיים לא ידעו, יד רכה וחמה לא טפחה אותם ואור השמש לא נגה עליהם. בכל זאת לא נבלו ולא כמשו, פרחו ונעשו פרי הילולים. כשרונותיהם התפתחו והשתלמו, עצמו ועשו חיל בלמודיהם.

הם למדו ב"חדר", אותו ה"חדר" היהודי הדל והעזוב, זה "חדר המלמדים, שוחטי בני הנעורים", לפי תיאורו של משורר ההשפלה, למדו אצל המלמד הקפדן והזועם וממנו קיבלו את חינוכם וממנו גם הושפעו, ובאלה ה"חדרים" גם התלקחה בעמקי נפשותיהם שלהבת אהבתם לעמם, תורתו ותרבותו, זו האהבה העזה שניצוצותיה הדליקו אש בלבבות העם בצאתם אליו, להשפיע עליו מרוחם, להדריכו ולהורות לו את הדרך שילך בו.

ילדים רכים — אבל למדו והגו בתורה בהתמדה ובחשק רב. יום ולילה נשמע צלצול קולם ברמה והוויית אביו ורבא לא משו מפיהם, התלמוד היה מקור השראתם ובו ובנושאי כליו היה כל הגיגם. רחוקים מהוויית הרחוב ונזירים מכל חמודות החיים היתה התורה שעשועם ואשרם. ובהיותם עוד ילדים קטנים, נערים בני שתיים-עשרה שנה, וכשמן הטוב נדף ריחם ושמן הלך לקצווי ארץ; יהודים היו מתברכים בהם ומדברים עליהם ברטט כעל גאונים ואדירי-תורה שהולכים וגדלים בישראל, והפיטו עליהם כעל "מאורי הגולה" שבתורתם יאירו את חשכת הגלות המרה. וההורים העניים היו מתגאים בילדיהם דלי-הפשר וחיוורי-הפנים, אשר מתוך עיניהם הדולקות זוהירו נשמותיהם הגדולות.

ובגדלם היכתה התורה שרשים עמוקים בלבבותיהם. ברגל ובחבילה קטנה בידיהם נדדו בחורי-עוני אלה העתידים להאיר את הגולה, למקומות תורה, ללמוד אצל ראשי הישיבות המפורסמים. בתיאורו הקלאסי של יהודה ליב גורדון בחרוזיו הנלבבים, שבהם הרים על נס את גודל אהבת התורה שקיננה בלבבות בחורי ישראל ומסירות-הנפש עליה:

עמדו על דרכי מיר, איישישוק וולוז'ין

וראו בחורי עוני הולכים בחפזון,

אורך האורח ימדו בשעל —

אנה הם עולים? לישון על הארץ,

לחיות חיי צער, לשאת כל קרץ

זאת התורה אדם כי ימות באהל.

היה חזון נפרץ ותופעה רגילה בימים ההם.

רב היה חישקם ללימוד ועצומה היתה תשוקת הדעת בלבותיהם. אש קודש בערה בקרבם, זו אש המתמיד אשר חיים נחמן ביאליק הנציח בהדרגות שנים רבות אחר כך באופן מזהיר בשירתו „המתמיד“.

ובעת שזרמים חדשים התהוו ברחוב היהודי, מצאו ראשונה הד בלבות בחורי הישיבה — העילויים היהודיים, ודרכם עברו לכל שדרות העם. היו ימים שהזרמים הרחיקו אותם מעל עמם, הם ניתקו את הקשר עם היהדות, נקלעו ב„כף הקלע“ ולא מצאו מנוחה לנפשם. אולם מרביתם לא יכלו לכבות את האש שבערה בלבותם ואהבתם לעמם ולקדשיו לא עוממה בקרבם ולא נתנה דמי למו. רוח „ההשפלה“ לא הרחיקה אותם מעמם אלא, להפך, קירבה אותם אליו. ובעת שחפצו לראות את היהודים ככל העמים וסיסמת דגלם היתה „היה יהודי באהלך ואדם בצאתך“, שמרו עם זה על הקיום הלאומי ובגאון הכליטו את יהדותם. ובעת שהתוודו על „חטאת נעורים“ שלהם, התוודו לא על חטא עצמם בלבד, כי-אם על חטאי הדור כולו, ובתעותם בדרכי החיים, ביקשו באותו זמן גם דרך-תשובה לעם כולו...

ובעת שקסם ההשפלה סר מעליהם, והם התפכחו משיכרות ההשפלה, הרגישו בספנת הדרכים הנלוות ונתיבות-הטמיעה שחפצו להוליך בהם את העם; הלאומיות נתגלתה להם בכל גודל-תפארתה והדרה, והם היו מן הראשונים לתפוס את רעיון הגאולה, להטיף לו ולהרחיבו בעם. אך נתגלתה לפנייהם הדרך הנכונה, שבו לבצרון האומה, נעשו בעלי-תשובה ואף היו מורי-דרך לאחיהם ופקחו את עיניהם לראות בשחר הגאולה, שאורו בוקע ועולה.

ולא רק „בעלי תשובה“ נעשו, כי-אם חפצו לתקן את אשר עוותו הם והעם שהלך אחריהם. והתחילו ללחום את מלחמת הלאומיות ביתר שאת, בקנאות ובחרף-נפש יותר מאשר נלחמו את מלחמת ה„השפלה“.

בעלי-תשובה לוחמים פאלה היו פרץ סמולנסקין, משה ליב ליליינבלום, ראובן אשר פרודס, שאול פינחס רבינוביץ, ל. לבנדה והרמאן שפירא, אבי רעיון הקרן הקיימת לישראל.

הרמאן שפירא לא נבדל מהם ובכמה פרטים היה דומה אליהם. גם הוא היה ילד מילדי הגיטו בתחום המושב, ילד „עילוי“ שאור השמש לא זרחה עליו. עצובים ועגומים היו ימי ילדותו, ורב עמל ותלאה ידע בנעוריו. אולם הוא נשא את יסוריו ועינויו באומץ-לב, בסבלנות ובאון לא ישוער, עד הגיעו אל מטרתו ונתמנה פרופיסור למתימטיקה בהיידלברג, המכללה היותר עתיקה באירופה.

בן לאב סופר סת"ם (שמזכיר במדת-מה את בן-מנחם), קיבל חינוך חרדי-מסורתי, ועד שנתו הכ"ח כמעט שלא היתה לו שום ידיעה מ„החכמות החיצוניות“, אם כי כשרונותיו ההנדסיים היו יוצאים מן הכלל. הוא הגה אך ורק בתלמוד ויחד עם דפי הגמרא ספג בנעוריו גם את נשמת האומה ומהם ינק את שורש חינויותו כל ימי חייו. רב ומורה-הוראה בעיירה ליטאית קטנה היה בנעוריו, אבל זרם ההשפלה סחף אותו והוא התחיל שואף להשפלה חילונית ולקנות לו ידיעות כלליות.

והמשפילים ראו במורה-הוראה הצעיר כח גדול עולה באופק ההשפלה, וחווה „אהבת ציון“, אברהם מאפו, קורא עליו „מרום אקרא לקצו“... הפסקה גדולה עשה שפירא והרבה שנים חלפו-עברו מיום שעזב את הרבנות. הוא התחבר אל ה„משפילים“ וגלה לוויילנה כדי להיפנס כתלמיד בבית המדרש לרבנים, ושם נפגש עם פאפירנה ומסר לידו את מכתב ההמלצה של מאפו, שבו יאמר „כי המוכיז הרב החריף ובקי ר' צבי שפירא, יליד עיר קטנה בסביבות קאוונא הצטיין מילדותו בכשרונותיו הנפלאים ובשקידתו העצומה בלמודי הש"ס והפוסקים, זכה לשם בין גדולי הדור, שסמכוהו להוראה, וגם היה במשך השנים האחרונות ראש מתיבתא ומורה הוראה בעיר אחת. זולת זאת עשה חיל בלמודי החשבון וההנדסה, שלמד בסתר בלי עזרת מורים, ועתה גמר בדעתו להשתלם בלמוד המאטהעמאטיק ולקנות לו יתר המדעים, ולתכלית זו הנהו שם פעמיו לעיר משפן החכמה — — ובטוח הוא כי יהיה לצבי ולתפארת לעמנו“. שנים רבות נגווזו גם מיום ששפירא דרך על סף בית המדרש לרבנים, נעלם מן החיים ושוב נתגלה כפרופיסור למתימאטיקה בהיידלברג ובמאמריו ב„המליץ“ על יסוד מכללה יהודית בירושלים. ובכל השנים הללו, בכל הגלגולים שעברו עליו, נשאר אותו שפירא בעל המוח החריף, „מוח המהרש"א“, כפי שחבריו בוויילנא כינו אותו, הגשמה הסוערת, ההוזה והחולם.

כי הוזה וחולם היה שפירא. בעל המוח המתימאטי החריף היה גם בעל נפש פיוטית ואת החלומות היותר יפים לעמו ארג — חלום המכללה ויצירת הקרן הקיימת לישראל.

אחרי הפרעות בראשית שנות השמונים, נתגלה שפירא פתאום ברחוב היהודי. אחרי היעלמו זמן רב ושמו כבר נשכח מן החיים, כאילו צלל במים אדירים — הוציא אותו האסון הגדול שבא על האומה מהיכל המדע שלו והביאו להקדיש את חייו לעמו. ובהיפגשו אז באודיסה עם רע נעוריו וחברו במלחמת ההשפלה, משה ליב ליליינבלום, השפיעו שניהם על מחבר ה„אבטואמנציפציה“, ליאון פינסקר, שישנה את דעתו בדבר טריטוריה יהודית מחוץ לארץ-ישראל ולהתמסר כולו לתנועת חיבת ציון ועבודת היישוב, וגם להניח את היסוד לתנועת חיבת ציון באודיסה. ומאז לא נח שפירא והתחיל להטיף לרעיון הלאומי ולהרחיב את חיבת ציון בעם.

בשובו להיידלברג הבריק במוחו רעיון יסוד מכללה עברית בארץ-ישראל, והוא יצא לשם זה בשורת מאמרים ב„המליץ“, מאמרים ערוכים בחום-לב, באמונה רבה, בהתלהבות ובנשימה לוחטת, ויש בהם מן ההגיון הקר וסערות-נפש; כתובים ב„אש שחורה על גבי אש לבנה“ עד שרושםם חי וקיים עד היום הזה. יסוד המכללה לא נתן דמי לו, היה צפור נפשו ומטרת חייו. הוא לא נלאה מדבר והטיף לרעיונו זה, לכתוב מאמרים ולערוך מכתבים¹; לברר ולהבהיר את הצורך בתחיית המדע הישראלי ובהתפתחות הכשרון היהודי על-ידי המכללה

1) הם כונסו ב„כתבים ציוניים“ של שפירא, קובץ קטן שנערך בידי ב. דינבורג (דינור) בלויית מבוא ממנו „הראשון לחלמים“ (ירושלים, תרפ"ה).

העברית, שהוא קורא לה „בית מדרש תחכמוני“. במאמריו היה מן הראשונים שביטאו את רעיון יצירת מרכז רוחני בארץ־ישראל, דבר שיל"ג²) ואחד־העם הגו בו וביססו אותו.

המכללה לא נוסדה, אבל שפירא לא חדל מטוות את חלומותיו ולעבוד לתנועת חיבת ציון. בהיידלברג עיר מושבו ייסד את אגודת „ציון“ בעלת תכנית רבת־מעוף שהוא ערך אותה וגם חיבר את תקנותיה, ויסוד המכללה הוא אחד מסעיפיה. הוא כותב: „לברוא שמה [בארץ־ישראל] מרכז אשר ממנו תצא תורה ומדע לישראל, בהבנות בלב המושבות אשר לישראל בית מדרש התורה, החכמה והעבודה, אשר יורו בו גדולי חכמי ישראל בשלש מחלקותיו“. והוא מגדיר את מהות המחלקות, בצינו את תכנית הלימודים:

„מחלקה לחכמה אלהית, לגדל מורים ורפנים על ברכי התורה, החכמה והמוסר.

„מחלקה לחכמות עיוניות, כחכמת השעור, התכונה, הטבע, דברי ימות עולם וכו'.

„מחלקה לחכמות מעשיות, כחכמת הכימיה, חרושת המעשה (טכנולוגיה)

ועבודת האדמה“.

גם לרעיון הקרן הקיימת לישראל ניתן ביטוי בתכנית חברה זו שנוסדה בשנת תרמ"ד, ואשר על תעודתה ומטרתה יצא שפירא במכתב גלוי בשם „מי יתן מציון ישועת ישראל“ שנדפס ב„המליץ“ לשנת 1884. בסמנו בתקנות החברה את מטרתה בגאולת הארץ — קניית אחוזות לשם התנחלות משפחות החברים שיזכו בגורל, הוא אומר: „להגיע עד המטרה הרביעית יש להחברה קרן קיימת המתמלאת מנדבות החברים ומן התרומות אשר ירימו לדבר הזה ומכל יתר הכנסות החברה אשר לא נקדשו לענין אחר. הקרן הקיימת לא תוכל בשום פנים להשתנות לענין אחר“.

בתכנית אגודת „ציון“ הונח היסוד לעבודת־התרבות בתנועת חיבת ציון ולאחריה בתנועה הציונית. מלבד הרעיון המרכזי — יסוד המכללה העברית, נאמר בסעיפים הראשונים אשר בפרק „מטרות החברה“: „להקים קרן תורת ישראל, שפתו וספרותו ודברי הימים לישראל“; „למען הגיע את המטרות השתים הראשונות, תשתדל החברה לדרוש בתורת ישראל, לשאת ולתת בה וללמוד וללמד את השפה, הספרות העברית ודברי ימי ישראל“. הוא כבר היתווה בתכניתו זו את עבודת התרבות בתנועה הציונית. בנאמו בקונגרס הציוני הראשון על „המרכז לרבות העברית“, חזר על עיקרי דבריו במאמריו שכתב בימי „חיבת ציון“ בהבלטת רעיונו שהובע בתקנות חברת „ציון“ על יצירת „מרכז אשר ממנו תצא תורה ומדע לישראל“. בנאמו הדגיש: „מרכז יוסד על־ידי הקמת „בית מדרש התורה, החכמה והעבודה“ לשם הקניית כל הידיעות הדתיות, המדעיות והמעשיות; בבית המדרש

(2) ברעיון המרכז הרוחני אמנם הקדימו יל"ג, במאמרו „על גאולתנו ופדות נפשנו“ ז„עזרה ועזרא“ ב„המליץ“ לשנת תרמ"ב, ושפירא בהצעתו על־דבר יסוד המכללה (מכתב מהיידלברג“ ב„המליץ“ של אותה שנה) מסתייע במאמרים אלה.

תהיה מחלקה אחת כללית משותפת ושלש מחלקות מיוחדות: מחלקה תיאולוגית, מחלקה למדעים עיוניים, מחלקה לידיעות טכניות ואגרונומיות.

אם גם לא נתגשם רעיונו ביסוד המכללה, לא התייאש ולבו היה מלא אמונה ותקווה שבשוב ישראל לארצו ויוסד ישוב יהודי בארץ-ישראל, ימצא גם רעיונו את תיקונו וחלום-חיוו יפתר לטובה, ומציון תצא שוב תורה על-ידי המכללה העברית. הוא כבר ראה את עצמו משמש פרופיסור באותה מכללה, ובמכתביו לידידיו הוא חותם: "צבי הירש המכונה ד"ר הרמאן שפירא, דוצנט בחכמת ההנדסה בהיידלברג עד אשר יכונן ד' את בית מדרשו בציון". בינתיים הוסיף להטיף לעבודת התחיה בכלל והרחיב את הרעיון הציוני בין המשתלמים הצעירים, תלמידי מכללות במערב אירופה, שעליהם השליך את יהבו ושם אמונתו שהם יהיו בין בוני ציון, והשפיע עליהם מרוחו והכין אותם לעבודה הגדולה של תחיית האומה והארץ. ובהתגלות הרצל באופק חיי האומה ב"מדינת היהודים" שלו ובכרוזיו לכינוס הקונגרס, נענה לו שפירא והיה מתומכיו המסורים והנהלים ביותר של יוצר התנועה הציונית המדינית ומנהיגה.

בקונגרס הראשון כבר הובלטה אישיותו הקורנת של שפירא חריף-המוח והמהנדס-המשורר, והוא עשה רושם רב בנאומו ובהצעתו על ייסוד קרן הקיימת לגאולת אדמת ישראל בארץ-ישראל. מאז ראו את שפירא תמיד במערכות הציונות ההרצליאנית ועוזר למנהיג בעצה, בהסברה ובמלחמה במתנגדי הציונות.

הוא התכוון לנסוע לארץ-ישראל ולהתיישב שם, בקוותו שעוד יופה להרפיץ תורה על הרי ציון ובמושבות יהודה, שומרון והגליל. מלא געגועים הביע את אהבתו לארץ בהימנונו "שלום לך ציון!", שכתב כחודש לפני הסתלקותו ופרסמו ב"השקפה" של בני-יהודה. בשמחתו הגדולה על תחיית הארץ וצלצול השפה העברית שהתחילה להיות מדוברת בפי עוללים ותינוקות של בתי-ספר. הוא כולו מוקסם מחזון התחיה, הוא פונה לאחיו, בני ציון וירושלים, שופך את נפשו לפנייהם על-ידי העתון הירושלמי נושא דגל התחיה בדברי רגש מלאי-פיוט שעטו הרעיף בערב פסח, חג החרות לאומה: "שלום לך ציון, שלום לך ירושלים עיר הקודש, שלום ליושבים לפני ד' בבתי מדרשותיהם, שלום לשופכי דמעות ולב על חרבותיך, שלום למחכי בנין הריסותיך, שלום למשדדי אדמתך, לזורעים בדמעה ולקוצרים ברנה, שלום למכונני מושב לבניך, שלום לחורשי נירך ונוטעי כרמיק, שלום לזורעי אהבת עמנו, דעת תורתנו ושפתנו וחפת הקודש על תלמי לב זרענו, שלום לכם עוללים המדברים בלשון קדשנו; שלום לכם יונקי שדים אשר תמצו את חבת ארצנו בחלב אמותיכם, שלום לאמותיכם המשוררות שירי קודש באזניכם, ובזמרת יה תישנינה אתכם על ברכיהן; מה נכספה נפשי אליכם אחי ואחיותי! מה תכלינה עינינו להסתופף בקרבכם, לשאת אתכם יחד כל יגון וכל ששון, כל עצב וכל תקוה, הלא ידעתם כי עינינו נשואות אליכם מכל קצוי ארץ, יומם וליל בכס נהגה ואליכם תערוג רוחנו, שלום לכם. ושלום ואחוה הרבו נא ביניכם למען תהיו למופת לנו ולכל עם ישראל, אשר כל ישענו לאחדו ולאגדו אגודת עולמים".

כמשק כנפי יונה עולה מהימנון זה הד פעמי התחיה הלאומית וכיסופי גאולה של אסיר ציון וחולם הגאולה. שפירא מזדהה עם אחיו היהודים בירושלים ובישוב. "זקנים ונערים, אשכנזים וספרדים, למודי ד', דורשי חכמה ומדע, סופרים ומשוררים, עושים מלאכת חרושת, סוחרים, כנענים, עובדי אדמת קודש ונוטעי כרם ד' צבאות" ונושא את כפיו בתפילה לשלום ואחדות בקרבם. את השתפכות נפשו יסיים בתקווה: "לשנה הבאה בירושלים" וחזתם: "דברי ידידכם, אסיר ציון המצפה לראותכם, המתפלל בכל יום כי יזכרו ה' ללמד את בני עמו בבית מדרש התורה החכמה והעבודה אשר יתכונן בארץ הקודש, וקרא לכם שלום!" שאיפתו ומשאת־נפשו לא באו על מילואם. הוא מת זמן קצר לפני כינוסו של הקונגרס הציוני השני. הוא נפטר בשובו מקלן, שהוזמן שם לנאום באסיפה ציונית ואת עיניו עצם מתוך שיחה על מצב היהודים בגלות והתגשמות הציונות. עזה היתה אהבתו לעמו וחזקה אמונתו בתחיתו.

אין מוסד אחר שקם בישראל בדורות האחרונים שיקר במידה כל כך מרובה ללב כל יהודי כקרן הקיימת. יסודה ומקורה של הקרן במסורת בת שלושת אלפים שנה ופניה כלפי העתיד. אף עתה, עם יסוד המדינה, לא פנה הודה ולא הועם זיווה של הקרן וכמו בעבר, תשמור על הפיקדון היקר מכל — אדמת ארץ ישראל — שישאר קנין־עולם לעם ישראל כולו.

ישראל שטיבל

סינאטור במדינת פנסילוונייה

בולֵי הַקֶּרֶן הַקְּיֻמָּת כְּבוֹלֵי דָאָר

מאת טוביה פרשל

מיד לאחר יסוד הקרן הקיימת לישראל בשנת 1901 נקטו מייסדיה ומנהליה בפעולות ובאמצעים שונים כדי להחדיר רעיון הקרן ולהגביר אוסף התרומות למענה בשדרות רחבות של העם. מן האמצעים העממיים ביותר היתה הוצאתם למכירה של בולי תעמולה. בול הקהק"ל הראשון הופיע בשנת 1902. היה זה בול בצבעים תכלת ולבן — צבעי הלאום — משופץ מגן דוד ובתוכו המלה „ציון“. הבולים הראשונים נדפסו בווינה ומשם הופצו בארצות שונות. מאז הוציאה הקק"ל מאות בולים בעלי דגמים שונים שציינו והדגימו מאורעות ותקופות בחיי העם והארץ והעלו על נס גדולי האומה וגיבוריה. מוסדות ואירגונים ציוניים השתמשו בבולים אלה בשטרות, קבלות, תעודות ומיסמכים אחרים. וכן עשו גם אנשים פרטיים. ורבים מאד היו אלה שהדביקו בולי הקהק"ל כתוספת קישוט על גלויות ומכתבים. הציונות היתה „המדינה בדרך“. בולי הקהק"ל כונו „בולי המדינה בדרך“ — ואמנם ראויים היו לתואר-כבוד זה. הרי הם שהביאו את בשורת המדינה העתידה לקום למאות אלפים בתים יהודים בכל רחבי תבל. ואף זו, רק כעבוד תקופה קצרה מעת הופעתם הראשונה כבר שימשו בארץ-ישראל באופן רשמי למחצה מעין בולי עזר לדואר. וכעבור בערך יובל שנים, ערב קום המדינה, שימשו בולי הקהק"ל כבולי הדואר הרשמיים הראשונים של השלטון היהודי העצמאי בארץ.

בולי הקהק"ל והדואר האוסטרי

בימי השלטון העותומני פעלו בארץ ישראל, נוסף על שירותי הדואר התורפיים גם משרדי דואר של מעצמות זרות אשר לפי הסכמים היו רשאיות לפתוח סניפי דואר משלהן.

האוסטרים, הצרפתים, הרוסים והגרמנים החלו בפתיחת סניפי דואר במחצית השנייה של המאה הקודמת¹). בראשית המאה הזו עשו כן האיטלקים. משרדי הדואר הזרים פעלו בארץ עד מלחמת העולם הראשונה. האוכלוסיה היהודית, שלא רחשה אימון רב לשירותי הדואר התורפיים, השתמשה לרוב במשרדי הדואר הזרים, ואלה התחרו ביניהם על הלקוחות היהודים אשר הירבו לעמוד בקשרי מכתבים עם קרוביהם ומפריהם בגולה.

בראשית המאה הזו הציעו מנהלי משרדי הדואר האוסטריים בארץ לאוכלוסיה היהודית להעביר ללא תשלום את הדואר המקומי בין הערים והמושבות החדשות, בתנאי שהיא תשתמש בשירותי הדואר האוסטריים למען משלוחים לחוץ לארץ.

1) במחצית השנייה של המאה הקודמת פתחו גם המצרים סניף דואר בארץ. אך הוא נסגר לאחר שפעל במשך תקופה מסוימת.

יהודים רבים ניאותו להצעה זו ומכתביהם המקומיים הועברו על-ידי שירותי הדואר האוסטריים ללא תשלום וללא בול. לאחר שהופצו בולי הקה"ל היו שהדביקו מרצונם החפשי בולים אלה על מכתביהם המקומיים. משרדי הדואר האוסטרי מכרו בולי קה"ל לאלה שרצו להשתמש בהם ומסרו את כל ההכנסה לקרן. משרדי הדואר האוסטריים גם החתימו בולי הקרן הקיימת שהודבקו על מכתבים בחותמות הדואר שלהם, ובכך הפירו באופן רשמי-למחצה בבולי הקה"ל כבולי עזר לדואר. בתקופה זו הופיע גם בול קה"ל המיוחד של ראשון לציון. באותה המושבה הוצא בשנת 1904 בול שהיה דומה בהרבה לבול "ציון", הבול הראשון של הקה"ל. הבול מראה מגן דוד אשר בתוכו כתובה המלה "ציון" ומסביב לו הכתבה: "ראשון לציון — 10 פרוטות חצי ההכנסה לקרן קימת". מחצית מהכנסות בול זה שהודבק על מכתבים שהועברו על-ידי סוכן הדואר האוסטרי בראשון לציון, היתה מיועדת לקה"ל, בעוד שהמחצית השנייה היתה בוודאי ניתנת כשכר טירחה למטפלים בדואר, או לסוכן הדואר האוסטרי המקומי עצמו. הסוכן החתים את הבול בחותמת הדואר שלו.

לא ידועים כל פרטי הסדר משרדי הדואר האוסטריים בארץ עם הלקוחות היהודים בדבר ההעברה של הדואר המקומי ללא תשלום, וכן לא ידועים כל פרטי ההסדרים בדבר מכירת בולי הקה"ל על ידי הדואר האוסטרי — אך מן הפרטים המעטים הידועים ומן המכתבים המעטים שנשתמרו ואשר בהם מופיעים בולי הקה"ל וכן בול ראשון לציון כשהם מוחתמים בחותמות הדואר האוסטריים מסתבר, שאמנם נחשבו בולי הקה"ל על ידי הדואר האוסטרי למעין בולי-עזר לדואר²).

2) השימוש בבולי קה"ל בדואר האוסטרי בארץ מיון בראשונה בהרחבה על ידי פ. לינדנברג. Paul P. Lindenberg: Das Postwesen Palestinas vor der Britischen Besetzung. Wien 1926, p. 35-37. (יצחק ריבקינד).
 באחרונה דן בעניין: F. W. P. (ollack): The Austrian Post Office at Rishon Lezion. "Holy Land Philatelist"—no. 44/45, June-July 1958 (Tel-Aviv).
 מן הראוי להעיר כאן, כי בראשון לציון בה הוצא הבול המיוחד נוסדה עוד בשנת תרמ"ב חברה לרכישת קרקע בשם "קרן קימת". היא קדמה את הקרן הקיימת לישראל בעשרים שנה כמעט (ראה ספר "ראשון לציון", ראשון לציון תש"א, עמ' 509—510). אם כן, כנראה, לא היתה החברה פעילה יותר בזמן שהוצא הבול, מעניין שהכתבה על הבול אומרת "לקרן קיימת" ולא ל"קרן קיימת לישראל".

הבולים הרשמיים הראשונים של השלטון העברי העצמאי

באמצע חודש אפריל 1948 התחילו השלטונות הבריטיים בארץ בחיסול שירותי הדואר. ניתנה פקודה על הסגרתם ההדרגתית של משרדי הדואר ושריפת מלאי הבולים אשר היה ברשותם. תהליך החיסול נמשך עד החמישה למאי, בו נסגרו באופן רשמי משרדי הדואר האחרונים. משרדי הדואר בישובים היהודים נסגרו אמנם באופן רשמי, אך למעשה המשיכו לפעול. מנהיגי הישוב ראו בסכנה הכרוכה בהפסקת קשרי הדואר בארץ עם חוץ לארץ אפילו ליום אחד, והחליטו לקיים שירותים אלה על אחריותם הם עוד לפני הכרזת המדינה.

„מנהלת העם” — שעם הכרזת המדינה

הפכה לממשלה הזמנית — ציוותה על מנהלי ופקידי הדואר היהודים להמשיך בעבודתם על אף הסגירה הרשמית של השירותים, וכך נתקיימו שירותי הדואר ללא הפסקה גם בימי התווה ובוהו האדמיניסטרטיבי, כאשר הפיגוי הבריטי היה בשלביו האחרונים. במשך חודש אפריל השתמשו במשרדי הדואר היהודים העצמאיים בבולי המאנדאט, בולי פופר הישוב ובולי הקה"ל החל מן השלושה למאי השתמשו רק בבולי הקה"ל בתוספת רכב „דאר”. מנהלת העם הכינה שלושה מיני הדפסת רכב של המלה „דאר”:

- (א) הדפסת רכב בשביל איזור תל-אביב
- וכל הארץ; (ב) הדפסת רכב בשביל איזור חיפה;
- (ג) הדפסת רכב בשביל איזור ירושלים.

הטבעת המלה „דאר” בחיפה ובתל-אביב נעשתה בחותמות יד, ובוצעה על-ידי פקידי הדואר ועל ידי תלמידי בתי-הספר שהובאו למשרדי הדואר. בירושלים נעשתה ההטבעה בבתי-דפוס מקומיים. משרדי הקה"ל בתל-אביב ובחיפה סיפקו לדואר כמויות שונות של מינים שונים של בולים. לא כן בירושלים. שם השתמשו רק בבול אחד של הקה"ל, שהועמד לרשות הדואר המקומי על-ידי המשרד המרכזי של הקה"ל. היה זה הבול האחרון שהוכן אז על-ידי הקה"ל והוא מראה את גבולות המדינה היהודית לפי החלטת אום, ונושא את הכתבה: „מדינת היהודים — י"ז כסלו התש"ח" (הוא התאריך העברי של יום קבלת ההחלטה; כ"ט לנובמבר 1947). השימוש בבולי הקה"ל כבולי דואר פסק ב-14 למאי. לפני תאריך זה הוציאה מנהלת העם הודעה בה הודיעה לקהל כי „בולי הקרן הקיימת לישראל בתוספת החותמת „דואר” המשמשים עתה בתור בולי דואר יוצאו מהשירות אחרי גמר העבודה ביום שישי, 14 למאי 1948. לאחר 14 למאי 1948 אין להשתמש בבולי הקרן הקיימת לישראל בתור בולי דואר”³. ביום ראשון, 16 למאי, מכרו משרדי

(3) הבולים בוטלו סופית ולחלוטין ב-22 למאי.

הדואר את הבולים הראשונים של מדינת ישראל. היתה זאת סידרה של בולים ועליהם המלים: "דואר עברי", כי בימי הדפסתם לא היה ברור עדיין שם המדינה. בירושלים, שהיתה מנותקת מן הישוב, המשיכו להשתמש בבולי הקהק"ל במשך תקופה קצרה לאחר הכרזת המדינה. בוליה הראשונים של מדינת ישראל הגיעו לשם רק בימי ההפוגה הראשונה, בחודש יוני של אותה השנה⁴.

(4) קיימת ספרות פילטליסטית רבה על בולי הקהק"ל ששימשו כבולי דואר רשמיים של השלטון העברי העצמאי ערב הכרזת המדינה. אציין רק ספרים ומאמרים אחרים: "תולדות הבול והדואר בעולם ובישראל", מאת צ. וינגרטן וש. שליט (תל-אביב, תשט"ו), עמ' 71—72. יצחק הימן את משה פרצלן: "בולי דואר של ישראל — מודרך וקטלוג", הוצאה שנייה, תל-אביב תשט"ז, עמ' 1—28.

Otto Hoffman: Postal Services in Jerusalem During the Siege, "Holy Land Philatelist" no. 1, Nov. 1954; Jehuda Bruell: Half a Century of Jewish National Fund Stamps "Holy Land Philatelist" no. 1, Nov. 1954 ("the Holy Land & Middle East, Philatelic Magazine, vol. 1, no. 3, April 1957, London). נופס גם ב'

שר העבודה:

יש קשר ישיר בין פיתוח הקרקע ע"י הקרן הקיימת לבין ביטחון המדינה, ויש קשר בין ביטחון המדינה לבין קיומנו פשוטו כמשמעו. אם דרושה לנו התיישבות נוספת — דרושה לנו הקרן הקיימת. אם דרוש יעור נוסף — דרושה לנו הקרן הקיימת. אם דרושה קרקע נוספת — לא נוכל בלי הקרן הקיימת. ואני יודע על עשרות ועל מאות מפעלים שללא מכשיר דחף, ומכשיר דחף זו הקהק"ל, לא היו מתבצעים. ולכן, אם היהודים בכל העולם רואים את גאולת קרקעות ישראל מן השממה כאחריותם הם, מדוע נשחרר אנחנו את עצמנו מהמשימה הגדולה, המחנכת והמלהיבה הזאת? ואין זה שיין לדור באזל; בכל ארץ בה פועלת הקהק"ל ראיתי שכבות צעירות בין הפעילים ובאמצעות האילן הקופסה הכחולה הם צועקים בארץ הזאת לפיתוח וסולידריות נפשית.

יגאל אלון

פְּלִימְפֶּסֶט

(תחרות הסיפור העברי הקצר — סיפור ג')

מאת נמרוד

מובא בספרי היסטוריונים: הפאלימפסטט הוא גוויל או פפירוס, בו נמחק הכתוב ראשונה וטפסט חדש נכתב עליו. עיקר שכיחותו — בניקוף חילופי התקופות. לימים מצאו אנשי מדע דרכים לפיענוח השכבות השונות של הפאלימפסטטים. אלא שלאף איש מדע לא יצא עדיין לעסוק בפאלימפסטטים, שהמציאות מוסיפה עליהם שכבות חדשות לבקרים.

באת.

גאולה ויובל מקבלים אותך בפתח ב"הללו" חגיגי, המושמע בכוונה מכוונת ובעסק גדול. ב"הול" עומד ברנש מקריח ומשמין, והוא לוגם ויסקי באיטיות מזורה, כאילו היה עליו לשכך כאבה של שן חולה.

— נא להפיר: מר מגידו מן הלשפה הפלפלית — מכריזה בפניו גאולה

בקול ענות.

— נעים לי מאוד. ויינשטיין שמי, — עונח הקרח.

בחדר יושבים כעשרים זוגות או יותר; חלקם מופרים לך מזה שנים, לאחדים מהם נתוודעת במסיבות הקודמות של גאולה, והשאר — "פנים חדשות".

— שמי משה, — אומר באותה נימה חברה'מנית, השגורה ומוזמנת אצלך

להודמנויות אלה, — משה — לכולכם ...

השעה היא עשר.

מקצה החדר מגיח לקראתך תמרי. תמרי שמה, כמובן, לראותך. תמרי מעונין בך. כלומר, הוא מעונין לשמוע את הרכילויות האחרונות מן הלשפה, כדלהלן: — מה אתה אומר, לא יאומן ממש, שניאור עוזב? ומה עם ואלדמאן? מתפתה. הה? תמיד אמרתי זאת... ושמואל? איך הבחור, בסדר, הה? מה אתה סח, מרדכי הולך, שמע, אין מזל לבחור הזה... נו, באמת, אני שואל, איך סידרו אותו... ודווקא בחור מוכשר, אתה יודע, דווקא בחור מוכשר, עכשיו הוא דפוק עד העצם...

— כוס קוניאק? — שואלת גאולה.

— נו, ומשאר ה"חברה" — דוחק עליך תמרי — ראית כבר את כספי...

שמע, זה פאנטאסטי, אני אומר לך, זה פאנטאסטי — איזו קריירה עשה הבחור הזה...

— עוד כוסית קוניאק? — שואל יובל.

— או, לא, לא, תודה — משיב תמרי — אטעם מן הסופגניות.

— אתם מדברים על כספי? — מתערבת גאולה בפרץ צויותה פתאומי —
זה שחזר מפאריס? הוא הוזמן אלינו להערב.
תקליט ראשון החליק על לוח הפאטיפון.

*

**

— אז אני אומר לכם — אומר יובל, — אני אומר, שעוד מעט יתחילו
אצלנו לחלק משהו לתואר חג' אצל הערבים. היית במפה — אתה חג'. היית
בחוג לארץ — אתה בן-אדם. אחרת לא ירצו בכלל עוד מעט ל'סתפל עליך.
— אתה סתם מקנא, בעלי — אומרת גאולה בהדגשה יתירה.
— עזבי שטויות. אני מפיר את כספי לא מהיום. זוכר אותו מהגימנסיה.
הוא לא היה משהו מיוחד.

— אתה רואה שלא צריך להיות משהו מיוחד בשביל להצליח.
— די, את מתחילה שוב? — נאנח יובל.
כולם נחלצים לעזרתו. מאמץ מרוכז להחליף את הנושא.
— אפרים לא יבוא הערב? — שואל תמרי.
— אני מקווה, שעוד יבוא — אומרת גאולה, — כמובן שהזמנו אותו.
לפני שנה הוא היה "מסמר" הנשף. אתם זוכרים איך הוא הקליט את פולנו על
ה"טייפ".

— בשנה שעברה בזמן הוזה היינו במלון "גת". זה עלה לי קצת, אבל זה
היה סילווסטר-שלי-ממש, — מציין תמרי.

— זה היה ממש כמו בסרטים, — מאשרת לילי תמרי את דברי בעלה. —
כיבו את האורות בחצות, מילא, 'ת זה עושים בכל מקום, אבל השירים שהם שרו
ושהתזמורת ניגנה 'ת זה אפשר לשמוע רק ברסט. ה"קסט", שישבו על ידינו
התגשקו, כמובן, ואמרו, שזה היה בדיוק כמו בגרמניה.

— אתה, משה, היית במסיבה שלנו בשנה שעברה? — מקשה גאולה.
— נדמה לי שכן.

— אינך זוכר? ודאי שהיית. שמענו את קולך ב"טייפ".

— נכון... איך יכולתי לשכוח? בדרך כלל אינני שכחן מטבעי.

לא, לא תשכח את ליל הסילווסטר שלך. גם אם שכחן מטבעך תהיה —
כיצד תוכל לשכוח?

ברפתות ביעבעעו הבהמות והיו מעלות גירה ואתה היית מרחץ את כיניך
ובוהה אל מול הלילה.

היה קר. קר בפולין בשלושים ואחד בדצמבר. היה לילה ושלג דק הוסיף
לרדת על הכפר וכעין חגיגות של סילווסטר נישאה באוויר בזו צהלת-סוסים
השיכורה שעלתה. שירים הושרו, פוסת נוקשו. שירי חג, — שירים של ניבול
פה. התגנבת מן היער לתוך הכפר לאחר חליבה האחרונה, קיווית, כי אותו ערב
יקדימו לחלוב, ובדין, צואות ומוסיפות הפיצו הפרות חמימות מחייה נפשות.
מהבילות היו עליך הבל רב ומרחרות פניך לוטפנית בנחיריהן הלחיס. ידידותיות
היו מבני אדם.

האזנת לשיריהם, לריקודיהם. היו האיכרים רוקדים גם ריקודים עירוניים, מאלה שהיית שומע בבתי קפה יהודיים, והיו להם שירים משלהם, שלא שמעת אותם לפני כן. מדי פעם היו זוגות עוברים את הדרך הכפרית. והיו ריבות הכפריות פורצות בצחוק מקציף, אינ־מעצור, מידבק. היה בצחוקן איזו שביעות רצון נשית מהולה בחוסר־דאגה חייית. וכל אותה נהמה עדרית וצחוק בהמי חגגו את זכותם לחיים.

את זכותם שלהם לחיים. שלהם. של כל אחד מהם. של כל שוטה וחרש וקטן שביניהם.

היית מהרהר בכך, כי לעולם לא תהיה בנשף מעין זה, לא תצחק כמוהם, לא תשכב עם אשה, כי מחר יתפטך עם שחר. יירו בך. לא תצליח לחצות את הכביש, לחזור ליער. הפדור ישיג אותך בשדה הפתוח. מבעד לאשנב הקטן הפתח באותם שמים של תכלת עזה, לא מציאותית. כלבים יללו מול הירח. וכפור עז.

רצית לחיות. ידעת, שזה טירוף — ורצית. הדבר היחיד ההגיוני, המציאותי, שאין מנוס ממנו היה אז מותך.

והיום אתה כאן. בנשף, שהוא ספק חנוכה, ספק סילוטר. בתל אביב.

מה היה זה? סרט שראית אי אפעם, אי אז? אפשר שמעולם לא ראית תכלת זו בלילות החורף ביערות פולין אלא ראית רק על מסך סימנמסקופי, בצבעי „טכניקולור“ ובאותן המודעות של חברות תעופה וחברות תיירות, המציעות טיול לשווייץ לפני חג המולד.

אולי בכלל אין לספר סיפור זה לעולם. איש לא יאמין, כי זה אירע במציאות, איש לא יבין, ואתה עצמך, המסוגל אתה להבין, להאמין?

— אז מה רציתי לספר לכם? — נזכר יובל. — אה, כן, לתמרי יש שוב צרות עם ה„בוס“ שלו.

כל זה ידוע ונידוש עד לזרא. יחד עם תמרי עובד בן של אחד ה„גדולים“ ומנהלו מחניף לו ומלחך פינכתו עד להקיא. יש מאה ואחד סיפורים על כך. כיצד קיבל מנהלו של תמרי את פני אחד הגדולים לאמור: „הודות לעבודתו היוצאת מן הכלל של יאקוש הגדלנו השנה את המתזור“. ויאקוש זה הוא טיפוס מטומטם למדי ועצלן, שיש לדחוף אותו פעמים אין ספור, עד שיעשה משהו. כל זה בדיחה אחת גדולה, אלא שתמרי סובל מזה, המספן.

— שמעתם את הבדיחה על התינוק הדפקטיבי? — שואל ויינשטיין.

איש לא שמע עדיין את הבדיחה ויינשטיין רואה את עצמו צולח ובגרם

המעלות:

— אז פכה... לזוג אחד נולד תינוק בלי ראש. אסון משפחתי. האב בוכה. האם בוכה. איש איננו מאמין, שהילד מסוגל להשאר בחיים. רצים לגדולי המומחים. איש איננו מנבא לתינוק שום סיכויים. טראגדיה. עד שרופא אחד גילה פתאום, שהתינוק איננו חייב למות. „מה זה משנה, שאין לו ראש? גב יש לו? אז הוא יסתדר בחיים נפלא...“

— ויינשטיין, אתה היום על הגובה, — מעניקה לו לילי תמרי מחמאה

שיגרתית ומתרוממת לקראת הריקוד. התקליט הבא הוא טאנגו ורוב הפורסות מתרוקנות. ואף אתה מומין את גאולה.

“ — Once, there were green fields, kissed by the sun . . .

אתה נפרדת מהשדות הירוקים, נפרדת כחטף באותו קיץ אחרון, אותו ביילית בכפר, בבית סבתא, וניפלה קייץ זה מכל קודמיו בזו הירקות העסיסית, השופעת, שהיתה ממלאת את האופק מלוא העין הרואה.

לא שיערו הבריות קייץ שכזה. מהלך היה לו אדם בשבילים שבין השדות, היו הכפריים מפסיקים לרגע ממלאכתם ומפטירים לעומתו:

“ — היי, אדון, אדון! . . . הראית קמה כזאת מימך? רק בשנת הארבע-עשרה, בשנת המלחמה האוסטרית, היו השבילים גבוהות כל-כך, מלאות כל-כך . . . אין זאת, אלא כי דם משחרת האדמה . . .”

בית סבתא אמד בכניסה לכפר, מול המרעה המשותף. מולו השתערו האפרים, וירקותם, העזה וחרפה תחילה, הלכה והצהיבה, ככל שקרבו שלהי הקייץ. חזיתו אכסדרה ומדרגות אבן צבועים בתכלת וירכתו מרפסת עץ פתוחה, שפניה אל החצר. באותה אכסדרה היתה יושבת סבתא עם צאת השבת ולוחשת תפילותיה: „גאט פון אברום, פון יצחק און פון יע־נ־קב . . . וואָס דער שבת געהט אָוועק . . . זאָל די וואָך צו אונז קומען מיט געזונד און פרנסה און בשורות טובות . . .” אלוהי אברהם, יצחק ויעקב . . . שבת זו, כיוון שהיא מסתלקת מאתנו . . . מי יתן והשבוע הבא עלינו לטובה, שבוע של בריאות יהיה ופרנסה מצויה ובשורות טובות . . .”

“Once, there were valleys, where rivers used to run”

בימי סגיר, כאשר אי אפשר היה להתרחץ במימי הנחל, היית מכלה עתותיך באכסדרה, תוהה על הנוף שירקותו האפירה. הכפר, הדרך והאפרים, העולם כולו דמה למטלית שהחליאה ואתה הבטת בדרך הכפרית השוממה וב„הוצולים“, שוכני ההרים, שהיו עובדים בדרך בדרכם לעיר. בסליהם היו נוטלים עמם אוכמניות ופטל, ועוד מיני של תותי-יער, שלא היו נקראים בשם אלא בניב ההוצולים בלבד. תכופות נטלו עמם גם שטיחים, שטוו על פי דרכם בביקתותיהם בפיסגות ההרים. אף לבושם טוו בעצמם ולרגליהם נעלו מנעל מתוצרת ביתם, מעור שלחים, שקשרוהו איך-שהוא.

עדיין נשארה לך מזכרת אחת מאותו עולם. צילום דהוי, שקיבלת כבר בארץ. „בית ספר עברי „תרבות“ בעיר א.“ הילד השלישי מצד שמאל זה אתה. אתה-ולא-אתה. ממשות דהויה, ממשות הזויה מציאות בלה ומטושטשת. דמויות, המופיעות בתמונה, יש להם כל הסגולות של רפאים. גם מי שנשאר בחיים הפך בכך את חוקי הטבע. את שני הילדים, המחזיקים את הלוח עם הכתובת „בית ספר עברי . . .” הם היו הילדים האחרונים, שנותרו בחיים בגיטו.

גאולה נצמדת אליך, בריקוד ירכנית, דדנית ומרירה. אתה מחליף עמה מלים חסרות משמעות. חיוכי סתם. שתיקה. מאותו סוג של שתיקות, כשהכל נאמר כבר. אתם ממשיכים לרקוד מבלי להגיד דבר.

היא בחורה טובה, גאולה. באמת בחורה טובה. מסוג הבחורות הטובות, שהפכת פעם, בזמן ה„הגנה“ ובמלחמת השיחרור, שמעטות כמותן נותרו בעיר הזאת. אלא שאירעה תקלה קטנה בחישוב נישואיה. Error of judgment, כמו שאומר שפירא מלשכת הבקורת, כל אימת שמתגלה אי-התאמה בבדיקת חשבונות דמי הייצוג. היא נישאה ליובל, בן למשפחה עשירה, שהכל ניבאו לו עתיד אם

לא מזהיר, הרי לפחות מבוסס. והנה נכזבה תוחלתה וחבריו של יובל היו עוברים אותו בסולם-ההצלחה, כולם עד אחד.

עשתה נשפים ומסיבות להשפיע את אכזבתה. פתחה בפעלתנות כפירה להטביע בה את מרצה, ויצאו לה מוניטין בקרב עסקניות-ארגוני-הנשים-הצעירות. ראתה את עצמה כעולה לאיין-שיעור על נשות חברי בעלה (והצדק, אומרים, היה עמה). במיוחד רבה קנאתה בדרורה כספי, שישבה עם בעלה שלוש שנים בפאריס. עתה היא סובבת עמך. גוהרת. מתרפקת. בכל כובד של תוחלת נכזבה, של שלושים-ומשהו שנותיה הנכזבות.

מלה-של-אקראי. אמירה של כלום. גאולה פורצת בפרץ של התלהבות.

— העלו אותו בדרגה! אז מה אתה שותק? לחיים!

גאולה אוהבת אנשים מצליחים.

*
**

סמוך לחצות הגיעו הפספים ועמם אוויר פיסגות וריח של מרחבים.

— עכשיו באים?! — העמיד יובל פני נעלב. — חיפינו לכם וחיפינו!

— היינו מזומנים לעוד מסיבות ולא יכולנו לסרב בשום פנים ואופן, —

אמרה דרורה כספי.

— נו, אשתי, — אומר יגאל כספי ב"הול", — הניחי את התיק היאפאני

ופשטי את הפפפות האיטלקיות ובואי כבר לשולחן.

— שוויץ, — הפטיר תמרי בינו לבין עצמו, — סתם שוויץ.

בין כה וכה נתגלגלה השיחה על מסעיו של כספי באירופה ועל חוויותיה

של הגברת כספי בפאריס.

— אני אומר לכם, שפולי בריג'ר זה לא משהו מיוחד... יש דברים גדולים

מאלה... — ניפר היה ביגאל כספי, כי מיצר הוא על שהמרזמו בדבריו מרובה

על הנגלה, — בלונדון ראיתי "סטריפטז" פאנטאסטי, נו וגם בפאריס עצמה...

— אמרתי לבעלי, כשניסע לשוודיה — העירה דרורה, — תעשה, בעלי,

מה שתעשה, רק שילדים לא ירוצו אחריו...

— חכמה מטופשת, — לחשה לשכנתה גאולה, — היא בסך-הכל "ינטה"

הגונה...

מתוך צער רב, על שנוכחות אשתו איננה מאפשרת לו להוסיף ולפתח את

הנושא המרהיב, הסב כספי את שיחתו לענינים שברזומו של עולם. פותח בשוק

האירופי וממשיך בגרמניה, מפטיר בדה-גול ומסיים באלג'יריה. לא נתקררה דעתו

עד שסיפר על תכניות הטלוויזיה שחזה בהן במקלט שהיה בדירתם.

— ראיתי את שווארצבארט בטלוויזיה, מיד כשיצא הספר שלו. והספר

שלו עשה בפאריס רושם עצום. עצום!... אני אומר לכם... ודווקא על הצרפתים,

דווקא על הנוצרים... הם אמרו, שזה לא רומן, שזו פואימה, שזאת תפילה...

— אז מופיע שווארצבארט בטלוויזיה. והמראיין שואל אותו: " — מה הן,

אדוני, תכניותיך לעתיד? אז הוא עונה לו: רק תכנית אחת — לברוח מכאן, לברוח

מאירופה. דחילק, אני אומר, צריך לדעת להופיע בדברים פאלה. עושים תכנית

טלוויזיה, רואים אותך חצי מיליון צרפתים, אז מה אתה בא ומקלקל את הרושם ומדבר על לברוח? מה יש? אנטישמיות נוראה כזאת? אני דווקא נפגשתי עם כמה צרפתים מהימין, הנחשבים כאנטישמיים וזה היה מעניין מאוד. לאחד מהם הוזמנתי למסיבה. זה דבר גדול, אני אומר לכם, להיות מוזמן בתור זר למישהו בפאריס למסיבה. אז ככה, אחרי כמה כוסיות, כטוב לבו ביין, כמו שאומרים, אני שואל אותה, ככה בחצי-צחוק: — האם נכון מה ששמעתי, שאדוני הוא אנטישמי?

— אוה, לא-לא, — הוא אומר לי, — זה איננו מדוייק, אם כי יש יהודים מסויימים שאינני אוהם. אבל אני ידיד גדול לישראל, וחוזק מזה — הרי אתה ישראלי...

— זאת אומרת שאדוני הוא אנטי-יהודי ופרו-ישראלי?
— או, כן... — הוא אומר לי — זוהי פחות או יותר ההגדרה הנכונה.
דרורה הביטה בבעלה בהערצה.

המדורה היתה הולכת וכבה ובתוך הרמץ השחירו תפוחי האדמה. חובט היית בהם בענף יבש ונוטל בידך, לראות אם רוככו די הצורך.
ורומק, איכר משכיל, שהיה המפקד המקומי של „ארמיה קראיובה“, נינער משתיקתו.

— ואם תיוותר בחיים, — שאל, — מה תעשה?
— אגיע לפלשתינה, — אמרת.
— ציוני אתה, משמע.
— ודאי, תמיד הייתי.
— טוב מאוד, — אמר רומק, — טוב מאוד. אינני יכול לסבול יהודים, המעמידים פני פולנים; אם יהודים הם — אז שיהיו יהודים. הנה, הסתפל בי: אני פולני, סובל כפולני, נלחם כפולני ואמות כפולני.
— וגם אתה כך — הרים רומק את קולו, — אתה יהודי, סבלת כיהודי, — ותמות כיהודי. אם כי יתכן, כי דווקא אתה לא תמות.

— חה מנין לך?
— אתמול ראו יהודי בקרחת בחלקו הצפוני של היער. זה היית אתה?
— אני.
— והיהודי, שהסתובב בשבוע בקצה היער, הפונה לכפר האוקראיני?
— גם כן אני.
— ועכשיו אתה כאן. שלושת מקומות אלה שייכים לשלוש נפות נפרדות.
— אני יודע זאת.
— רוצה לומר, זו כוונתך?
— נכון.

— כוונתך לומר, שאם מישהו ילשין, כי ראה יהודי בסמוך לכפר נג, הרי עד שתגיע המשטרה האוקראינית, תהיה בקצה השני של היער, שתחום שיפוט של נפה שונה לחלוטין?

— על כל פנים, אני מקווה כך.
— כחייל ותיק, אני מעריך את ההישג הזה. אם תתמיד בכך, אולי תינצל.
— ואולי לא. יתכן, כי אנשי הגיסטאפו מכל הנפות „יסרקו“ את היער.
— אינני מאמין, כי הגיסטאפו והמשטרה האוקראינית יעשו פעולה משולבת

כזאת בשביל יהודון אחד.

— בשביל יהודי אחד אולי לא. אבל הם עלולים לקבל את הרושם, כי מסתירים כאן הרבה יהודים.

— בגלל ההלשנות הרבות, אתה סבור ?

— כן.

— מכל מקום, אין לך ברירה. זהו הסיכוי היחיד שלך.

— אני יודע — ענית והיית מנסה לאכול את תפוח האדמה, שהצטנן בינתיים.

התרגלת לאכול בלי מלח, אלא שלפעמים היית חופר בגניבה בשדות תפוחי אדמה, שהכפור פגע בהם, והיה טעמם ממותק, ומבחיל.

אותו יום גייס אותך רומק למאמץ המלחמתי המשותף של בנות הברית נגד גרמניה הנאצית. הוא דיבר רבות בפאתוס, ובאותה שחצנות פולנית אופיינית תמימה ומרמה את עצמה («שמי ידוע לא רק בווארשא. שמי רשום גם בלונדון!»). למשך ימים אחדים דאג למזונך. הביא פינקס ועפרון, כדי שתרשום כל מכונית צבאית גרמנית, העוברת בדרך הפפרית וכל מטוס גרמני הטס מעל ליער.

— אותך יהרגו בלאו הכי מיד, אם תיתפס, שאין הבדל בדבר. ומעשיך, כמסתבר, חשובים מאוד למאמץ המלחמה. ואתה בלב שוקק ובנפש חפצה הסכמת להגיון המוצק של דבריו.

ואז הביא רומק מקלט ראדיו («עונש מוות לכל מחזיק» — אלא שלגבך אין זה משנה בלאו הכי) והיית רושם את החדשות מ־ב.י.בי.סי. בשביל עתוני המחתרת הפולניים. בין שני עצי אורן נמתחה אנטנה ותחנות רבות השמיעו מלל בלול ומוסיקה לריקודים («שמחיסים הם, הנבלות...» — אמר רומק). כל הזמן ניסית לקלוט — ואולם אף פעם לא הצלחת לתפוס את קול ירושלים.

אחר כך נהרג סיקורסקי והמחתרת הפולנית נעשתה אנטישמית עוד יותר. לא רומק ולא איש מחבריו לא היו מעוניינים עוד לעזור ליהודי. עוד לפני כן הביא לך רומק את עלון המחתרת, שלמענו קלטת את ראדיו לונדון. «פולין הלוחמת», או משהו כגון זה. בשלווה צינית נכתב שם על אודות יהודים, המתטגנים חיים בגיטו ווארשא הבווער, ולא יכולת אלא להתנחם בסיסמאות ששובצו בעלון, בנוסח הכרזות הגרמניות: «כל מכונית גרמנית אפשר להשמיד, נסה גם אתה —

„Alles fur den Sieg

— כל גרמני אפשר להרוג, נסה גם אתה —

„Alles fur den Sieg

אלא שבקיץ נהרג סיקורסקי, ולא ראית את רומק יותר.

«השעות הקטנות של הלילה הן אולי הגדולות באמת.

בשעות הגדולות של הלילה העולם את ההגה שומט...»

התקליט מסתובב לאיטו ומשרה ליאות על המסובים. השעות הקטנות הראשונות של השנה החדשה עוברות בסימן עייפות קבסתנית מרוב שחינה, קפה ועשן. בחוץ עוטה העיר ערפל, חיוורת ולא-מחוורת. סתומה לעצמה ולכל הבא בסודה.

העיר העברית הראשונה.

ראשונה אחרי אלפים שנה.

תל-אביב.

שתיית יותר מדי. כולם מבעפעעים כוהל. ראשם סחרחר. עיניהם עוטות דוק

ערפילי.

רוצה את לדעת במה זכה סילווסטר, שיוחג בעיר העברית הראשונה, ומתברר לך באנציקלופדיה של יובל, כי סילווסטר אפיפיור היה, ראשון האפיפיורים בשם זה, שחי במאה הרביעית, ולזכות ייחשב לו, כי הכניס את קונסטאנטינוס הגדול בבריתה של נצרות. אלא שמאידך גילו ההיסטוריונים, כי כל אותו ענין לא היה ולא נברא, אלא אגדה מאוחרת הוא וזיוף היסטורי וסילווסטר הראשון מת שנתיים לפני שהתנצר קונסטאנטינוס ועשה את הנצרות לדת שליטה ברומי.

במה זכה, איפוא, האיש ונתקדש בכנסיה? תיקו!

— אנחנו בלאו הכי חיים לפי הלוח הנוצרי, — אומרת דרורה, — אז שמחים לקראת השנת החדשה.

— זה הרבה יותר פשוט, — אומר יגאל, — בראש השנה היהודי אי אפשר לעשות גשפים, והאנשים רוצים לשמוח, מנצלים כל הזדמנות, שיהיה אפילו חג סיני...

השעות הקטנות של הלילה זוחלות באיטיות באמת. גאולה מסדרת משחקי חברה. בחדר עומדת ריקות קבסתנית, מהבילה בקהיונה.
 " — היו זמנים... ", צרור הזכרונות המשותפים, שנקרשו בתקליט, בתכריך של פזמונים, שהם חלק מחיינו, מציל את המצב.

— היו זמנים, — אומל יגאל כספי, — איך הייתי טיפש פוזה, אידיאליסט פוזה, אני לא מבין היום... אתה זוכר יובל איך התאמנו בחולות של הרצליה. שם, איפה שפיתוח היום, איפה שהמלונות הגדולים... חביבי, אני אומר לך, יכולת לקנות אז חולות אלה בפרוטות... איך לא עלה על דעתי לסדר איזו הלוואה קטנטונת, לנקוט איזו יוזמה...

— צריך חזון, יגאל, זה מה שצריך... — מעיר לו מישהו גחכנית.
 הכל מיטשטש. הכל מתלעלע. בערפל של טרם שחר נראית העיר לא מפוללת וסיברה מעוך.

— הטאנגו האחרון — מכריזה גאולה — וכולם מזדרזים למלא מצווה זו.

" — Once, there were green fields, kissed by the sun . . .

Once, there were valleys, where rivers used to run . . . "

היית יחף. במשך חורף אחד וקייץ ארוך נקרעו הנעליים, שבהם ברכת מן הגיטו. בפרוס החורף השני תפרת נעלי קש. מאלה שהיו נועלים האיפרים. הן נקראו בלשונם "לאפטי", ורק הדלים ביותר שביניהם, באיזורים הנחשלים ביותר, היו נועלים אותן.

באותם הימים היית היחיד, שנעלת נעלי קש. רצח היהודים וה"שאבר", המסחר בחפציהם, השוד והספרות גרמו לעלייה כללית ברמת החיים. באביב של שנת ארבעים וארבע יצאת מן היער לחופשי. היה הדבר כשלושה חודשים אחרי ליל סילווסטר, ליל אחריתך היעוד. השדות החלו להוריק ואתה בוססת במנעלי הקש בבוע של דרך כפרית ושמש שיכורה וחלמונית היתה מפיצה נוגה חיזור.

בוססת בדרך. היו הילדים מביטים בתמיהה בדמות התימהונית ואיכר זקן הפך אליך פנים זעומות וצעק אליך בשנאה:

“A, co, zmartwychstales” (— וכי מה, קמת לתחיה ?)

והיה מושך בהברות כדרך-האיכרים.

ואז ידעת, כי אכן חזרת לחיים .

— תודה רבה, היה נעים מאוד ! — פצחה בקריאה דרורה כספּי.

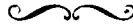
— היה נעים מאוד, — גינערו שאר הקרואים והחלו מתריס-מחזיקים אחריה.

— ליל מנוחה ...

— אתה רוצה לומר: בוקר טוב ...

— אתה שתוי, ידידי, שתוי לחלוטין.

גאולה ויובל החלו מלווים את האורחים אל חדר המדרגות. רגע של התעוררות ושקיקה-רבתי; מנועי ה-“פרייווט”ים הותנעו. צינה עזה של טרם בוקר מבשרת את בואו של יום חדש.

מִן הַצֵּפּוֹר אֵלַי

מאת גבריאל פרייז

בְּשָׁמַי צְהָרִים מְשֻׁרְעִים עֲלוּפֵי שְׁעָמוֹם

בִּיז אָבִיב שֶׁהַבְּשִׁיל נְקִיץ הַסָּסוֹן

מְצִיחָה שְׁמֶשׁ כְּצֵפּוֹר זָרָה הַלְבִינָה :

שָׁבִיב זָהָב אֵיגוֹ מֵהֶבְהָב בְּכֻנְפֶיהָ,

עַל חֲזָה לֹא זָרָה בְּרַס גּוֹן יְהִיר,

טָרָם הִתְתַּח אֵשׁ אוֹ נֶשֶׁר מְשֻׁתָּר, —

נְאֻנִי כְּמוֹהַ עוֹמֵד בְּשַׁעַר

כְּבוֹי מְאֻנִים.

נְקַלַּע כְּמוֹהַ בְּשֻׁבָּם

שֶׁל מְתָרִים.

ה"דיאלוג" מָרָם נִפְתָּח

מאת יהושע תרמור

הרעיון היה גדול — לזמן לירושלים בירת ישראל מאות אנשי רוח, מנהיגים ומחנכים מישראל ומיהדות אמריקה, להציבם זה מול זה למען יאמרו דברים בגלוי לב, בנאמנות ובמלוא האחריות על בעיית היחסים שבין שני העולמות. ישראל בת הארבע-עשרה, על הישגיה המרובים ולבטיה הקשים, היתה צריכה לדוֹ-שיח גלוי ונוקב עם יהדות אמריקה. הצורך הוא הדדי. גם יהדות אמריקה צריכה שייאמרו הדברים המעיקים על כל ישראלי ההוגה את מחשבת הדור והמבקש לפרוץ את המחיצה המפרידה בינו לבין אחיו מעבר לאוקיינוס בכל העניינים הנוגעים להגשמת החזון הציוני הלכה למעשה. כי מעבר לרגשות האהדה החמים, מעבר לדאגה הפנה הקיימת בקרב יהדות אמריקה לגבי שלומה ושיגשוגה של ישראל; עם כל הגילויים היחידים במינם של התגייסות חומרית וסיוע פלפלי נדיב למדינה הצעירה שנחלצה ונחלצת שנה שנה אחר זה לקלוט גלויות יהודים נרדפות — הולך ונוצר פער בין "המרפז" וה"היקף".

ייתכן שפער זה הוא בלתי נמנע. מרחק גיאוגרפי, קשיי לשון שאינם מאפשרים קשר וחילופי דעות; גבולות מדיניים והווייה זרה בין יהודים שמנת חלקם וגורלם הביאם לחיות מי במדינת ישראל ומי בארה"ב — דיים להביא למרחק רוחני גובר והולך. התנאים האובייקטיביים בישראל וביהדות אמריקה תורמים לכך. אם הנחה זו נכונה, הרי יש בה משום חוות קשה, כי פער זה ילך ויתרחב במרוצת השנים עם שיפור מצבה הפלפלי של ישראל כשהיזדקקותה לסיוע מן החוץ תלך ותפחת; עם התגבשות הווי רוחני ואקלים תרבותי במדינה היהודית אשר צמיחתו תהיה אורגאנית, על קרקע העם במולדת עצמאית. גילויי יצירה ישראלית נותנים כבר את אותותיהם בספרות, בתיאטרון, בשירה ובשאר האמנויות אשר ליהדות אמריקה, ברובה המכריע, אין מגע ואין קשר עמם.

בעת ובעונה אחת מתחוללים ביהדות האמריקנית תהליכים מהירים למדי התורמים מצידם להגברת המרחק. עם כל ההגבלות במקומות מגורים, באוניברסיטאות ובעיסוקים מסויימים — יהדות אמריקה חיה בהרגשה של "מעולם לא היה טוב יותר". הדור היהודי הצעיר, דור שלישי ורביעי באמריקה, הווייתו וזיקתו ליהדות, לערכיה ולמדינת ישראל היו רפויות ופחותות במידה רבה מהווייתו וזיקתו של הדור הנוכחי. האחרון היה שותף לזעזוע הנורא שפקד את העם היהודי בדור זה. לאחר המכה האנושה שהופינו, נתישרה קומתו של היהודי ולבו נמלא רגשי גאון עם הקמת מדינת ישראל. היתה ויש תחושה של שותפות רגשית במעשה

היסטורי זה. אולם זו לא הביאה לצימצום הפער. קל וחומר לגבי הדור היהודי הצעיר כאן, חניך הקולג' או הצעיר ממנו, הרואה את אמריקה כארצו לכל דבר והשוואף לתודהות עמה בכל הוויתו. הוא בן-הדור של חברת השפע והרדיפה אחרי ה"סטאטוס". הוא בן-הדור המאמין שכמעט כל הדרכים והאפשרויות פתוחות לפניו באמריקה של היום. הזדהותו עם יהדות אירופה שנשמדה, עם עברה הקרוב, הוא מטושטש לחלוטין, לרוב ללא לקח היסטורי כל שהוא המשולב בידיעת דברי ימיו של עם ישראל. דור זה של חניכי קולג'ים ובעלי מקצועות חפשיים, המשתלבים יותר ויותר בחברה האמריקנית — זיקתם ליהדות ולישראל — תלך ותפתח.

לאור מגמות אלה היתה נודעת חשיבות רבה לדו־שיח אמיתי, ממשי, בין ישראל ליהודי ארה"ב.

אומנם, הדו־שיח בירושלים גילה מה־שהוא מן הפער בשתי התפיסות — תפיסת ישראל את חלום ההגשמה הציונית, את מהות היהדות ודיוקנה; הדוברים האמריקנים, אנשי הקונגרס היהודי האמריקני בראשותו של ד"ר יהויכין פרינק, שיקפו בהשגותיהם הילכי רוח השוררים בקרב שכבות שונות של יהדות אמריקה. כמה מן הישראלים החולקים על מסקנותיו וסגנון דבריו של בן־גוריון בבעיות המדינה והתפוצות, הזדהו עמו שעה שאמר שישראל אינה רק מדינת היהודים החיים בה כרגע, אלא מדינתם של כל יהודי העולם וכי מדיניותה של ישראל מכוונת לא רק לצרכי אורחיה כי אם לחיזוק מעמדם, כבודם של כל היהודים כיחידים וקבוצה לאומית. כאן, בשורש תפיסה זו, טמון היסוד לחילוקי הדעות שנתגלעו פעבר ויתגלעו בעתיד ולא לובנו די צורכם בדו־שיח בירושלים.

ד"ר פרינק הדגיש וחזר והדגיש שחייבים הישראלים להפיר במציאות כמות שהיא, שאין לצפות למפנים דרמטיים לעבר ציונות נוסח בן־גוריון. יש, לפי דבריו, להשלים עם המצב השורר ביהדות אמריקה ולהשתית את היחסים ביניהם על בסיס של אי־תלות מדינית תוך קשר וזיקה תרבותית ודתית. הדוברים היהודים האמריקנים הצהירו גלויות שהם באו לירושלים לנתן אשליות ו"חלומות" שהנה יתחילו יהודי אמריקה לדבר עברית כשפה שניה לאנגלית, וקל־וחומר שאין לצפות שיעלו לישראל. הצורה הבוטה שבדברים, ניתוח האשליות, ביטול ערכו של החינוך היהודי באמריקה וכו' — דווקא כל אלה הדברים המרים לאוזן הישראלים כלענה, — הם ששיוו ערך לאותו דו־שיח. הם העמידו את הישראלים בפני הוויתתה של יהדות אמריקה בפני אותו סבך של נאמנות כפולה שמטריד עדיין חוגים רבים כל כך של יהודים ושכבות נרחבות ביהדות זו. הוא העמיד את המאזינים הישראלים בפני מציאות שהם מסרבים להאמין בה, שהם דוחים אותה ולועגים לה ואשר היא בלתי־נתפסת על ידם, ותמציתה היא, כפי שבוטאה על ידי סטנלי לואל, סגן נשיא הקונגרס היהודי אמריקני כדלקמן: "... דו־שיח זה גורם לנו נזק עצום" ... "בן־גוריון ואבא אבן גורמים לנו נזק בעצם הדיבור על עלייה; לא של יחידים, אלא של קבוצות גדולות, שם עם" ... "דיבורים כאלה יוצרים ברחבי אמריקה רושם שאנו היהודים הננו בעלי נתינות כפולה וממילא בעלי נאמנות כפולה. לכן דעו נא, כי לאומיותנו היא אמריקנית ונאמנותנו

נתונה כולה לארצות הברית... זכאיים סטנלי לואל ויהויכין פרינץ לתודה על כינותם וגלוי-לבם. הם עשו בגלוי לב זה שירות חשוב לישראל ולבניה. הם הוכיחו לדור שלם של ישראלים עד כמה עולם המושגים שלהם, הוויתם והבנת שליחותם כחלוצים ולוחמים להקמתה של מדינת ישראל, שונים ורחוקים הם כרחוק מזרח ממערב מתפיסתם של אנשי שיחם האמריקנים.

הישראלי, לפחות זה שעוד טרם נתפכה מאשלויות; בן-הארץ שחונך על ברכי האמונה הציונית הצרופה; הרבבות אשר נתחנכו על ברכי ערכי העלייה השנייה וה"השומר" וההגנה והמאבק בשילטון הבריטי; בני הישוב העברי ששמו לא אחת נפשם בכפם למען הצלת אחים ושהשואה האיזומה חרתה על לוח לבם את תורת הציונות האכזרית, שאין מנוס ליהודים אלא בהקמת מדינתם — לכל בני ציון אלה שימש דר-השיח לקח מאלף ביותר. טובי הוגי הדעות של הציונות, מהרצל ונורדוי עד בן-גוריון, המסרב להיקרא "ציוני", ראו את השיבה למולדת העברית הקדומה תהליך היסטורי מחוייב המציאות. דורות של חולמים ולוחמים נתנו את תמצית חייהם למימוש חידושה של הממלכתיות היהודית. ובאו ימים גדולים. ימים של התגשמות חזון דורות. יהודים זורמים לישראל. יש מדינה, יש ממשלה, יש כנסת ויש שירותים לוחמים וחילות מזויינים על נישקם ודגלם. הלב היהודי גאה, יהודים — הודקפה קומתם בכל אתר ואתר והולך ומתממש הפסוק "חדש ימינו מקדם". הארץ מקבלת את היהודים הזורמים למדינת ישראל בהמוניהם, בנעריהם ובזקניהם, ברצון, בנכונות לסייע בקליטתם, ולא כמעשה חסד, אלא בתוקף חוק כיאה למדינת היהודים. אלא שבאים אליה בעיקר יהודים מופים, יהודים של "אין ברירה", יהודים הנמלטים מחשש של פוגרומים, יהודים חסרי-כל; יהודים מארצות מפורות ויהודים שרוחם נשפרה בארצות ומישטרים שראו אותם מיעוט עויין. אין זה החומר האנושי האידיאליסטי שאיפיון את העלייה השנייה. אולם במוקדם או מאוחר הוא תורם את תרומתו המיוחדת להגנת המדינה ובנייה.

הישראלי, איש הרוח והמפקד בצה"ל, המחנך ואיש הקיבוץ, הסטודנט באוני-ברסיטה והוותיק — כל אלה אשר הקמת המדינה היתה בשבילם שליחות וטעם חיים — רואים את העלייה הזורמת ארצה ורואים בעת ובעונה אחת את זרם התיירים מאמריקה; את אלה המתלהבים כל כך למראה איש-הצבא היהודי, הטייס בחיל האוויר, השוטר ברחוב והאיפר בשרה, והם מתמוגגים מנחת. אותם תיירים יהודיים מאמינים שהם בתרומותיהם עשו זאת, ורוחם גאה. את התפעלותם מאורח חייהם של הישראליים בישובי הספר ובירושלים המחולקת הם משמיעים בלשון קילוסין, ולאחר ימים מספר חוזרים לניו-יורק, לפילאדלפיה ובוסטון עייפים, אולם מתוך שביעת רצון וסיפוק הנפש. מאידך, קטן ביותר סיפוק נפשם של הישראליים מן המגע החטוף עם בני בריתם בארצות המערב. אמנם, שמחים הם לשמוע דברי קילוסין שהפכו לעניין שבשיגרה. אולם רבים מבני הארץ ובעיקר אלה שהוגים בגורל ישראל, אין תופעה זו של יהודי אמריקה הבאים לישראל כתיירים בלבד, משמחת את לבם ולעתים קשה להם להסתיר את אכזבתם המרה.

השאלה המנקרת במוחם היא: «וכי למי, אם לא להם ולשכמותם בכל ארצות-הגולה הקמנו מדינה זו?»

רוב הישראלים אינם גורסים את ההבדל שבין תפוצה וגולה. לדידם — אמריקה היא גולה כשאר הגלויות. ההתפכחות, רק לאחרונה החלה. אט אט חודרת ההפרה בתודעתם של הישראלים, שבדרך כלל אינם ותרנים בהלכי דעות, ובאשפתם כל המיטען של תורת הציונות והלקח של ההיסטוריה היהודית בת אלפי שנות רדיפות ונדודים, שיהדות אמריקה וציונות אינן עולות בקנה אחד. אכזבה זו מיהדות אמריקה, אף אם מומתקת היא בדברי נימוסין והערכה על הסיוע הפלפלי שיהדות זו העניקה למדינת ישראל, יסוד לה במצבה של המדינה ואזרחיה וצרכיה החיוניים. ההתנפרות למימוש החזון הציוני, העדרה של עלייה לישראל, ואפילו בקנה-מידה מצומצם, מרפה את ידי הישראלים. מדינת ישראל צריכה, מול גלי העלייה הקאטאסטרופאליים, לחומר אנושי מעולה, בעל ידע טכני ומקצועי, ללא מומים וצלוקת פיסיים ונפשיים שהם נחלת רוב העולים כיום. צורך זה חריף עתה עוד יותר משבעבר, שעה שהתפרקות המתח פוקדים את אזרחי המדינה הצעירה לאחר שנות המאמץ הבלתי-פוסק. המעבר ליום קטנות, לחיים רגילים, לנורמאליזאציה של בטרם זמן (כי לא פסו ספנות עדיין והאתגר לחברה הישראלית קיים ועומד, אם כי נשתנו סימניו החיצוניים) — כל אלה מגבירים את הצורך בהזרמת כוח אנושי מעולה ורענן. יתכן שמשמיתו של כוח אדם זה יהיו הפעם אחרות, כגון פיתוח התעשייה, ניהול מפעלים, ידע טכני וכדומה. נסיונות ואורחות חיים חדשים — הם שיעוררו אלפי צעירים מארצות השפע לבוא לישראל. אלא שעלייה זו לא באה עדיין ולכן נתרקן המושג ציונות מתוכנו וגדל הפער בין דברי רעיון ויסוד לבין מליצות וסיסמאות סתמיות בפי עסקנים הנושאים כאן את שם הציונות לשווא. גילויים אלה, אין ספק שהם הם המקור לציניות שפשטה בקרב הדור הצעיר בישראל לשמע השימוש בשם «ציונות». הישראלי מקבל מושג זה ותוכנו — כפשוטו, וכל מליצה ריקה זרה לרוחו.

הוויכוח הגדול טרם נפתח

מבחינה זו טוב שנשמעו הדברים מפי יהודים אמריקנים בין שהם נציגים מוסמכים, או עסקנים סתם, דווקא משום שהם דברים בוטים. אפילו «תכנית המינימום» שדיבר עליה בן-גוריון, ושעיקרה הוא לימוד העברית והנחלתה לעם למען תשמש אמצעי מקשר בין יהדות אמריקה לישראל — גם היא נדחתה על-ידי יהויכין פרינץ, נשיא הקונגרס היהודי האמריקני. בן-גוריון אמר באותו עניין, ששלושה דברים יוכלו לשמור על קיומנו כעם: הדת היהודית, החזון המשיחי בגאולה לאומית ואוניברסאלית והקשר החי עם מדינת ישראל בעזרת הלשון העברית. הוא לא הזכיר את עניין העלייה לישראל, ויש להניח שיד הריאליזם המפופח בדבר.

חולשתו של הפנס היא בכך, שלא התכוון לפתור בכינות ובאומץ לב בעיות קיום לאחר חשיפתן ובירוון. שנראה ששיקולם העיקרי של ראשי הקונגרס היהודי

היה יותר הרושם החיצוני, הפומביות והפירסומת שניתנה לכנס מאשר ניתוח אמת של הפער המתרחב והולך בין שני הריכוזים הגדולים של היהדות בימינו: מדינת ישראל ויהדות ארה"ב. הדו־שיח לא ביטא את הלכני הרוח והדעות של יהדות זו. ישראלי המשקיף על יהדות אמריקה ברי לו, שאף אם היא כה שבעה, שאננה ובוטחת, עדיין לא אמרה את דברה בסוגיה זו של זיקה לישראל במישור הערכים היהודיים הרחניים בכלל. יתכן שיאחרו הדברים לבוא. יתכן שצפוייה תקופת שפל ושידפון בויקות שבין העם היהודי בתפוצות לבין מדינת ישראל. אין תרופה לכך בניסים ובהצגת שאלות ריטוריות בעניין "מי הוא יהודי" ובתשובות סתמיות, כעין: "מפני שאני רוצה להיות יהודי". בעיות יהדות אמריקה וזיקתה לישראל ולעם היהודי בכלל מחייבות דיון מעמיק, כנה ונוקב עד תהום ההיסטוריה היהודית בעבר הקרוב והרחוק, הדו־שיח שנערך בירושלים לא עורר הדים מרובים בישראל. מעטים הישראלים שנטלו בו חלק מלבד אישים רשמיים, כי העם בישראל חש נכונה שהוויכוח הגדול, הוויכוח המוכרח לבוא, עוד טרם החל. עוד טרם באה שעתו.

רְחֵלָה בְּבָרָי

שִׁירִים

ב	א
הַנְּפִלָא הָאוֹהֵב	וְאֲנִי כַנְבֵּל
הַפְּלָא הָאוֹהֵב,	וְאֲנִי כַנְבֵּל,
אֲשֶׁר הָיָה לְכָאֵב,	מִיִּמְרֵי עָלְיוֹ מְתוּחִים
כַּמָּה הוּא נְפִלָא עֲדִין;	וּמְחֻכִּים
הָהּ, פְּלָא הַחַיִּים	לְיִגְוִינַת עֲצָמָם כִּי תִוַּעַ,
בְּאַרְמוֹן הַמַּתִּים	תַּצְרִיל,
יְדִיעָה זֶה לְךָ מַצִּין?	וּפּוֹרְטָם לֹא יָבֹא עוֹד:
אִיךָ יְדַעְתָּ לְקוֹם וְלַחְיוֹת,	הוּא מֵת.
אִיךָ יְדַעְתָּ לְחַדֵּל מְהִיֹּת,	וְאֲנִי כַנְבֵּל
וְלָכָאֵב עַד אָפֶס דְּמַעָה בְּעִין?	בְּפִנְתֵי-הַיִּכְל־אַתְּבָה
הַנְּפִלָא הָאוֹהֵב,	עוֹמֵד זָהוּב וְעוֹזֵב.
אֲשֶׁר הָיָה לְכָאֵב -	אַבְכֵי-יָמִים יִפְסְהוּ.
כַּמָּה הוּא נְפִלָא עֲדִין.	וְאֲנִי כַנְבֵּל -
	בְּאַבְל - - -

רשימות וסקירות

מחודש לחודש

דרשיה ופשוו

הדרשיה בין יהודי ישראל ואמריקה לא תמול-שלשום החל ולא מחר-מחרתיים יסתיים. אנו רוצים ומקווים, כי יתמיד וילך עד שיהיה לשיחת רעים, היושבים שבת אחים ומברכים שאלות תוכן ולבוש, קיום והווי, חינוך ועתיד. ומכיוון שאי אפשר להם, לשני הצדדים, זה בלי זה, הדרשיה שביניהם הוא בבחינת הכרח, כהבנה הנחוצה הכרחית לקיומם של תאומי-סיאם. אמנם, יש בינינו המזהירים על סכנות התרחקות של פלגי-גוף התאומים זה מזה בדורות יבואו. נקווה כי חושו הבריא של הנוער, בישראל כבאמריקה, לא יכזיב, בתנאי שלא יתעו ולא יזניחו אותו רועי העדה, עסקני הציבור ומחנכיו.

מטעם זה יש לשבח את הדרשיה בן שלושת הימים שהתנהל זה לא כבר בירושלים במעמדם של שלוש מאות מיהודי אמריקה ומאתיים מיהודי ישר"א. דרשיה זה, כויכוח במושב האחרון של הוועד הפועל הציוני, שנבעל לפניו, התנהלו שניהם ברוח טובה ובאווירה של אחוות הגורל ואחדות העם. אילו משום כך בלבד התפנסו הבאים — היתה התכנסותם כדאית בהחלט.

יתרה מזו, אפילו המקטרגים על יהדות אמריקה, במושב הוועד הפועל הציוני, כבדרשיה האמור; כל אלה שהתאוננו מרה על שאננות מבהילה ועל חוסר מנהיגים אמריקניים בעלי שיעור קומה — מבין הנציגים האמריקניים יצאו (כעדותו של ד"ר ש. מרגווש, בחזרו משם). נודה, כי ביקורת עצמית היא המעולה והיעילה שבכל סוגי הביקורת, שכן אין כמוה מישירה להוליך לקראת תיקון המעוות ובהקדם. כל עוד היתה הביקורת על יהדות אמריקה מגיעה בעיקר מעבר לאוקיינוס, היתה ספנה שפעולתה לא תהא יעילה, כל כמה שהיא מוצדקת ומבורסת. עכשיו שהיא באה מאחינו בני

ישראל שבאמריקה — יש תקווה שיימצאו לה, בהקדם, אזניים קשובות בחוגים רחבים של אמריקה היהודית. דרשיה זה בין יהדות אמריקה וישר"א אי אפשר היה לו שיסתכם ויתמצה כל-כולו בג' ימים. וכן אי אפשר היה לצפות, שיתחדשו בו הרבה חידושי הלכות, בבחינת חדשות ונצורות שלא שמעה אוזן כמותן. דעותיהם של רוב משתתפי הכנס ידועות מקודם, קצתן או רובן. אלא שיש תמיד מן התועלת ומן הברכה בליבון הדברים ובבירורם, אם הבירורים מתנהלים בצורה נכונה, וניכר שהפעם התנהלו בצורה כזאת ושנציגי אמריקה היהודית והציונית גילו חרדה פנה לקיום הדור הבא ביהדות אמריקה ולגשירת אותו גשר רוחני נכסף בין יהדות אמריקה וישראל. דברי מדינת ישראל ועסקניה הודו, מצדם, בנחיצות המאמץ ההדדי והשפעת הגומלין המוגברת.

מכאן מסתבר ממילא, שבלי נכסי לשון ותרבות יהודיים — לשון עברית וקנייני מסורת ודת יהודית, שהיא „לאומית ביסודה“, כפי שהטעים ראש ממשלת ישראל — לא ייכון הגשר הזה. ד"ר יואכים פרינץ, ראש משלחת הקונגרס היהודי האמריקני בחר שלא לשלם מס"שפתיים ללשון העברית ולתרבות ישראל כדרך שאר עסקני התפוצות, והכריז, בשם הריאליזם הקדוש, כי „לימוד השפה העברית על ידי הדור הצעיר באמריקה כשפה שנייה (אחרי הלשון האנגלית המדוברת) הוא בגדר „אי-אפשרות פיזית“...“

המון יחידים בלי דפוסי חיים לכאורה, נמנו וגמרו ראשי המדברים, כי אי-אפשר לה, ליהדות אמריקה, שתתקיים קיום איתן וקיום של כבוד בלי מדינת ישראל, וכן להפך. שני הצדדים כפרו בסכנה קרובה של פגעי אנטישמיות זואולוגית והספימו, שאף אין זה רצוני, כלל ועיקר, להשתמש

בשטח התרבותי. כללו של דבר, יש נוסח חיים אמריקאי, אבל אין דפוסי-חיים יהודיים מגובשים ומוצקים, כאשר היו ליהדות אירופה. גם באירופה, ואפילו המזרחית, היו מקרים של המרת דת בחוגי האינטליגנציה ובין אילי הכסף היהודיים. אבל שם נחשב הדבר כתופעה יוצאת מן הכלל, כאסון משפחה וכחפרת העדה, ואילו כאן הרי זה מן המעשים שבכל יום. הרי גולדן, זה הסופר רבי-המכר, שהוא, כשלעצמו, יהודי עממי שגדל ב"איסט סייד" ורוב יהודי אמריקה משוכנעים שעשה עבירה רם "שירות השווה מיליון דולאר" בשטח יחסי-ציבור עם שכניהם הנוצריים (למרות דעותיו בעניין הכושים, שאינן נעימות לכל מה היהודי הדרום החוששים ל"מה יאמרו הגויים"), כש הוא בא לספר על ימי ילדותו והריהו משתבח ואומר: "כשהייתה אמי הציירה לניח עוברת על פני בית כנסייה נוצרי בניו-יורק היתה מסתפלת לצדדין, אם אין רואה, יורקת ואומרת: "אהה, איזה זכרונות". אך אני (הבן) נמלטתי מנטל המעמסה של ימי הביניים באירופה. הכנסייה הקאתולית לא הפחידה אותי מעולם. לימים נשאתי לי אשה צעירה אירית-קאתולית באחת הכנסיות האלה" (*).

"השחרור" — בדרך נשואי

תערובת

היה מי שקיטרג על גולדן בשבועון אנגלו-יהודי על ששימש זה לא כבר שושבין לבן-זוג יהודי בנשואית-ע-רובת. והלא לא היה טעם שיקפיד לגבי אחרים בעניין שלא הקפיד עליו בעצמו, ולא עוד אלא שראה בכך מעשה "שיחרור". הייפלא איפוא, אם גולדן זה לא יבין כראוי את עיקרו של משפט אייכמאן, והכתבות ששלח ממשפט זה לעתונות היו חיוורות ושטחיות להפ-ליא? הארכנו בדוגמה של גולדן, אף שלכאורה הוא אדם הגון וליבראל אמין לב, ובודאי לא התבייש מעולם במוצאו, על כל פנים — ביודעים. בו בזמן הוא יהודי תלוש מיהדותו כאחד מרבים באמריקה, שעם אבדן אמונתם הדתית אינם מוצאים שום אחיזה ביה-דותם, אלא סבל של מורשה אירופית מימי הביניים. ואם דור ראשון למהג-רים כך — דור שני ושלישי על אחת

בנימוקים מעין אלה. אדרבה, רוב הנר-אמים (אבן, שרת, פרינץ ואחרים) היו יושבים על מדוכה זו: כיצד שומרים על הקיום היהודי בהעדרה, אבל האמת היא, שהעדר התוכן מעיק על יהדות אמריקה יותר מהעדר הספנות. גם האומרים, שהמניע העיקרי לעיצוב פני הציונות המודרנית (לרבות השראתו של ד"ר הרצל) היתה שנאת היהודים באירופה, יודו שבלי נכסי צאן פרזל של יהדות אירופה המזרחית (דת ומסורת, תרבות והווי, ספרות ולשון) לא היתה התנועה ההרצלאלית מראשיתה אלא אחת התנועות הלאומיות הקרת-ניות האירופיות שנוולדו על סף המאה הזאת. אותם נכסי צאן פרזל נשטמו מידינו, רובם אם לא כולם, עם השמדת מרבית העם היהודי באירופה ועם הכחדת קנייניו התרבותיים, בתי הת-פילה והיכלי התרבות והחינוך שהקים. באירופה המזרחית נהרסו גם העתודות הנאמנות ביותר והמובחרות ביותר של בוני המדינה לעתיד, לא רק בשל הכר-תם הלאומית אלא גם בשל חיוניותם התרבותית והלשונית ודבקותם בקנייני בית ישראל. שם היו חיי המונים יהו-דיים, מרהבי-מחיה רוהניים יהודיים וערים ונפות שלמות, שחיו חייהן על טהרת ההווי היהודי. לא מקרה הוא, כי שם גם ניתן לארגן רשת בתי ספר לאומיים כגון אלו של "תרבות", או של "המזרחי" ועוד, בצד הישיבות ומוסדות ת"ת המסורתיים. ואל יאמרו לנו שה-משטר המפלגתי הצמיח את אלה. המשטר המפלגתי תמך ברשתות אלה, ברב או במעט, אבל הרשתות החינו-כיות היו בבחינת חי נושא את עצמו — למרות ענייתם המבהילה של המוני בית ישראל בפולין ובלטיא. ואילו באמריקה העשירה מקיימת תנועה ציו-נית מסויימת 6 (ששה) בתי-ספר יומיים בכל רחבי המדינה, כולל קאנאדה, וצווחת ככרוכיה שהיא עושה גדולות למען החינוך היהודי השלם. תאמרו, במזרח-אירופה היתה לתרבות ישראל עליונות מסויימת בעוד אשר באמריקה הפלוראליסטית יש עליונות לתרבות האנגלו-סאכסית. תשובה זו נכונה רק קצתה, שהרי לכשלונו של החינוך הי-הודי בכאן עוד כמה סיבות חשובות, ואחת מהן: באמריקה יש מיליוני יחידים יהודיים ואין חיי-המונים יהו-דיים; יש חיי ציבור אמיתיים בשטח הפילאנטרופי ואין חיי ציבור אמיתיים

* *Boyhood of Five*, edited by Martin Levin, Doubleday, 1962.

הצעיר — לבל ידח ממנו נידח. המחנה כים בלבד לא ירימו את המעמסה הזאת, ואף ההורים בלבד לא יוכלו לה. עסקני החינוך, שאין עיניהם לפירוטומת של סרק אלא למעשים חינוכיים — פר נרחב לפנייהם, שכן הם עתידים לשמש שאור שבעיסה החינוכית בתפוצות בכלל, ובאמריקה בפרט. אך אין ספק, כי דרושה מהפכה בגישה למשימה החינוכית ולתוכן החינוך היהודי. כל אלה הסבורים, כי זו שאלה תקציבית בלבד — טועים, אם כי גם תקציב בגודל הראוי אינו בנמצא פעת. הטור ענים שחסרים בנייני חינוך — דבריהם נכונים. אופיינית בנידון זה פנייתה הנרגשת של ועידת רבנים שמרנים בארה"ב אל מנהלי "המרפוזים היהודיים" בקהילות רבות, לפתוח דלתות בנייניהם, הסגורים רוב שעות היום ללא תורה, לפני בתי-ספר יומיים ות"ת, הזקוקים לקורת גג, ואין. כל עוד לא יחול שינוי בעמדתם של כמה וכמה מן ה"יהודים המקצועיים" בקהילות רבות באמריקה — לא תבוא ישועה שלמה בשטח זה. אילו היו יהודים מקצועיים אלה, פולל רבים מרבני העדות, נהפכים ל"כלי-קודש" ממש, ולא היו מסתפקים בתפקיד של אדמיניסטרטורים, דרש"נים ועובדים סוציאליים" שלמים או חלקיים — לא היה קושי שאי אפשר להתגבר עליו בהקניית הלשון העברית לדור היהודי הצעיר באמריקה כשפה שנייה. אמונתנו חזקה, כי גם אם ישנם "בעלי חזקה", שאינם מעוניינים מסיבה זו או זו, כי תתחולל מהפכה פזאת בחינוך היהודי באמריקה, סופה לבוא, משום שהיא בגדר הכרח שאין להימנע ממנו, ודווקא בני הדור השלישי והרביעי מילידי אמריקה יהיו מוכנים להשתתף במהפכה זו יותר מאבותיהם ואבות-אבותיהם. מה שמכונה בפני דורשי הדתיות בשם "שיבה אל הדת" ובפי הלאומיים בשם: שיבה אל היהדות, יכונה בפיהם בפשטות: שיבה אל טעם-החיים היהודי ואל המשכת-השרשרת מאבות לבנים. אין זה הכרח כלל ועיקר, ששנאת ישראל תמלא בשטח זה תפקיד מכריע.

השואה כענין צדרי

וכאן אנו מגיעים לתוצר הסופי של שנאת ישראל האירופית, ולהוצאתו להורג וזריית אפרו על פני הים התיכון, אותו ים אשר בשלהי שנות השלושים נסגרו כל מוצאיו ומבואותיו בפני

כמה וכמה! לא נשוב ונצטט כאן מתשור-בותיהם של אותם סופרים צעירים לעורך "קומנטארי" המדגישים וחוזרים ומדגישים, כי אם אמנם ראויים הם לתואר אנשי רוח — לא רוח היהדות היא המפעמת אותם, ולא ממקורותיה הם יונקים, שהרי בשביל רובם ככולם — היהדות היא כספר החתום. המעטים שלמדו משהו — מכלי שני ושלישי למדו, והרי הם בגדר גרי-אריות, שאימי השואה ובשורת תקומת ישראל אחזו אותם בציצית-ראשם והחזירום אל צור-מחצבתם, בעל כרחם ושלא בטובתם. אך, האומנם כלייה יהודית רוחנית לדור היהודי הצעיר ולזה הבא אחריו היא הכרח? האומנם הפתרון הוא טמיעה גמורה בדרך נושאי-תערובתם? שכל מוריהם (לא בני-עלייה ויחידי סגולה בלבד) יראו בהוראת העברית יותר ממעשה של יציאת ידי חובה ושל מצוות אנשים מלומדה, שחובתה פוסקת למחרת יום חגיגת הפר-מצווה. גם המורים ידם קצרה באין ההורים בעלי הפרה ברורה, כי בנפשם ובנפש ילדיהם הוא הבר, וכי בתי-הספר היומיים צריכים להתפשט בכל המדינה ולא להיות חזון נדיר החינוך הדתי יתרונו גדול, שהוא ב"חינת החוט המשולש, אך אין לכפותו על הורים ותלמידים.

דרושה מהפכה חינוכית שלמה. אבל מהפכה פזאת לא תבוצע בלי חינוך המבוגרים לאותה משימה גדולה ששמה: יצירת לשון משותפת לתפוצות ולישראל, ואין צורך לומר, כי על הלשון בלבד לא יחיה העם. אבל אין דרך להעביר קנייני רוח אלא באמצעות פלים וצינורות של לשון, ואין מבטלים מחיצות אלא על ידי שימוש במונחים ובמושגים מוסריים, לשוניים ותרבותיים זהים ומשותפים. צא וראה, שלמרות כל המרירות שנצטברה בעבר בלב משחררי אמריקה מעול המלכות האנגלית, חזקים הם עד היום הזה קנייני הלשון האנגלית והאמריקנית והמקורות התרבותיים המשותפים, עד כדי יצירת ברית טבעית עזה, שהיא בבחינת גשר של קיימא.

ועידת החינוך לתפוצות ישראל

הבה נקווה, כי ועידת החינוך שתת-פנס באבגוסט בירושלים תדון בבעיות החינוך היהודי בתפוצות בכל היסודיות הדרושה, וגם תתווה דרכים חדשות לחינוך זה, לשמירת יהדותו של הדור

הגירסה, כי העיקר הוא שנתפסו "השי" בוטוח". אך אחד מחבורה זו — הרמאן גרינג עצמו — כבר אמר לפסיכיאטר הצבאי האמריקאי, שביקר בתאו בשעה שנתפס הם, מפקד משרפות אושביץ שהועמד לדין בפולין: "הרי הלה הוא רק, שוויינה-הונד' קטן. ואילו אותה שוויינה-הונד' גדול — נמלט". לא נותר לו לעם ישראל אלא לשפוט בעצמו את האכזר שבתליינו. בעצם העמדתו לדין נעשה משפט צדק היסטורי, גם אם לא היה בהוצאת פסק הדין כדי תיקון העוול שנעשה למיליון תינוקות, שאותו רשע דן לחנק ולש-ריפה ביבשת אירופה בתקופת שלטון אדונו, מחבר "תכנית וואנזיי".

המסקנות שהגיעו אליהן טובי הפת"ם, שהסתכלו במשך ששה חודשים רצופים ביצור שישב מאחורי כלוב-הזכוכית בבית-המשפט בירושלים, היו מוזעזות לא פחות מכמה מן הפרשיות האיומות, שנגולה יריעתן בבית-הדין. אחת מהן היא, שאותו רשע נראה "אנושי", כלומר: כאחד האדם. (בירד העיר במקום אחר: "לשנוא אותו לא יכולתי", וחזר על שנינה מפוקפקת, שהפריח איזה פתב ישראלי, "בכל אדם יש משהו מן המשהו מאייכמאן זה...". כלומר: אין מי שנוקה מאבק של אכזריות חיתית. היינו: זוהי, בעצם, אכזריות אנושית, ואם גם בצורתה הקיצונית ביותר, ברוח ההשקפה הקדומה, כי "יצר לב האדם רע מנעוריו". במלים אחרות, ניתן לומר: לא רק חלאת המין האנושי הועמדה לדין בירושלים, אלא חורפת המין האנושי כולו..

ואמנם, בזה עיקר חשיבותו ההיסטורית של המשפט. כבר אמר ראש-ממשלת ישראל בראשיתו שאין זה חשוב מה יהא פסק-דינו של אייכמאן, כי המשפט כשלעצמו הוא החשוב. ברוח זו ניתן לומר, כי לא הביצוע של פסק הדין היה הקובע, כי אם הוצאת פסק-הדין ואישורו על ידי בית הדין העליון, כשלעצמם. כשם שאי-אפשר היה שיוצא פסק דין אחר, כך אי אפשר היה שלא יבוצע פסק-דין זה, כלומר: שתינתן חנינה על ידי נשיא ישראל למי שראוי לחנינה פחות מכל נידון למות אחר על אדמות. אך העובדה המדכאת במקומה עומדת, שאף הלה יצור "אנושי" היה, השייך למשפחה האנושית על האדמה הזאת. לפני שנלכד אייכמאן סבורים היו, כי מפלצת היא זו ולא אדם. מש-

מעפילים יהודיים, בימי הרעה באי-רופה. כך נסתיים משפט ירושלים, שהכאיב והעמיק פצעים, אף הדהים מרוב קוצר-היד להשיב לרוצח המיליונים כגמולו, אבל שימש עדות היסטורית ופסק דין היסטורי של עם נגד רוצחיו, בני תרבות-אירופה, שנתגלמו בדמות העלובה הזאת של "הלב לב הציתן", בעל האכזריות התהומית והטמטום החיתית.

הרבה נכתב על המשפט ומסביב לו. מבין מאות כתבים התבלטו בעלי עין בוחנת ולב מדגיש כחיים גורי (ב"למרחב") המשורר האנגלי-הודי מורייס וכן רוברט בירד ב"הראלד טריפיון". צעק מורייס: אמנם, בהודו היו מתים מרעב, שנה שנה, מיליוני אנשים, אבל זהו דבר אחר לגמרי! ורוברט בירד השתאה, כיצד אין בלבו של הנאשם שום הרהור של חרטה, וכיצד הוא טורח בכל כוחותיו ללמד סניגוריה על עצמו ולהציל את חייו בכל דרך שהיא. גם לבקש חנינה מנשיא ישראל לא היסס, אכן, מלאך המוות הנאצי מיאן למות בשום פנים ואופן.

לא נדון כאן בעמדתם של המתנגדים למשפט מוות, אבל נאמר, כי כל עוד יש משפט מוות בעולם, אין מי שראוי לו יותר מאייכמאן, כשטען ויקטור גולאן בלונדון: "ככל שנקדים לשכוח את אכזריות העבר — כן ייטב לנו". השיב לו אבא אבן: "לא כי, מה שדרוש למצפון האנושי זה לא גלולת שינה, כי אם פעמון-אזעקה". אף הוא הביא מדברי צ'רצ'יל אל שר-החוץ הבריטי (ב' 11 ביולי, 1944), בענין השמדת יהודי הונגריה על ידי אייכמאן ועושי-דברו בקיץ של אותה שנה: "... ברור בהחלט, שכל המעורבים בפשע זה, שיפלו בידינו, ובכללם גם אלה שאך מילאו פקודות וביצעו את מעשי הטבח האלה, יוצאו להורג לאחר שיוכח הקשר ביניהם ובין מעשי הרצח האלה".

אולם בבוא יום-הדין בנירנברג היו בעלי-הברית המנצחים עסוקים וטרודים כל כך במיצוי דינם של ראשי מחולליה של מלחמת-העולם השנייה כפושעי-מלחמה בינלאומיים עד ששואת יהודי אירופה תזעזע את הטבח ביהודים "נהפכו לעניין צדדי" — כביטוי של ראש ממשלת ישראל בכנסת. מכיוון שכך, ומכיוון שהעולם הגדול ידע אך מעט על "הלב לב הציתן" — נשתלטה

וזקניהם, אין צריכים להיות מחונן ב"גאונות" רשע, או ב"מגנטיות" של הסיטרא אחרא, אלא די לדגול ב"ציי-תנות עיוורת" ולהיות מוג לב, שלבו היה לאבן. כללו של דבר: כדי להיות רוצח גדול — אפשר להיות אדם קטן. צדק אותו עתונאי רומאי שאמר, כי דבר זה הוא המבעית ביותר. כי סוף סוף, אשמדאי בעל ניצוצות של "גאון-נות" אינו מופיע בזירת תבל בכל יום, אך "הבלבל הצייטן" ההוא, שתריס-המגן שלו — קטנותו — קטנותו האמיתית, ושפילו ארסיותו חיווריינית וחסרת-צבע — כמה לבלרים שכמותו איכא בשוקא של עולמנו? וכמה מח-רידה אזהרתו האילמת מאחורי כלוב-הזוכית בבית המשפט הירושלמי: גורו לכם, בני משפחת העמים, מפני ארסיות חיווריינית זו שבנו, מפני הניהילים המוחלט המקנן במוחנו ומפני קדושת "הציות המוחלט" שבלבנו, לב האבן, אתם — בני הדור האטומי ובני דור הטיסות לחלל.

מה תימה היא בכך, שעם סיומו של אותו משפט בירושלים סיכם כתב-חוף אחד רשמיו במלים אלה: "לאורו של משפט זה נראתה לי האנושות מצד אחר לגמרי, ונתחייבתי להוציא משפט חדש, מפתיע ושונה לגמרי, על הטבע האנושי".

גם אם המשפט בירושלים היה, בעיקר, משפטו ההיסטורי של העם היהודי על רודפיו ומעניו, הרי מהב-חינה האמורה לעיל היה זה משפטה של האנושות כולה ועתידה, או חוסר עתידה, גאולתה או כליונה. דויד בן-גוריון הזכיר לנו, זה לא כבר, כי "גאולת העם וגאולת האנושות הם אצלנו אידיאלים תואמים, ומראשי עיי-קריה של היהדות". משפט ירושלים לא בא למרק פשעים שאין למרקם כלל, או לקחת נקם, משימה שאף היא בלתי-אפשרית, אלא להזהיר ולתבוע, להזעיק ולעורר. משול משפט זה לפנס המודלק במכרות-פחם אפילים, שעוב-דיהם נתונים בסכנת חנק מתמדת באדים תת-קרקעיים מרעילים ובלתי-נראים. אם יכבה אורו של פנס זה וידענו, כי מורעלת היא האווירה, וכי האדים המרעילים של שנאת עמים וגזעים יכריעו את האנושות כולה, אך כל עוד מנצנץ אור הפנס — תקוותנו עזה, כי עתיד אורו לילך מסוף העולם ועד סופו. יצחק עברי

נלכד אמר אחד מלכודיו: "כסבור הייתי שאראה לפני נמר, והנה — עכבר". אותו רושם הודגש בכמה כתבות מוב-חרות מבית הדין: המפלצת נתגלתה כיצור עלוב, הנאבק בעקשנות ובהכנעה על חייו, מעמיד פני בעל-בית זעיר-בורגני, המסור למשפחתו ומבקש לש-מור על "ארשתו האבהית" אצל שני בניו. כללו של דבר: כאחד האדם הוא רוצח-המונים.

משפטה של האנושות

"קוריירה דלה סרה" הרומאי העיר בנידון זה: "הדבר החשוב והמבעית ביותר שנתגלה במשפט זה אינו עוצם פשעיו של אייכמן, שהיו ידועים מזמן, אלא קטנות האדם אשר ביצעם... מכאן אנו עלולים להגיע למסקנות נוגות ביותר בדבר אפשרות הישנותם של מעשי רצח המוניים, על בסיס גזעי, דתי או אחר, ואין זו אפשרות הנוגעת לעם היהודי הנרצח בלבד. גם באירופה, היהודים היו רק הראשונים בתור, ותכ-נית ואנזי לא היתה אלא דגם ראשון בחלומות-הטירוף של היטלר, לשיפורה הגזעני של אירופה ולהרחבת "מרחב המחיה" הגרמני. אותם שונאי ישראל שבין הפולנים, האוקראינים, הליטאים והלאטונים, ששמחו לאיד היהודים ומהם שעזרו בפועל להכחדתם, לא חלו ולא הרגישו, כי בזאת הם מקרבים גם את יום כליונם-הם. על כל פנים, היטלר בגודל רשעותו היו בו ניצוצות של "גאונות" לדעת שיירר, בספרו "עלייתו ושקיעתו של הרייך השלישי". והיה בו, לדבריו, "מגנטיות" של גואם ומנהיג, משיח שקר שהגיע את רוב האומה הגרמנית ללכת אחריו ולהש-תתף גם באותו מעשה איום של רציחת עם, שאם לא כן, כיצד תספירו שאחד "בלבל צייטן", ששימש קצין-מבצעים בימי הרג רב, ושערמזמיתו לא היה בה כדי לחפות על טמטומו, הצליח להפעיל את מכונת-ההשמדה הגדולה על פני כל אירופה ובעצם ימי המלחמה הקשים, ביסודיות שפזו ובעקביות שפזו, ובדרג פה גבוה של סולם-העדי-פויות, עד הרגע האחרון שלפני הת-מוטטות שלטון הרשע?

בא אותו לבלר קטנוני, שבשעת המשפט הסתפלג בו כתבים ואמרו: "אך נבונה הוא זה וחדל אישים! אין כאן את מי לשנוא!" — והוכיח, שכדי להיות קצין-המבצעים במבצע רצח של ששה מיליוני חפים מפשע, על עולליהם

הדים ובני הדים

(בעקבות הספרות העתית)

שחיבר ומינע תיאוריה עם מעשה, לא היה איש ההמונים, ואולי גם לא איש העם, את עמו. על-פי שכה אהב אותה, את העם, את עמו. קיסרי מעלה זכרון הספוחות של אחימאיר בשנות השלושים, את תורת הסיקריקין וברית הבריונים שלו, שהטילו סערה בעולמנו. תורה זו. "לא היתה... קנאית לשמה של קנאי מלידה. היתה זו מסקנה הגיונית של היסטוריון, שהגיע, בדרך המחשבה שלו למבוי תתום... הכרוניקה קראה לתורה זו "ברית הקנאים", והמשפט הבריטי הושב את הד"ר אבא אחימאיר על ספסל הנאשמים... ואם היה אחימאיר, בהמשך השני... (בין) קיצוני התנועה הרביזיוניסטית ועטו היה תקיף ושנון, הנה גם כאן לא ניכרו בו מעולם סימנים של התנשאות"...

את אבא אחימאיר כסופר מעריך ברוך קרווא (שם) ומציין, שהיה "לא רק קנא ולוחם, וכתן ורתחן, אלא גם הוגה מנסח, יודע לשאול ולעורר בעיות, פובליציסטי-פילוסוף חוקר לתכלית, מדגיש את העיקר. מבחינה זו לא היה מפלגתי כלל".

"גרים וגיור"

בארצות-הברית שהיה כעת ד"ר ישראל בן-זאב, העומד בראש האגודה למען גרי צדק. עיקר פעולתה של האגודה נתרפזה באיים הבאליאריים של ספרד (מאיוקה, מינורקה ואוביסה). לפי דעתם של עסקני האגודה מחציתם של 450 אלף תושבי האיים האלה הם אנוסים. האגודה מבקשת להחזיר את האנוסים האלה אל חיק היהדות.

התנועה אומרת להגדיל את פעולותיה, ולפי דבריה, יש פר נרחב לעבודה, אלא ששאלת הפסך מעפכת. לשם כך בא מנהיג התנועה, ד"ר בן-זאב, לאמריקה. הוא מבקש להקים אקדמיה בירושלים שתכשר שליחים שיפיצו את תורת היהדות בין בני עמים ושבים בארצות אסיה ואפריקה ושישדלם להכניסם בבריתה.

ביסוד פעולות התנועה קבועה הדעה, שה-מאיר שביהדות עתיד להחזיר את העולם כולו למוטב. ד"ר בן-זאב אינו מתעלם מן

אבא אחימאיר ז"ל

שמו של אבא אחימאיר, שנפטר זה עתה בגיל ס"ח, מעורר הדיזכרון מן המאבק הקשה והסוער שבין מחנות הימין והשמאל בארץ ישראל בשנות השלושים. שמו נישא על שפתים אחרי רצח ארלוזורוב, כאשר נתגלו פעולות הסיעה הקיצונית בשם "ברית הקנאים". אז נצטייר אחימאיר כמין סיקריק, שכולו אומר אימתנות ואלימות. אולם אליבא דאמת היה ההפך מזה. מי שהפירו ועמד על אופיו ראה אותו כאדם צנוע, שהאמת נר לרגליו, ושתמיד נזהר בכבודו של בעלי-דבבו; אדם רחב-דעת, שנהירים לו הליכות עולם מימי קדם עד ימינו, אלא שדעות מקוריות לו, ואף הן פרי של לימוד, חקירה ועיון. אחימאיר לא התימר כתלמיד-הכם, אולם ספריו "יודאיקה" ו"עם קריאת הגבר" שופ-עים "ידע" היסטורי, פילוסופי וסוציולוגי. קונסרבאטיבי היה, אך לא מפגר. הקונסרבא-טיביות שלו נבעה מתוך חשבוני-עולם מעויין ושקול. במאמרו "קידמה" (עם קריאת הגבר), הוא טוען:

"האנושות שלנו לא התקדמה במאומה כמובן המוסרי — מאז נביאי ישראל; במובן תפיסת צער העולם מאז איוב, הדראמטורגים היוונים ובוהה; במובן של "מה למעלה, מה למטה" — מאז קוהלת; במובן של אמנות — מאז פסל נפריטית המצרית; בפילוסופיה של ההיסטוריה — מאז ספר "דניאל"; בתכמת המדיניות — מאז משה, ולהבדיל קונפוציוס... לא התקדמה האנושות, אלא בדבר אחד בלבד — במובן של השמדת מיליונים..."

היטיב לתאר את אישיותו העתונאי אורי צבי קיסרי ("מעריב", 15. 6. 62), שהתנגד לדעותיו, אך כיבדו כאדם, ואלה דבריו:

"כי גדולתו של אחימאיר, עם כל היותה מגוונת, נתרפזה בעיקר, באישיותו הבודדת והמבודדת, באישיות זו, שאף-על-פי שזיהתה עצמה עם תנועה מסויימת, מוגדרת, הנה הלכה, כאילו, לא "עם", אלא בשולי. דומני, שאחימאיר לא היה מסוגל לקבל עליו מרות של מסגרת, של שיטה ומעש מתוכנן. הוא

החיים סייעו בידי מחיבי הכתיב המלא. אף האקדמיה העברית התירה את השימוש בו. אלא מה? הכתיב המלא אינו פותר את בעיית הקריאה המתקנת של הלשון, שהרי יש וא"ו חלומה ווא"ו שרוקה, יו"ד חרוקה ויו"ד צרויה. אין צריך לומר, שאין להבדיל במלים שהן דומות בכתיבתן ושונות בהברתן. מה תקנתן? לוא"ו יש למצוא "תרופה" — אפשר לנקדה באמצעה, או בראשה. לא כן היו"ד. ומה בדבר אותן המלים הדומות בכתיבתן?

על מדוכה זו ישבה ועדת האקדמיה העברית והיא באה בהצעות מסויימות. ויכוח סוער התלקח מסביב להצעת מינוט חברי הוועדה והיא — לקבוע סימנים מיוחדים, אחד לקמץ ולפתח; ואחד לסגול ולצירה. הסימנים יבואו בין האותיות בגוף המלה.

אולם עד שיתיישבו כל בעיות הכתיב, הגה באה ההסכמה הכללית על ארבעה סעי' פים, והם: א) ב' כ' פ' קשות ייכתבו תמיד בדגש קל. ש שמאלית תיכתב תמיד בנקודה משמאלה. ב) כל שורק וקיבוץ נכתבים בוא"ו שרוקית. ג) כל חולם נכתב בוא"ו חלומה. ד) כל חירק נכתב ביו"ד.

ארבעה סעיפים אלה אינם מרחיקים לכת. ד"ר מ. כוכבא מציין בצדק ("דבר", 22 ביוני, 1962), ש"ארבע הצעות הוועדה לכתיב משאירות את בעיית הקמץ והפתח, הסגול והצירה ללא פתרון". לפי שעה, עד שנגיע לפתרון רצוי יותר, יש להסתייע עד כמה שהיכולת הטכנית מגיעה, בכתיב המנוקד. ח. ל.

הבחינה המדינית. השואה גילתה את בדידותו של העם היהודי. כשנרכוש לנו בניברית באסיה ובאפריקה, בין העמים שעדיין שרויים בתוך מצב של תהייה דתית, נוכל ברבות הימים לבצר את עמדתנו בעולם.

תכנית האגודה "חובקת זרועות עולם", ומצודתה, מצודת הרעיון, פרושה על כל חמש היבשות, וביחוד נושאה היא עין אל האינדיאנים במפסיקו, צאצאי שבתי צבי, הפלשים ככוש, הקראים, בני ישראל בהדרו — ואף האנוסים. אולם שאיפתה היא נועזה ביותר — הכנסת היפנים, עובדי האלילים והבודי-היסטים תחת כנפי היהדות...

ד"ר בן זאב, שהוא מומחה לשפות שם ולתורת האיסלאם, פירסם זה לא כבר ספר בשם "גרים וגירר בעבר ובהווה". הספר מלא וגדוש חומר היסטורי בענין הגיור ויחסם של חכמי ישראל אליה. פרק מיוחד דן על גדולי ישראל שהיו גרים, או צאצאיהם של גרים, בתקופת התנאים והאמוראים. הוא מדבר על העבר ומתפונן להווה. לפי דעתו רק הגיור "עשוי להביא למדינת ישראל, לקהילות היהודים שבפזורה תקופה של הוד וזוהר, שלא היתה כמותה בדבריימי ישראל". אשרי המאמין — והמסייע בביצוע המפעל הגדול הזה.

לשאלת תיקון הכתיב

היו ימים שהתנהלה "מלחמה" גלויה או נסתרת בין נאמני הכתיב החסר, או "הדק-דוקי", לבין חסידיו הכתיב המלא, שנטו און לצרכי הזמן ושקדו על חקנת לימוד הלשון בין חוגים נרחבים של העם.

שעורי קיץ בבית-הספר על שם ח. פישל של ישיבת-אוניברסיטה

המחזור הראשון של שעורי הקיץ בבית הספר העליון על שם ח. פישל של ישיבת-אוניברסיטה התחיל ב'25 ביוני ויסתיים ב'19 ביולי. המחזור השני ייפתח ביום ב', 23 ביולי ויגמר ביום ה', 16 באוגוסט. השעורים מתקיימים ד' פעמים בשבוע, מיום ב' עד יום ה'. תלמידים, מורים ומחנכים, המעוניינים

להתמחות בלימודי היהדות יכולים לבחור מתוך המקצועות הראשיים האלה: תנ"ך, היסטוריה ופילוסופיה יהודית, ספרות תלמודית ורבנית, שפות שם, ספרותן ותרבותן. בית-הספר למסיימים מעניק תוארים של מ. א., דוקטור לספרות עברית ודוקטור לפילוסופיה. על המעוניינים לפנות בדבר פרטים והרשמה אל חדר 237, אולם הסיומ, שדרות אמסטרדם זרחוב 186, מאנהאטן. הפנימיה של הישיבה מספקת דיור נוח לתלמידים המעוניינים בדבר.

ספר על החווי במדינת ישראל

בארץ. וה"הלכות" צריכות עיון מעמיק, אולם אין בכוונת הספר למצותן ולא זו המטרה שהציב לו המחבר. מגמתו היא להקנות לקורא דעת ראשי-פרקים, או תמציתם של העניינים הנדונים. מבחינה זו ההרצאות הן מועט המחזיק את המרובה, כי לכתחילה הושמעו במכון הקיץ ללימודי הלשון העברית בבתי-הספר הגבוהים ובמכללות בארצות-הברית עלייך בית-הספר למוסמכים על שם דוב רבל של ישיבה-אוניברסיטה. המרצה הצליח "להבליע בנעימה" שפע של ידיעות ולהושיט בקנה, כלאחר-ידי, רמזי רעיון והש"קפה, המרחיבים דעתם ותפיסתם ההיסטורית-התרבותית של קוראי הספר.

המחבר נועץ את ההווה בעבר ואת החדש בישן. המדינה אינה בת י"ג כי אם בת שלושת אלפים וחמש מאות. השם תל-אביב "ניתן מעיקרו עלייך גולי יהודה בבבל לאחד היישובים שלהם, ככתוב בספר יחזקאל". וכשדן ד"ר מירסקי על תחיית הלשון והטענות שנשמעות על הלשון המדוברת, שמשושבת היא, הוא מסתמך על דברי הרמב"ם, המעיר על לשון המשנה, שלפעמים החידוש נראה כשיבוש... ואין צריך לומר שהפרקים על "מדינת ישראל לגבולותיה" ו"ירושלים החדשה בירת ישראל", וכן גם הפרקים הננים על איחוד השבטים, על העברית של ימינו ועל משרד הדתות — כולם מגלים בקוצר האומר את הויקה של החדש לישן ואת סמיכות-הפרשיות ביניהם עלייך צירוף מוצלח של מובאות מן המקורות וסינון שפע החומר החדש על כל מקצועות החיים בישראל.

הספר מלווה תמונות, והוא אמנם ספר השווה לכל נפש, המושך את לב הקורא גם בסגנונו המנופה והנאה.

אבשלום

הצלחת כל תנועה מדינית וחברתית בעולם תלויה במידה רבה בכשרון מנהיגיה, המדרר בנים את החברים לפעולה. המנהיגים, שהם יצורי הסביבה והתקופה שבהם הם פועלים,

הרב ד"ר שמואל ק. מירסקי, הלן בעומקן של ההלכה והאגדה גם יחד וידיו רב לו בחקר ספרות ישראל ומקורותיה, איננו דורש אל העבר בלבד, אלא נפנה גם אל צרכי ההווה החי ול"ילדי הזמן". כי רואה הרב ד"ר מירסקי את ההווה כחוליית-יצירה השלובה בשלשלת העבר, בחיי הרוח והתרבות שלו. כל פעולת-תיו ועשיותיו של הרב הפרופיסור בשדה המחקר התורני, התרבות וספרות ישראל, ועריכתו את המאספים שקנו להם שם בעולם היהדות — "תלפיות", "סורא" ו"פרקים" — טבועות בחותם הכרת הרציפות של יצירת הדורות.

ובחיק ההווה מתרקם העתיד. מי יהודי דתי-לאומי ולא יודה, שמדינת ישראל בימינו, על הווייתה המדינית, החברתית והרוחנית, קובעת את גורל היהודים והיהדות בתפוצות? רק יהודים נטולים הכרה היסטורית שלימה ונאמנה, עלולים לערפל ולטשטש, — אם ב"דו-שיח" עקר, או עלייך התעלמות מדעת, ויש שלא מדעת, ממערכת מדינת ישראל בדורנו בכלל מסכת החיים היהודיים בעולם, — את ההכרעה הגורלית שנפלה בעולמנו עם יסוד המדינה.

בקובץ "הרצאות על החווי היהודי במדינת ישראל", שהופיע השנה, מקיף ד"ר מירסקי חיוניות החיים והתרבות במולדת העברית מתוך השקפה כוללת זו של מרכזיותה. שבע עשרה ההרצאות משמשות מעין מדריך קצר להחוי הישראלי אגב הסברתם של גופי חייה ויסודותיה של המדינה ובחינתם של עיקרים, ערכים ומושגים בהלכות התלויות

* הרצאות על החווי במדינת ישראל, מאת שמואל ק. מירסקי, פרופיסור לספרות הרבנית וראש המכון הישראלי בישיבה-אוניברסיטה. הוצאת "סורא", ה'תשכ"ב.

ב ש ר ה ס פ ר

Woman of Valor, by Irving Fineman, Simon and Schuster, New York 1961.

Nachman Syrkin, by Marie Syrkin, The Herzl Press, New York.

המחבר, היה כמין אתחלתא לנצחיות. הספר עושה רושם בליימחה על הקורא בו.

*
**

מייסדה ודברה של תנועת העבודה בצינונות היה נחמן סירקין שהתפווץ למזג בהשקפותיו, במאמריו ובנאומיו את תנועת שיבת-ציון והסוציאליזם. הפרופ' מרי סירקין, בת המנהיג והוגה הדעות, הואילה לכתוב את פרשת חייו. בספר רב-ערך זה מקופלים חייו הפרטיים של סירקין וכן גם הערכה על מהות הפילוסופיה שלו והשקפותיו על הצינונות. הפרופ' סירקין מצטיינת בכוח הספרותי הציני לייחיה להכניס בלב הקורא את תמצית השקפתו ושאיפותיו. בסוף הספר היא מביאה את רוב מאמריו ונאומיו במילואם. שרט מעניין שהבת מספרת עליו הוא, שכל ימיו היה סירקין חפשי בדעותיו, אולם לפני מותו ביקש להזמין את הפרופ' חיים טשרנוביץ והוא אמר אתו וידי ימים אחדים לפני מותו.

▼
*Aliyah, The Peoples of Israel, by
Howard Morley Sachar, World
Publishing Company, Cleveland.
New York, 1961.*

הד"ר סכר, בנו של נשיא האוניברסיטה על שם בראנדייס, שוהה כעת במדינת ישראל ושם הוא עומד בראש המכון על שם יעקב הייט, מטעם האוניברסיטה של בראנדייס. בספרו הוא מספר בעניין רב על היהודים שבנו את הארץ לפני הקמת המדינה, ועל האישים המצויינים בישוב. הד"ר סכר משתמש בשיטת "ביוגרפיה היסטורית", כי בספר הוא מרכז הרבה מאורעות היסטוריים בארץ מסביב לאישים ידועים המייצגים את היישוב, ביניהם: ראש עיריית ירושלים גרשון אגרון, ראש העיר חיפה, האפר, החלוצה וכו'. יש בספר ידיעות מאלפות על תולדות ארץ ישראל, על ההרפתקאות שעברו על היישובים ועל גבורתם ואומץ לבם. הד"ר סכר אף מפרסם סקירה על התקדמות העבודה, המסחר והתעשייה בארץ, על החינוך ועל השקפותיו של הנוער במדינת ישראל — והכל בא מפי אנשי המערכה, שעמלו, נלחמו והקימו את מדינת ישראל. הספר איננו ספר של מחקר, אלא סיפור פופולארי הערוך בטעם טוב ובסיגנון מושך את הלב. ל. שפאל

משפיעים על מהלך התנועות ותוצאותיהן. התנועה הצינונית על כל זרמיה היתה אחד הכוחות הדינאמיים שהשפיעו על חיי העם היהודי ועל התקדמות התנועה שגרמה לתקומת מדינת ישראל. גם התנועה הזאת זכתה לקברניטים מצויינים שעמדו על יד ההנהגה והקדישו ממיטב כוחם לתחיית האומה. שנים ממנהיגיה היו הנרייטה סולד ונחמן סירקין.

על הנרייטה סולד הופיעו הרבה מאמרים וספר שנכתב בידי מארווין לאונטאל. הספר הנוכחי, שהוציא הסופר אירווינג פיינגמאן, מתאר את הנרייטה סולד כ"אשת חיל". בו בזמן שמרווין לאונטאל הקדיש את רוב ספרו לפעולותיה לטובת "הדסה", עומד מר פיינגמאן יותר על אישיותה, אופיה וחייה הפרטיים. בספר הזה הוא מספר על ילדותה, על חינוכה, על השפעת אביה הרב סולד ואמה עליה ועל מהלך חייה. המחבר מתאר ברוב כשרון את האישים שבג' סולד פגשה אותם גם בבית אביה וגם בזמן שעמדה ברשות עצמה. הסופר מאריך ועומד על תרומותיה הסיפוריות כעורכת "ספר השנה ליהודי אמריקה", כמתרגמת את ההיסטוריה של גרץ ועל מאמריה שפרסמה בעתונות.

הנרייטה נרשמה כתלמידה בבית-המדרש לרבנים מיסודו של שכטר, אולם צריכה היתה להבטיח לכורש אדלר, נשיא המוסד, שלא תקבל סמיכת הוראה... במוסד הזה נתודעה אל פרופיסור צעיר, שהתאהבה בו, והיא עזרה לו הרבה בעבודתו ותירגמה את ספריו. המחבר אינו מזכיר את שם הפרופיסור, אולם הקורא יבין מתוך דבריו למי הוא מתכוון. הפרופיסור נשא אשה אחרת. מאז התמסרה הנרייטה סולד לעבודה ציבורית, ייסדה את "הדסה" והקדישה את כל ימי חייה למפעלה. בשנות השלושים התיישבה בארץ ישראל ובילתה שם את שנותיה האחרונות בין הילדים-היתומים שאהבתם אהבה עזה, ובין החלוצים והחלוצות שלהם דאגה. בארץ תקוותיה מצאה גם את מנוחתה — על הר הזיתים, לא רחוק מהר נבו, שמעליו ראה משה רבנו את הארץ מנגד. גופה קבור על ההר, כדי שגם נשמתה תראה את הארץ ואת מדינת ישראל מנגד. מוחה, מסיים

אורחים באמריקה

יוסף אריכא — המספר העברי הידוע, יוסף אריכא, הגיע לביקור באמריקה. בסיפור ריו הריאליסטיים תיאר את ההווי היהודי בארץ ובגולה. בין ספריו: „לחם וחזון“, רומאן מחיי החלוצים בארץ; „אוד מוצל“, סיפור מימי הפרעות באוקריינה; „מראות בכחול“, „בעלי יצרים“, „פסק דין“, „יום ולילה“ ועוד. בשנה זו יצא המחזה שלו „מול חרב“, מחזה בשלוש מערכות ושמונה תמונות, המחייה את תקופת חזקיהו (על תקופה זו רקם את הרומאן ההיסטורי „סנתריב ביהודה“, שזכה לתשומת לב מרובה). — פאן קלוב באמריקה ערך קבלת פנים לאורח. ד"ר אפרים שמואל — בא לביקור קצר והוא ישתתף בסמינר הקיץ השנתי למורים ומחנכים עברים מטעם המחלקה לחינוך ולתרבות של המועצה הציונית באמריקה באוניברסיטת קורנל. ד"ר שמואלי שימש מנהל של הסמינר למורים בחיפה ופירסט ספרים חשובים בסוציולוגיה, היסטוריה ובחקר תרבותנו.

נפטרים

שמואל ז. זאך ז"ל — דיקן ישיבה אוניברסיטה, נפטר לתע באמצע נאומו בחג הסמיכה של ישיבה אוניברסיטה, שנתקיים ביום ה', י"ט סיון. מר זאך, שהיה בן ס"ט במותו, נבחר בוועדה האחרונה שה „המזרחי—הפועל-המזרחי“ לנשיא כבוד של התנועה. מאז בא לאמריקה, בשנת 1914, היה מורה ומחנך ומעסקני ציון המסורים. את חינוכו קיבל בישיבת טלו. באמריקה למד משפטים.

כתום מלחמת העולם השנייה עמד בראש משלחת דתית לשם עבודת הצלה במחנות הסגר בגרמניה. שלום לעפרו!
מושה שפייהנדלר ע"ה. — תלמיד חכם ועסקן עברי, אחיו הבכור של אברהם שפייהנדלר יבדל"ח. המנוח בא לאמריקה לפני 52 שנה כשהוא מלא וגדוש תורה והשפלה. הוא שלח את ידו במסחר ועסק בצרכי ציבור. המנוח היה חבר אגודות עבריות וחבר מחנה „משה הס“ של בני-ציון. בן פ"א היה במותו. תנצב"ה.

נח ליפמאן ז"ל

בפטירתו של סוכן „בצרון“ ו„הדואר“, נח ליפמאן, בשנת הע"ח לחינו, אבד לנו אחד מיחידיו הסגולה שבדור ההולך, אדם מושלם בכל המעלות, שלא הגיח רבים כמותו. הוא היה תלמיד-חכם ועברי נאמן, עוסק בצרכי ציבור באמונה ומסור בכל נפשו לכל קדשי עמנו.

המנוח התנדב אחרי הכרות באלפזר ל„גדוד העברי“ באמריקה וגייס גם אחרים ויצא עם המתנדבים כדי להשתתף בכיבוש ארץ ישראל מידי התורפים. ידידים רבים רכש לו במידותיו והליכותיו המצויינות.

נח ליפמאן ז"ל קרא ושנה ולא פירש. פעם במסיבת סופרים, הצעתי פירוש „מקורי“ לפסוק „ואהבת לרעך כמוך“. חברי לא קיבו לזה. נכנס נח ליפמאן, שלא הכרתיו אז, שמע לוויכוח וגילה שהתכוונתי לדעת מגדל סון בפירושי. עיינתי ומצאתי שאמת נכון הדבר, ואף הוא מבאר „כמוך“ — „כמו אהה“. מאז היינו חברים ולמדתי להכיר את יקרת נפשו ותכונותו. חבל על דאבדין! מ. חכם

ברכת שלום, בנין וקיבוץ גלויות למדינת ישראל — לחג העצמאות הי"ד

<p>Young Israel of The Concourse 1016 Walton Ave., Bx. Rabbi Max Hoch Pres. Jerry Rothman</p>	<p>Jewish Com. Center of Teaneck, N. J. 70 Sterling Place Rabbi Judah I. Washe Pres. George Kaplan</p>	<p>Roosevelt Jewish Center Roosevelt, L. I. <hr/> Rabbi Jos. Maza Cong. Anshe Emeth South River, N. J.</p>
<p>Community Center of Spring Valley 250 No. Main Rabbi Seymour Friedman <hr/> Dr. Jack Tauber, Rabbi of the Avenue Z Jewish Comm. Center</p>	<p>Hewlett E. Rockaway Jewish Com. Center 295 Main Street East Rockaway, L. I. Rabbi Dr. Morris Goldberg Pres. Forest Weisburst</p>	<p>Temple Sholom Westbury, L. I. Rabbi Maurice Aranov Pres. Jerry Four <hr/> Rabbi Harry M. Katzen Brooklyn, N. Y.</p>

ט ו ר י ם

מוסקר מנקר

גליון ד'

סיוון-תמוז, תשכ"ב

חדישי הקשון של איתמר בן-אב"י

„היגדר העברי הראשון“

א

כף קראו אותו, את בנו
 של אליעזר בן-יהודה, אבי
 הדבור העברי בתקופת התחייה.
 האב הקנאי, המשיג לדבר
 אחד - לתחייה של קשון
 עמנו הקדומה - בחר בבנו
 בכורו, איתמר (שנולד בשנת
 1885). להוכיח את צדקת נסיונו.
 ונמצאו אנשים חכמים ונבונים
 שהוכיחו את האב והנהירו בו,
 שהבן ישאר בעל מוסר רוחני.

איתמר בן-אב"י

אם יתחנף על קשון שאין בראדם בעלי תרבות ונאקלים קה.
 קשמחתנו, נבואה שחורה זו לא נתקיימה. היגדר נדד וקא בין אנשים
 ואביו הגדול קאה בו נחת. עוד בצעירותו, באשר היה בן יח, זכה בקרס של
 קעמון העברי הימי הצפה, שהופיע בורשה. לאחר מכן נתפרסם קעמוןאי,
 בקשן ונואם. הוא עור קאביו בהוצאת עמוניו (השקפה, האור, העברי) ובשנת
 1919 יסד וערה את קעמון הימי. דאר היים.

ב

בן-אב"י לא קרף בקרף הסדורה. דעותיו היו לפעמים גועזות וקרי
 קמיון פורת וקוהט. ארעל-פי-כן היה לו חוש עמונאי חד וקריף. וזכר אני

את האיש לפני כעשרים שנה, כשעמד על סף השנה האחרונה לחייו והוא מתקרב אז ליגיל הששים. בן-אב"י שהיה או באמריקה בשליחות הקרן הקיימת לישראל והופיע לעתים קרובות בחוגינו, חוגי הסתדרות הנער העברי. הוא לקח את לבנו שבי בחן אישיותו ודבורו, בצליל העברי הערב והמתנן שבספיו. אלה היו שנות מלחמת העולם השנייה הראשונות. חיל רומק התקרב לשערי מצרים וספנת-מות ואבדו היו צפוניים עם התקרבותו זו לישוב היהודי בארץ ישראל. רוח דכאון ירד על כלנו לשמע הידיעות מן החזית. אולם אחד היה שלא התיאש והוא - איתמר בן-אב"י. ולא זו בלבד שלא נתיירא, אלא שאף נסד ריח בטחון ואמונה בקרבנו, שרומק יפול בנוספים.

היה זה אחד הנאומים האחרונים שנאם לפני סטיירתו, בשנת 1943. רעמת השכה שדו לא. ב"שה' את פניו הצעירים והרעניים. הם ילדות ושקף מעיניו הכחולות. הוא דבר אז על המצב, וכשהגיע לפרשת רומק, קרא: פה, לפני שערי מצרים, תהיה קבורתו. אני מבטיחכם נאמנה: לא תדרוך כף נאצי על אדמת ארץ-ישראל ו'

זכינו ונבואה טובה זו נתקיימה, אלא שבן-אב"י לא זכה ולא ראה בתקומת ישראל. אולם בספרו, עם שחר עצמאותנו, שיצא זה עתה, הוא מופיע כאחד מחוזי החזיונות של מדינת ישראל. כאמור, היה בן-אב"י בעד דמיון והתלהבותו העבירה אותו לפעמים עד נעתו ולבשה אותה. הוא הטיף גם להתקלפת האלף-בית העברי באותיות רומיות והוציא עתון בשנת 1934 בשם 'דרור' בכתב לטיני ('בוטינסקי תמד בו בדבר הזה). מיד לאחר הצהרת בלסור כבר דבר על תקוקת הארץ. בשנות העשרים התקרב אל מוסוליני ודבר בשבח הפשיזם. הוא היה איש הפכים, אף יש להניד לשבחו, כי ביסוד נפשו היה ליברלי. אלא שמשכו את לבו התמים המלה המפוצצת והמבריקה ה'הדר' והתסארת' של אישיות חזקה ונערצת. אולם זכיות ממשיכות לו לבן-אב"י בתנועה הציונית, בשליחות וקשרים מדיניים, בהקמת העיר נתניה בעודד הימאות העברית - ובחדושי לשון.

ג

בן-אב"י גדל בסביבה, שבה הייתה עניו יצירת מלים חדשות דבר שבחוליו, מעשה יום יום. הצורך במלים ומנחים לעניני החיים היה רב. ואמנם הסד בן-יהודה את ביתו למעבדה של תלשוו העברית ולא קמץ בחדושים. איז פלא, איפוא, שנתפתח גם בבן חוש לחדושי לשון, שהרי ראה את עצמו חבר של אקדמיה לשונית פרטית... אלא שבעניו זה הנדיש את הסאה ויצירת מלים חדשות הפכה אצלו למעין ספורט. רבים מחדושיו נדחו ועמה אין להם

זכר בלשון (כגון: עתיקות-ארכיאולוג, קולחוס-טלפוז, התאמצות-התאחזות, התמערכות - נטיה למערב, ועוד.

את חדושו יצר מנייה-וביה, ללא חבלי לדה, והרבה לעשות פעמים משמות ולהפך. הוא גם שאל מלים זרות וצפה אותן הגן הלשון העברית, לאחר שהלבישן צורה שמית' (כגון: ל-התהרמן, מן הרמוניה...), אולם לא רבים יודעים כיום, כי הרבה מלים, שקנו זכות אורח נכבד בלשוננו, כגון: 'רצון' ו'סביבון' נתחדשו על-ידי הילד העברי הראשון, איתמר בן-אבי. נכו גם חדש מלה לא כל כך נכבדה כמו פיס-פיסים. בן-אבי מספר, שהיה בן חמש שנים כאשר חדש את המלה 'סביבון' (ובגיד 'בוגר' זה פרסם את מלות-הסלנג: 'חרבון', 'מופת' ה'פופולריות' מאד...).

בן-אבי היה עתונאי (ואף מלה זו היא אחת מחדושו!) חסיהמנוג ומהיר-התגובה והתנועה. אגב עבודתו העתונאית העשיר את לשוננו במלים ומנחים, שאי-אפשר לה ללשונו להזקק לענייני יום יום בלעדיהם, והם: תקדים, תקרית, משרון, מפקדה, תבוסנות, רמקול, ימאות, מדינאות ועוד ועוד.

יש מן הסמל לתרומת בן-אבי להתחנתה והרחבתה של הלשון העברית בשם שבו נקרא ספר הזכרונות, שהופיע לפני זמן קצר - עם שחר עצמאותנו. המלה הנדולה, המקפלת בחוכה את המהפכה העברית הנדולה בימינו - עצמאות - אף היא חדושו של איתמר בן-אבי.

ר. ל. ר

לזכר רבי ואיר חסידי

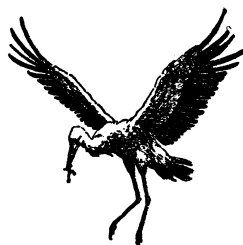
לפני זמן קצר נספה בתאונת דרכים בירושלים הרבי החסידי, אברהם יעקב שפירא, והוא כבו ע"ג שנה. הוא היה בן לרבי המפרסם מדרוהוביץ, ר' חיים מאיר 'חיאק שפירא, שהיה חובב ציון ולהב. שאיפתו היתה לעלות לארץ-ישראל ולעבוד את אדמתה בידי ממש. ואמנם הרבי הזקן עלה לארץ בשנת תרפ"ב. בעבור שנתים מת, ושם ירושלים על שפתיו.

הבן, רבי אברהם יצחק שפירא, עלה עם אביו ואף הוא רבה היתה אהבתו לארץ אבות. בנו, המשורר

הידוע ש. שלום, מספר עליו (בעליח וקני ו'ד'), שהיה למדן מפלג בנגלה ובנסתר, יודע גון ומציר. הרבה נסיונות קשים עברו עליו בארץ-ישראל, אבד הוא קבר באהבה את יסורי המולדת. הוא התחיל לציר כשהתקרב כבר לגיל הששים. הרבי ציר פראות-נוף: הנרקל, הרי ירושלים, רחובות, תל-אביב ועוד. בשנת 1949, ופעם שניה לפני שנים אחדות, בקר את אמריקה והציג פאן את תמונתו. הוא גלה בהן כשרון מקורי ונאמן. ציוריו הצטינו בעדינותם ובתמימותם. היו בהם רגש דתי ואהבה ל'דברים שציר. שלום לעפרו!

צפירי ארץ-ישראל

מי מן הקוראים העברים איננו יודע את שירו של ח. נ. ביאליק. המתחיל, "אל הצפור", שנדפס בשנת 1891 בקבץ הפרדס' של י. ח. רבניצקי? פאן ידבר בצפרים של ממש, ששם ותאר, דמות ואפי קל אחת מהן. נכיר לא מין עוף, לא מין צפור, כי-אם נקרא דברים מפרשים ומדקים על בעלי-כנף בארץ-ישראל.

מתכוננו אני לספר נעים ומשעשע, מועיל ומענין, מהנה את הלב והעין: צפירי הארץ. הספר מכניס אותנו בדרך-כפל לתבריה נאה, עלתה, צבעונית, ציננית ומרננת. כבכל תברה, אף כאן מצויות נפשות וסות, דורסניות וטורפניות, אף דומה שהן מעוט קטן. הרשם הפלקי הוא, שרב הצפרים, צפירי-חן הן.

הספר הוא דו-קשוני, בעברית ובאנגלית. הייתי אומר: גם דו-אמנותי-צרוף נאה של חבור וציור. את הספר כתבה פאולה ארגולד (תרגמה לעברית: רחל קלנר) וצייר ולטר פרגוסון. מי הוא הצייר? פרגוסון הוא חובב צפרים ידוע באמריקה. במשך השנים התבונן בצפרים, למד להכירן יפה והנציחן במכחולו. הוא נעשה ממחה בתורת העוף וכמוהו פארגוסון כקל דבר. הוא תמר תקירה יסודית את צפירי ארץ-ישראל וציירי הם גם מצשה אמנות ונם תרומה מדעית לשדה חוקר העוף בארץ.

ומי היא המחברת? היא כותבת על השבע בפוסטי הירושלמי וחוקרת את החי בארץ בכלל ואת הצפרים בפרט. יש לה יחס לכבי וחם לנושא חקריתה. היא מספרת על בעלי-הכנף לא רק מתוך ידיעה עמקה, כי-אם גם באהבה רבה. כמעט על כל צפור יש לה ספור הכנוי על נסיונות אישיים. הנה הצופית. קאתר שהגברת ארגולד מתארת את מגריה ודרך התרבותה של הקטנה בין צפירי ארצנו (6 סנימטר), היא מספרת על החורף הקשה של שנת 1950, שלא היה כמוהו, ועל השלג הרב שירד בו בארץ. צופיות רבות נספו אז בעור. מה עשתה הסופרת? היא פתחה את דלתות ביתה וחלונותיו למען תת להן מקלט. והיא מוסיפה לספר:

ווג צופיות גכנס לביתי ושמרתי עליהן שבוע עד פי גמס השלג. הן היו ידידותיות מאד והינני דבש מקס מתוך כד'.

הנה השלדג' לכן-תחנה - צפור שחרת-טרף. המתברת מתארת את מונה, קנה, דירתה, בתוספת רשמים אישיים: היא השגיחה בזוג שלדגים שישבו על חוט טלפון לפני חלון ביתה והגבר' האכיר את בת-וונתו עכבר-

שָׁדָה ... אוּ מַעֲשֵׂה בְּטַבְלָן הַמְצִיץ, צָפוּר שְׁאֲרָכוּ כַּחֲצֵי מָטֶר. הִיא מְצוּיָה לְעֵתִים בְּכַנְרָת. שְׁחִינִית מְבַהֶקֶת הִיא. הַמְחַבְרֶת הַסְּתֵמְלָה בְּטַבְלָן בְּגַם הַחוּלְמָה, לְפָנֵי שְׂיָבֹשׁוֹ אוֹתוֹ: הָאֵם שְׁנֹשְׂאָה עַל גְּבִה שְׁלֹשָׁה גּוֹזְלִים צִלְקָה קָמְעָן יִלְמְדוּ לְיָדֶיהָ לְשַׁחֹת.

הַהֲאֲנֶשֶׁה' שֶׁל חֲנֵי הַצְּפֹרִים עוֹשֶׂה אֶת רְשִׁימוֹתֶיהָ שֶׁל הַנְּבִרָת אַרְגוּלֶדָּה לְמַעַן סְפוּרֵי יְלָדִים מְלַבְּבִים. תִּקְרָא וְתִדַּע מִי וּמִי בְּבַעֲלֵי-הַכֶּנֶף. אוֹהֵב חֲבָרָה, וּמִי מִחְבּוֹרֵד לְגַפְשׁוֹ, מִי אֲמִיץ-לֵב וּמִי פִתְחוֹ, מִי מְרֻשָּׁד, וּמִי גִנְדְרוֹ. מִי בְּגוֹ-טוֹכִים' וּמִי מַדְלֵת-הָעַם, מִי בַעַל חוֹש-אֲתֵרוֹת וּמִי פוֹרֵק עַל ... תִּשְׁמַע פֶּאן סְפוּרִים עַל יְלָדִים מְאֻמְצִים וְהוֹרִים חוֹרְגִים, עַל אֲמָהוֹת שׁוֹקטוֹת, מְנַמְסוֹת, אִף הַמוֹכְנוֹת לְטְרוֹף אֶת מִי שֶׁבָּא לְגוֹד אֶת קוֹ-גוֹזְלִיָּהוּ; עַל מְלַבּוֹשִׁים מִיֻּצִים וְחֶרְפִּים - לְפִי הָאֲפֵנָה.

הוֹמור טוֹב, קְבָבִי, מְשׁוּף עַל הַסְּפוּרִים הַקְּטָנִים. אֲנִפִּית-הַהֶבֶר צוֹעֵדֶת בְּרַצְיוֹת אַחֲרֵי הַמְחַרְשָׁה כְּדֵי לְצוּד מוֹזָנָה. בַּעַל-כֶּנֶף אַחֵר מְנַעֵנֵעַ גּוֹסֵף בְּתַמְרוֹנִים דוֹלְגָנִים; הַנְּחִילִיאֵלִי הַצָּהוּב נִרְאָה כְּשֶׁהוּא לֹקֵט תוֹלְעִים וְחֶרְקִים, כְּצַעֲצוּעַ שְׁקִפִּיצוֹ וְנִמְתַּח. אֲמָה לּוֹמֵד גַּם עַל שְׁעִשׂוּעִיהֶם שֶׁל הַצְּפֹרִים לְמִיָּהוּ: אֵלּוֹ אוֹתָבוֹת לְחֻקוֹת כּוֹלוֹת וְאֵלּוֹ הֵן דוֹ-סוּלִיּוֹת, הֵן מְשַׁמְעֵשְׁעַת בְּרָדִיפָה אַחֲרֵי צְפֹרִים רְכוֹת, כְּדֵי לְהַבְהִילָן וּלְשִׁמוֹעַ צְרִיתָתָן הַנִּפְתָּרֶת. הַתְּפִלְאֲתִי לְקְרוֹא שְׁלַעֲוֹרֵב יֵשׁ. חוֹשׁ הוֹמור' ...

אַרְצוֹנִי, שֶׁהִיא נְכוּדֶת-מְפֹנֵשׁ שֶׁל יְבִשׁוֹת וְאֶקְיָמִים, יֵשׁ בָּהּ 400 מִיָּנִים שֶׁל בַּעֲלֵי-כֶּנֶף, מִמֶּשׁ קְבוּץ-גְּזִילוֹת, שְׁחֻקֵי צִיד וְטֹבַע מוֹנִים עָלָיו. קֶשֶׁה הִיָּה לְהַכְנִיס אֶת כָּל 400 הַמִּיָּנִים בְּסִפֶּר. הַמְחַבְרֶת הַסְּתֵמְלָה בְּ50 מְהֵם. וְהִיא מְצַאָה פְּסוּקִים וְחֵרוֹנִים נְאִים לְעֵטֶר בָּהֶם אֶת סְפוּרֵיהָ - מִן הַמְּקַרָּא, סָרֵק שֶׁכְּסִפִּיר וּבִיאֵלִיק עַד מְשׁוֹרְרִים מוֹדְרָגִים.

הַפְּרוֹפִיסוֹר ה. מְגִדְלוֹסוֹן תָּרַם לְסִפֶּר מְאוּצֵר יְדִיעוֹתָיו בְּתוֹרַת הַחֵי. יֵשׁ בּוֹ גַּם מִסְתַּח לְשִׁמוֹת הַצְּפֹרִים בְּתוֹרָה, בְּעִבְרִית וּבְאֲנָלִית, עִם מְרָאֵי מְטוֹם, פְּרִי צְבוּדָתוֹ שֶׁל פְּרוֹפִיסוֹר א. שוֹלוֹב.

הַסִּפֶּר, שֶׁצָּא בְּטוֹב טַעַם בְּהוֹצָאת שְׁלִיט, חִיפָה, קָבַע בְּפִתְיָתוֹ כְּמוֹטוֹ אֶת הַפְּסוּק: כֵּךְ צָפוּר, כֵּךְ כֶּנֶף, וְכִבּוֹאוֹ אֵל נֶח אֵל הַתְּבָה. וְאֲמָנָם הַסִּפֶּר הוּא מַעַן. תְּבַת נֶח' לְצִפְרֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל ...

בְּאוֹרֵי יָם: צוֹפִית - sunbird; שְׁלֵדָג קְבֵדְהָתוּה - smyrna kingfisher;
טַבְלָן מְצִיץ - great crested grebe; הַאֲנֶשֶׁה - humanization; גִּנְדְרוֹן -
dandy; מְאֻמְצִים - adopted; אֲפֵנָה - style; אֲנִפִּית-הַהֶבֶר - cattle egret;
תַּמְרוֹנִים - maneuvers; דוֹלְגָנִים - acrobats; נְחִילִיאֵלִי - waterr wagtall;
חֶרְקִים - insects; קַמְיָץ - spring.

מענין רענין

קוון פאש יבצרו. אף הגה היצעו שירים אחרים. משם, מבריח-המועצות, והשירים האלה כתובים עברית. ואף בשירים העבריים שומעים אנו סוג ענות של אחים אנוסים הסוראים אלינו. ממעמקים? לפדיון נפשם היהודית. והנה אחד השירים של עצום שם ברוסיה הסובייטית:

מ מ ע מ פ י מ

ליל, אקל, תא אסיר.
 רצפת מלט. מרן צר.
 טחב דוי... ובחורי קיר
 מקרסם עקבר וחורף קר.
 גלי עבר פולחים מחי.
 דיו חיים, תקוות, אור...
 ובחלל תאי הצר חוגר
 מר המות בדמי בור.
 במה פגמתי כי עייתי.
 מי עשקתי, מה עשיתי?...
 שחר עמי עולה בציון,
 עצות שמה רס אויתי.
 עצות ובנות, השות שכם,
 ססות שרירים, צמד שרות...
 פער שאול, צחן, מרמף,
 סוגר פלדה - תמונת תרות,
 דוסס פנף, צועד זקוף,
 בוער ראשי וגוי קר..
 אגקת אסיר; דמעט אדם;
 והרעב מצייס מר.

קור שיר אחים, אסירי ציון
 בגליון הקודם של "טורים" באה
 רשימה של הספר החדש שיצא
 במדינת ישראל, ספר השירים. הלא
 תשאלי. את הספר כתב רוסיית
 יהודי בבית-המועצות. המשורר
 מביע בשיריו שכתב אותם במספרים
 את יסורי נפשו של אדם מישראל
 הנחון בצרה ובשביה ובבור פלאו
 הוא חולם גדום תחית עמו ושיבת
 ציון.

ПРИДЕТ ВЕСНА МОЯ

СТИХИ СОВЕТСКОГО ЕВРЕЯ

באחד השירים, המלה, ששרה
 בשפת נכר, שוסף המשורר את המוז
 נענעו על הלשון, שהיא:
 שפת מורשה, שפת התחלת,
 שפת החוות שנתגשמה.
 והוא פונה אליה ושאל:
 את רחוקה, אה מיהלת,
 מתי צלילה שוב אשמע.
 שמע צלילי הלשון העברית הוא
 אידיאל, שאיפה רחוקה המרטיטה
 את לבו של יהודי רוסי. בכח הלשון
 העברית, שלא נטמאה בקחי עבודת,
 הוא מקנה עוד לדלות מלבו. דברי

מתקבלת החתימה על המוסף המנוקד "טורים"
 מחיר החתימה \$1.50 לשנה. הזמנות על עשרים ספסים ומעלה —
 דולאר לשנה לכל אחד.

BITZARON, 1141 Broadway, New York 1, N. Y.